

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

INTERPRETATIVNÍ FENOMENOLOGICKÁ ANALÝZA ZKUŠENOSTI
ÚČASTNÍKA KURZU PŠL ŽIVOT JE GOTICKEJ PES 2011

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Jakub Svoboda, rekreologie
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Ivo Jirásek Ph.D
Olomouc 2013

Jméno a příjmení autora: Jakub Svoboda

Název diplomové práce: Interpretativní fenomenologická analýza zkušenosti účastníka kurzu PŠL Život je gotickej pes 2011

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Ivo Jirásek Ph.D

Rok obhajoby diplomové práce: 2013

Abstrakt: Diplomová práce je případovou studií účastnické zkušenosti z kurzu Prázdninové školy Lipnice Život je gotickej pes 2011. Individuální zkušenost účastníka je zkoumána kvalitativními výzkumnými metodami, zejména metodou interpretativní fenomenologické analýzy, která myšlenkově vychází z fenomenologie a hermeneutiky, které se zabývají zkoumáním lidské zkušenosti a jejímu porozumnění. V tomto bodě se hermeneutika a fenomenologie setkávají se zážitkovou pedagogikou, která pracuje s cíleně vyvolávanými prožitky, zážitky, zkušenostmi. Reflexe individuální zkušenosti účastníka je jedním z klíčových faktorů procesu učení prostřednictvím výchovy prožitkem. V této práci se snažím prohloubit tuto reflexi do co možná největší míry použitím metody interpretativní fenomenologické analýzy.

Klíčová slova: zážitková pedagogika, výchova prožitkem, kvalitativní přístup, interpretativní fenomenologická analýza, zkušenost, Život je gotickej pes

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovnických služeb od 1.6.2013

Author's first name and surname: Jakub Svoboda

Title of the master thesis: Interpretative phenomenological analysis of the participant's experience of the course of VSL Život je gotickej pes 2011

Department: Department of Recreology

Supervisor: Prof. PhDr. Ivo Jirásek Ph.D

The year of presentation: 2013

Abstract: The diploma thesis is a case study of a participant's experience of the course of Vacation School Lipnice Život je gotickej pes 2011. Individual experience of the participant is explored through qualitative research methods, specifically through method of interpretative phenomenological analysis, which ideologically comes from phenomenology and hermeneutics, which explore human experience and its understanding. At this point hermeneutics and phenomenology meet with experiential education, which works with purposely caused experiences. Reflection of an individual experience of a participant is one of the key factors in the process of learning through experiential education. In this thesis I try to deepen this reflection to the greatest degree through the use of method of interpretative phenomenological analysis.

Keywords: experiential education, qualitative approach, interpretative phenomenological analysis, experience, Život je gotickej pes

I agree on lending of this thesis in library range from the 1st of Jun 2013.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně pod vedením Prof. PhDr. Iva Jiráka Ph.D, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. dubna 2013

.....

„Tato práce vznikla v rámci projektu Posílení odborného potenciálu výzkumných týmů v oblasti podpory pohybové aktivity na Univerzitě Palackého (CZ.1.07/2.3.00/20.0171)“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji Prof. PhDr. Ivo Jiráskovi Ph.D za jeho rady a odvahu do toho se mnou jít, děkuji slečně Zuzance Vojtové za její lásku, děkuji své mamince Ivě Tomancové za podporu v době psaní práce, děkuji Bohu a všem lidem a andělům, kteří při mně stojí, děkuji Mirkovi Hanušovi a týmu kurzu Život je gotickej pes 2011 za to, že do toho dali svoje srdce.

V Olomouci dne 30.4.2008

.....

Obsah:

1	ÚVOD.....	9
2	PŘEHLED POZNATKŮ.....	11
2.1	Prožitek, zážitek a zkušenost.....	11
2.2	Výchova prožitkem a zážitková pedagogika.....	14
2.3	Intenzivní rekreační režim.....	18
2.4	Prázdninová škola Lipnice.....	20
2.5	Metoda Prázdninové školy Lipnice.....	21
2.5.1	Metoda dramaturgie.....	23
2.6	Zimní kurzy PŠL.....	25
2.7	Projekt Život je gotickej pes.....	26
2.8	Filosofické podloží práce.....	28
2.8.1	Hermeneutika.....	28
2.8.2	Fenomenologie.....	30
2.8.3	Fundamentální ontologie.....	32
2.9	Výzkum v oblasti výchovy prožitkem.....	34
3	CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	37
3.1	Hlavní cíl práce.....	37
3.2	Dílčí cíle práce.....	37
3.3	Základní výzkumná otázka.....	37
3.4	Dílčí výzkumné otázky.....	37
4	METODIKA.....	38
4.1	Epistemologie výzkumu ve výchově prožitkem.....	38
4.2	Kvalitativní výzkum.....	40
4.2.1	Interpretativní fenomenologická analýza.....	42
4.2.2	Fenomenologické zkoumání.....	43
4.2.3	Introspekce.....	44
4.2.4	Retrospekce.....	45
4.2.5	Případová studie.....	46
4.2.6	Kvalitativní evaluace.....	47
4.2.7	Analýza dokumentů.....	47
4.3	Organizace výzkumu.....	48

4.3.1	Výzkumná laboratoř ŽGP 2011.....	48
4.3.1.1	Instruktorský tým.....	48
4.3.1.2	Účastníci.....	48
4.3.1.3	Témata a cíle kurzu.....	48
4.3.1.4	Průběh kurzu – Předkrm.....	49
4.3.1.5	Průběh kurzu – Hlavní chod.....	49
4.3.1.6	Průběh kurzu – Sladká tečka.....	50
4.3.2	Výzkumný vzorek.....	51
4.3.3	Sběr dat.....	53
4.3.4	Analýza dat.....	53
5	VÝSLEDKY.....	55
5.1	Narativní popis.....	55
5.1.1	Přihlášení se na kurz.....	55
5.1.2	Předkrm.....	57
5.1.3	Příprava na Hlavní chod.....	58
5.1.4	Hlavní chod.....	59
5.1.5	Po Hlavním chodu.....	68
5.1.6	Sladká tečka.....	70
5.1.7	Od Sladké tečky po současnost.....	73
5.2	Hlavní kategorie.....	75
5.2.1	Bytí v přítomnosti.....	75
5.2.2	Autenticita.....	77
5.2.3	Sebepřekonání.....	79
5.2.4	Otevřenost ve vztahu k lidem.....	81
5.2.5	Hledání smyslu.....	83
5.2.6	Přenos do pokurzovního života.....	85
6	DISKUZE.....	88
7	ZÁVĚRY.....	91
8	SHRNUTÍ.....	92
9	SUMMARY.....	93
10	REFERENČNÍ SEZNAM.....	95
11	PŘÍLOHY.....	98

1 ÚVOD

Předložená diplomová práce nese název „Interpretativní fenomenologická analýza zkušenosti účastníka kurzu PŠL Život je gotickej pes 2011“ a je případovou studií individuální zkušenosti účastníka kurzu Prázdninové školy Lipnice (dále PŠL) „Život je gotickej pes 2011“ (dále ŽGP 2011). V obecnějším pojetí je práce případovou studií samotného kurzu ŽGP 2011 jako takového. Pro práci jsem zvolil soubor kvalitativních metod, které lépe odpovídají zkoumanému problému než metody kvantitativní. Tento aspekt zkoumané oblasti vystihuje (Allison, P., & Pomeroy, E., 2000, 91) následovně: „Tradiční přístupy k výzkumu ve výchově prožitkem (experiential education) nejsou samy o sobě adekvátní. Tyto tradiční přístupy se zaměřují na to, zda programy „fungují“ (programs work). Ironicky, takový přístup ignoruje klíčový aspekt naší práce: zkušenosti (experiences) jednotlivců a významy, které přisuzují svým zkušenostem. Abychom ospravedlnili naši práci (tedy abychom rozeznali zásadní nuance a jemné odstíny výchovy prožitkem), jiné výzkumné otázky musí být kladeny, tedy ty, které berou v potaz široký záběr vstupů, procesů a výstupů v naší práci. Tato změna v zaměření vyžaduje změnu epistemologického a ontologického paradigmatu.“

Hlavní výzkumnou metodou je interpretativní fenomenologická analýza (dále IPA), jež je kvalitativním přístupem, který se v poslední době bouřlivě rozvíjí nejen na poli psychologie, ale také dalších společensko-vědních oborů (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009). Pomocí tohoto přístupu kvalitativní analýzy se snažím popsat, porozumět a interpretovat, jak účastník projektu ŽGP 2011 rozumí své vlastní zkušenosti z tohoto projektu. Účastník jehož zkušenost je v práci zkoumána je zároveň autorem práce, jde tedy vlastně o autoetnografický výzkum, který částečně využívá introspektivních a retrospektivních metod výzkumu.

Na teoretické bázi práce vychází z filosofických směrů fenomenologie a hermeneutiky, které jsou ideovým podložím metody IPA a v podstatě také zážitkové pedagogiky. V teoretické části práce podávám stručný úvod do fenomenologie, hermeneutiky a zážitkové pedagogiky. V metodické části zdůvodňuji využití výzkumných metod a zaměřuji se též obecněji na epistemologii výzkumu v zážitkové pedagogice. V praktické části již přináším výsledky kvalitativní analýzy zkušenosti účastníka ŽGP 2011 a popisují realie kurzu ŽGP.

Hlavním důvodem pro napsání této práce a použití výše popsané metodiky je snaha o komplexní porozumnění tomu, jak může projekt výchovy prožitkem, jakým je ŽGP, ovlivnit život účastníka (autora práce). Diplomová práce je ve své podstatě zpětná vazba (reflexe) projektu výchovy prožitkem dovedená ad absurdum. Autor je tedy velmi zainteresován na výzkumné činnosti a práce tedy splňuje požadavek, aby při výzkumu neabsentoval „duch výzkumu“ („spirit of inquiry“ slovy Peta Allisona, předního britského odborníka v oblasti metodologie na poli experiential education). Předkládaná diplomová práce je svého druhu unikátem a metodologickým experimentem a může tedy být velice obohacujícím přínosem pro další výzkum na poli výchovy prožitkem. Práce tvoří ucelený systém vzájemně se podporujících a doplňujících dimenzí: teoretické, metodologické a praktické. V případě mé práce nejde o apologii obecných přínosů projektů výchovy prožitkem, ale popsání a porozumnění kurzovní reality projektu výchovy prožitkem do co možná největší hloubky.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Prožitek, zážitek a zkušenost

Snaha o porozumění prožitku (zážitku, zkušenosti) z účasti na projektu výchovy prožitkem ŽGP 2011 stojí v centru mého zájmu v této diplomové práci. Porozumění pojmu prožitek je tedy zásadním stavebním kamenem této práce. Je nutné odlišit pojmy prožitek a prožívání. „Lidský způsob bytí je de facto synonymem pro prožívání (v širším slova smyslu)“. (Jirásek, 2001, 11) Prožívání je tedy neustálý proud prožitků, které jsou jedinečnými intenzivními událostmi (Jirásek, 2001). Prožitek lze ale také chápat jako průnik jedince a světa, jako vztah člověka a jeho okolí. (Jirásek, 2001). V psychologickém slovníku jsem našel definici autentického prožitku: „Jeden ze základních obsahů psychiky, citově zabarvené vnímání aktuálního, často dramatického životního okamžiku.“(Hartl, P., Hartlová, H., 2000). Termín prožitek stojí na pomezí filosofie a kinantropologie (Jirásek, 2001). Od pojmu prožitek se dále odvozují pojmy: zážitek, zkušenost, výchova prožitkem a zážitková pedagogika.

K popsání charakteristik prožitku budu vycházet z knihy „Prožitek a možné světy“, ve které autor Ivo Jirásek analyzuje chápání prožitku v různých filosofických školách, které se tématu prožitku věnují. „Nezbytná inventura pojmu prožitek a jeho filosofického chápání (předpoklad jakýchkoliv dalších úvah na toto téma) ukazuje, že se o něj zajímají spíše filosofické směry kritizující jednostrannost racionalismu a zdůrazňující i jiné heuristické a kognitivní přístupy, v první řadě intuici (romantismus, filosofie života, hermeneutika, fenomenologie a fundamentální ontologie)“. (Jirásek, 2001, 8) Bližší vysvětlení, jak se tyto filosofické tradice k prožitku vztahují, nám přináší Jirásek (2004, 13):

Prožitek jako svébytný myšlenkový problém, jako výslovné téma filosofie, jako hledání jasné odpovědi na otázku „co je to prožitek?“, je opomíjen nejenom v antice, ale i ve středověku, stejně jako na počátku novověku. Blíže jej vnímají až filosofické školy kritizující jednorozměrnost racionalismu, mezi prvními pak romantismus (myšlenkový směr konce 18. století a první poloviny 19. století navazuje na Rousseauovo zdůraznění citu, který má být zrovnoprávněn s rozumem, oceňuje více než všední skutečnost ideály, hrdinství, fantazii, obrazotvornost a

intuici, žhavé city, vášně i spontánnost), filosofie života (rozšiřuje možnosti poznání o intuici, instinkt, přímé zření apod. a prožívání se tudíž stává ústředním bodem jejího uvažování), hermeneutika („hermeneuein“ - objasňovat, vysvětlovat, rozumění jako podoba poznání odlišující se od pouhého vysvětlení a popisu se pohybuje vždy v kruhu mezi jednotlivým fenoménem [ať se jedná o slovo, text, událost, prožitek] a celkovým horizontem jeho smyslu, neboť konkrétní jednotlivina je nahlédnutelná vždy jen z pozice celku a celek je přístupný pouze z jednotliviny – každé dílčí porozumění je již zasazeno do rámce předporozumění, které je neuzavřené, otevřené pro neustále se prohlubující a korigující nové obsahy smyslu), fenomenologie se zásadní tendencí „vrátit se k věcem samým“, tj. nechat věci [fenomény] tak, jak se nám dávají, aby mohlo vědomí dospět metodou eidetické redukce k jejich podstatám).

Jde mi o porozumění vlastnímu prožitku z kurzu ŽGP, protože věřím, že jeho hlubší analýza mě může dovést až k pomyslné hranici chápání smyslu mého života. O hledání správného způsobu žití, tak aby byl naplněn jeho smysl už se snažilo mnoho filosofů a lze říci, že každý člověk tím, jak svůj život prožívá, tak se nějakým způsobem musí postavit k otázce životního smyslu. „Od samého počátku filosofické tradice se však jedná především o možnost stanovení kritérií správného způsobu prožívání, o hledání toho, co je důležité a podstatné v lidském žití. Odpovědi byly kladeny v nejrozmanitější šíři a v nejrůznějších kombinacích od asketismu až po hédonismus. Pro výraznější myslitele však nebylo takovéto řešení (řekněme v etických dimenzích) dostačující. V dějinách myšlení můžeme sledovat nejenom stanovování norem, co je správné a co nesprávné v lidském prožívání, ale rovněž zamyšlení se nad širší antropologickou rovinou problému. Tedy jaký způsob lidského prožívání má nějaký hlubší smysl.“ (Jirásek, 2001, 11)

Na základě analýzy chápání prožitku v jednotlivých filosofických školách, které se prožitkem zabývají, dospěl Jirásek (2001, 45) k těmto shrnujícím bodům, které prožitek popisují:

- komplexnost (charakteristika lidského způsobu bytí, radikálně se odlišující od možné redukce pouze racionálním uchopením – mimoracionální složky reflektující prožitek však nejsou neracionální, ale transracionální),
- verbální nepřenositelnost (při transferu – který však nedokáže přenést plnou originalitu prožitku – jsou úspěšnější mýty a umění než věda),

- nedefinovatelnost (nezbytné vlastnosti jazyka, jehož stálý pojmový aparát stírá plnost originality prožitku v definičním vymezení),
- jedinečnost (jedinečná událost v širším prožitkovém proudu),
- intencionální zaměření (prožitek je neoddělitelný od svého „obsahu“, sounáležitost prožívajícího jedince a události – komplexnost rozšiřuje intencionalitu od vědomí ve vztáženosti psychických aktů a jejich obsahu na celkovou strukturu osobnosti).

V české terminologii na poli zážitkové pedagogiky od sebe rozlišujeme prožitek, zážitek a zkušenost, přestože angličtina si vystačí pouze se slovem experience. Tím dochází k tomu, že přebíráním teoretických poznatků ze zahraničí se nevyhneme tzv. „terminologické džungli“ (Turčová, 2007) Pro mě v této práci bude závazné rozlišení Jiráskovo (2004, 14):

Slovem prožitek bychom rádi akcentovali více aktivitu než pasivitu prožívání a jeho přítomnostní charakter. Pro okamžik přítomné aktivity (tělesné i myšlenkové) tedy vyhrazujeme slovo prožitek (a proto také praktické působení „výchovu prožitkem“). Jestliže však tento prožitek uplyne do minulosti a my se k němu vracíme (ve vzpomínce, v racionální analýze apod.), můžeme tento modus označit jako zážitek a teoretické označení oboru jako „zážitkovou pedagogiku.“

Cílem výchovy prožitkem je získání určité trvalejší podoby prožité události, jejíž výsledky, můžeme uplatnit i v jiných situacích. Tuto formu pak můžeme nazývat zkušeností.

V podobném duchu rozumí triádě prožitek-zážitek-zkušenost také Kubala (2008, 53), pro něhož jsou zážitky a zkušenosti živými „bytostmi“, které se v čase vyvíjejí: „Prožívání vnímám jako „filmový pás“ nejrůznějších vjemů, které svými smysly zaznamenám. Některé z nich ve mně zůstanou a pospojují se do nějaké ohraničené události- zážitku. Tento zážitek pak uchovávám ve formě paměťové stopy. Ze zážitků si často abstrahuji nějaké poučení, závěr- zkušenost, kterou využívám v dalších situacích. Zkušenosti mi pomáhají se v nových situacích orientovat, rozhodovat se v nich, reagovat.“ Kubala (2008, 55) tento svůj postoj dále rozvíjí a přináší další trefné přirovnání: „Zkušenost je stále živá a lze s ní pracovat. Původní soubor událostí je přitom úplně stejný. I zkušenost mohla být stejná po dobu několika let. Teprve v nějakém okamžiku mohl nastat zlom, zkušenost oživila a změnila svůj náboj. Zážitek můžeme vnímat jako semínko, které žije a rozvíjí se podle toho, jak jej svou myslí zalíváme. Zkušenosti jsou jako plody, které ze zážitkových

semínek vyrůstají. Klidně můžeme nějaký vyrostlý plod utrhnout, zahodit a nechat na jeho místě vyrůst nový.“

V obdobném smyslu jako Jirásek a Kubala, operuji s triádou prožitek-zážitek-zkušenost v této diplomové práci. Prožitek je ohraničenou událostí, tím že uplyne do minulosti se z něj stane zážitek, jež je živou bytostí a dají se z něj čerpat další a další zkušenosti, stejně jak tomu je v hermeneutické spirále, kdy se od jednotliviny vracíme k celku a nazpátek k jednotlivině s účelem hledat a nacházet smysl vlastních prožitků-zážitků-zkušeností.

2.2 Výchova prožitkem a zážitková pedagogika

Již v předchozí kapitole věnované triádě prožitek-zážitek-zkušenost jsem se dotkl faktu, že oblast výchovy prožitkem a zážitkové pedagogiky není pojmově zcela utříbená a teoreticky ukotvená. Bývají promiskue používány nejrůznější výrazy jako „zážitková výchova“, „zkušenostní učení“, „výchova prožitkem“, „zážitková pedagogika“, „zážitkové učení“ a jiné. Často dochází k tomu, že bývá zaměňována oblast zkoumání (výchova prožitkem) a její teoretické postižení (zážitková pedagogika). K této záměně docházelo nejvíce v 90. letech, kdy se začal termín zážitková pedagogika používat. Avšak můžeme se s ní často setkat i dnes i přesto, že je na tento fakt upozorňováno v odborných publikacích. V této práci se budu držet Jiráskova odlišení výchovy prožitkem od zážitkové pedagogiky: „Při použití slova „pedagogika“ budeme mít na mysli teoretické analýzy a reflexe týkající se výchovných (a vzdělávacích) procesů, nikoliv praktické působení.“ (Jirásek, 2004, 6), ale budu vycházet také z prací dalších autorů, kteří termíny více méně nerozlišují, či je zaměňují. Práci těchto dalších autorů využívám i vzhledem k jistým teoretickým nepřesnostem zejména z toho důvodu, že pomáhají postihovat praktickou oblast toho, co se na kurzech využívajících metod výchovy prožitkem děje. V této práci se totiž zaměřuji více na praktické postižení dění na kurzu než na jeho teoretickou deskripci.

Ještě než uvedu Jiráskovu definici zážitkové pedagogiky, přiblížím problém záměny oblasti zkoumání a jejího teoretického postižení na dvou starších definicích, které však poměrně trefně vystihují kurzovní realitu výchovy prožitkem. Vážanský (1992, 26) definuje zážitkovou pedagogiku takto: „Zážitková pedagogika si klade za úkol usměrňovat lidi náležitým způsobem do takové pedagogické podoby, aby je přivedla k vnitřní

skutečnosti potvrzenému nebo korigovanému setkání s vnější skutečností. Zážitekově pedagogické formy vytvářejí situace i prověřené procesy či postupy, které člověku umožňují bezprostředním, vlastním pro-žitím odhalit nové oblasti, dosáhnout vědomosti, získat zkušenosti.“ V podobném duchu se jeví i definice Másilkova (2003, 31): „Zážiteková pedagogika je koncepce užívající jako prostředek autentický prožitek, se kterým dále pracuje, ve smyslu vyvolání budoucích výchovných změn jedince.“ Pokud se však opravdu budu chtít držet odlišení oblasti zkoumání a jejího teoretického postižení, nezbyvá než využít obsáhlou definici Jiráskovu (2004, 15):

Pod označením „zážiteková pedagogika“ tedy nadále budeme rozumět teoretické postižení a analýzu takových výchovných procesů, které pracují s navozováním, rozborem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života. Cíle takových výchovných procesů mohou být vytyčovány a dosahovány v různorodém prostředí (školním i mimoškolním, přírodním i kulturním), v rozmanitých sociálních skupinách (diferencovaných věkem, sociálním statusem, profesním postavením či dalšími demografickými faktory) a naplňovány nejrůznějšími prostředky (hrami všech typů, modelovými situacemi, tvořivostními a dramatickými dílnami, besedami a diskuzemi, fyzicky a psychicky náročnými výzvodnými situacemi, sebepoznávacími i k týmové spolupráci směřujícími aktivitami). Pro zážitekovou pedagogiku je prožitek vždy pouhým prostředkem, nikoliv cílem. Cílem pro ni zůstává starořecký výchovný ideál, všestranný rozvoj k harmonii směřující osobnosti.

Další osobností, která se zážitekové pedagogice soustavně věnuje a také ji vyučuje na Fakultě Tělesné Kultury UP v Olomouci je Radek Hanuš. Ten v roce 2009 vydal spolu s Lenkou Chytilovou publikaci „Zážitekově pedagogické učení“, ve které se věnuje podrobněji jednotlivým aspektům výchovy prožitkem a zážitekové pedagogiky. Ačkoliv se zde autoři na začátku vyjadřují v souladu s Jiráskovým rozdělením: „Zážitekovou pedagogiku chápeme jako teorii: výchovy prožitkem a výchovy k prožívání“ (Hanuš & Chytilová, 2009, 18), dále v textu pak používají termín zážiteková pedagogika pro praktické výchovné působení na kurzu. Tyto pasáže sice obsahují terminologickou nepřesnost, ale podrobně popisují praktickou podobu výchovy prožitkem: Zážitekově pedagogické zásahy se pokoušejí v jedinci i skupině probouzet, vytvořit a sytit vnitřní struktury „aktivního postoje“, čímž je míněna pohotovost, potřeba pouštět se do aktivního

konání, činnosti, podnikání (intelektového, psychického, fyzického). Záleží jen na orientaci, hloubce, směru a způsobu motivace a zpětné vazby, použitých výrazových prostředcích, celkové emoční bilanci a dramaturgickém pojetí, aby šlo o činnost vpravdě pozitivní, výchovně účelnou, zkušenostně bohatou, hodnotově přínosnou, osobnostně rozvíjející- výchovu pro život. (Hanuš & Chytilová, 2009, 17)

Dále se Hanuš s Chytilovou věnují cílům výchovy prožitkem: „Jedním z cílů zážitkové pedagogiky je pak zprostředkování zážitku, který umožní v jedinci rozvinout techniky sebeobnovy, seberealizace, sebeuskutečnění, seberozvoje.“ (Hanuš & Chytilová, 2009, 89)

a jejím jednotlivým vlastnostem: „Pro zážitkovou pedagogiku jsou typické:

- zakotvení prožitku do jeho širších souvislostí,
- znalost a analýza cílů navozovaných situací,
- cílené vyvolání záměrného prožitku,
- zpracování prožitku,
- převedení do zkušenosti.“

(Hanuš & Chytilová, 2009, 18)

Dále se autoři věnují procesům, které na kurzech probíhají: U všech autorů jde především o výchovu a o proces učení, kterému jde jednoznačně o rozvoj a růst osobnosti (s důraznou orientací na budoucnost a výchovu pro život). V celém procesu je zdůrazňována emoční působivost (hluboký vnitřní otisk, prožitek) procesu, která je vyvolávána prostředím (nejčastěji přírodním), zvolenými prostředky (sporty, hry, umělecké aktivity) a metodou (týmová spolupráce, jedinec versus problém, akční učení, příběhová dramata), osobnostmi (pedagoga/pedagogů a žáků, studentů, účastníků), které ve vzájemném působení a vlivech vytvářejí v čase jedinečné a originální pedagogické situace (rolové, tvorby, výzvové) vedoucí k jednání a přes proces uvědomování (významná je v tomto směru metoda zpětné vazby) jsou zvnitřněny jako jedinečná a neopakovatelná zkušenost (nová, trvalá a hluboká), která pozitivně ovlivňuje postoje, hodnoty, orientaci, smysl a chování jedince a skupiny. (Hanuš & Chytilová, 2009, 87)

a popisují jedinečnost českého přístupu k výchově prožitkem: Česká zážitková pedagogika zdůrazňuje především slova prožitek, zážitek, zkušenost, ty jsou vyvolávány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných

situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby fenoménu hry. Celý proces je pak po celou dobu svého průběhu evaluován a zpracováván se snahou dosáhnout co největšího rozvojového potenciálu. Tímto přístupem je česká zážitková pedagogika jedinečná a originální. Navíc byla rozvinuta v jednorázových projektech se značnou intenzitou programu a intervencí do struktury osobnosti. Cílem tohoto pojetí byl vždy rozvoj jedince, rozvoj osobnosti v nejrůznějších dimenzích a aspektech. Více než na vědomosti a dovednosti se orientoval tento přístup směrem k rozvoji osobnosti. (Hanuš & Chytilová, 2009, 12)

Tento jedinečný český přístup k výchově prožitkem je neodmyslitelný od instituce Prázdninové školy Lipnice, která je zdrojem české podoby zážitkové pedagogiky (výchovy prožitkem). Někdy též bývá metoda zážitkové pedagogiky nazývána metodou PŠL. Podrobněji se budeme věnovat PŠL a její metodě v dalších kapitolách.

Pokud se pokouším o komplexní obraz české podoby zážitkové pedagogiky, tak nemůžu vynechat osobnost „Giganta“ zážitkové pedagogiky Václava Břicháčka. Václav Břicháček dlouhá léta na PŠL působil a zdůrazňoval nesmrtelné ideály výchovy, které směřují nejen k rozvoji osobnosti, ale pozvednutí lidského potenciálu ve všech směrech: „To je cílem výchovy, která se neomezuje jen na předávání poznatků či dovedností, ale usiluje o obecnou nápravu věcí lidských, o hledání smyslu života i o vytváření životního stylu, který by byl ve shodě se zvolenými a uznanými hodnotami.“ (Břicháček, 1994, 18)

Břicháček také zdůrazňoval duchovní rozměr výchovy: Nešlo však jen o prožitky, ale před každým, kdo byl dostatečně citlivý, se objevovaly nové perspektivy – často tušené a málokde v životě objevené. Měly dva rozměry: horizontální, ve kterém se objevují nové obzory vzdělání, kultury, sebepoznávání i mezilidských vztahů a rozměr vertikální, kdy mladý člověk začíná chápat, že jeho život se neodehrává jen v tomto čase – zde v této chvíli a v profesi, kterou si zvolil. Míří k hlubšímu poznání skutečnosti, která přesahuje každodenní zkušenost, míří k nadživotním cílům a k hodnotám, které přesahují jedince a jeho individuální osud, míří k trvalým hodnotám duchovním. Nemluvílo se o filozofii, ale filozofie se žila, nemluvílo se o přátelství, ale přátelství vznikala, nemluvílo se o výchově, ale výchova probíhala mnohem intenzivněji než v běžných situacích. (Břicháček, 1994, 18)

Tuto rovinu výchovy, kde jde o hledání hlubšího smyslu života, který přesahuje

každodenní zkušenost, budu v práci dále akcentovat a promítne se také v praktické části mého výzkumu.

2.3 Intenzivní rekreační režim

Jednou z možných cest z „terminologické džungle“ zážitkové pedagogiky je resuscitace pojmu intenzivní rekreační režim. Což je pojem, který označoval aktivity typu kurz PŠL v 80. letech. V knize „Prázdniny se šlehačkou“ jeden z autorů a zároveň zakladatel PŠL a projektu Gymnasion, Alan Gintel, vystihuje intenzivní rekreační režim následovně:

- Aktivní a plné zapojení každého účastníka akce do skupinového dění,
- Maximální a smysluplné využití časového fondu,
- dynamičnost a co největší pestrost programu,
- promyšlená programová režie, rozvržení všech aktivit do plánované doby pobytu tak, aby nevznikla hluchá místa,
- propojení náročných tělocvičných aktivit se zájmovou uměleckou činností a s podněcujícím společensko kulturním poznáváním,
- působivá a tvořivá stimulující atmosféra
- hodnotné a atraktivní vlastní prostředí akce, tj. hezká krajina s členitým reliéfem, s pestrou vegetací, s půvabnými a zároveň funkčními kontrasty travnatých, zalesněných a vodních ploch,
- vhodně vybraný obytný objekt, splňující požadavky ne svou přepychovostí, ale účelovostí, estetikou architektonickou i zakomponováním do prostředí přírody,
- společné řešení modelových problémů a úkolů, permanentní kolektivní činnost, při níž roste vědomí soudržnosti celku a při níž je výkon jednotlivců určován jejich vztahy ve skupině,
- optimalizace počtu členů skupiny: komunita společně prožívající prázdniny „se šlehačkou“ by podle našich zkušeností neměla být podstatně větší než třicetičlenná,
- bohaté zastoupení vzdělávacích prvků a aktivit,
- zážitky romantiky „objektivity přírody, světa a vesmíru“, tedy akcent na tu dějovou složku, která na jedné straně nabízí dobrodružství na druhé nabíjí člověka libými

emocemi vzácné kvality (Gintel in Hora, 1984, 10)

Některé z těchto charakteristik jsou typické spíše pro letní pobytový kurz na středisku v Lipnici nad Sázavou, takže nevystihují dokonale realitu kurzu ŽGP.

Vhodnost termínu intenzivní rekreační režim je v tom, že pomáhá se zařazením zážitkové pedagogiky (výchovy prožitkem) pod kinantropologii, jejíž součástí je vědní obor zabývající se rekreací, tedy rekreologie. Rekreologie by se tedy stala zaštitujícím pojmem pro oblast výchovy prožitkem. „Rekreace... To latinské slovo vybízí k pilné aktivitě, a ne k línému okounění! Nabádá, abychom pro vlastní tělesnou a duševní obrodu znovu a znovu tvořili, a tedy nepovalovali se!“ (Gintel in Hora, 1984, 9). Následuje další popis a poselství rekreace: „Jeho sílu a zotavující schopnost spatřujeme v tom, že vytváří obrovský prostor pro realizaci zájmů a zálib, pro uplatnění nejrůznějších schopností. Rekreace umožňuje kultivaci tvořivých sil člověka, má velký vliv na intelektuální, tělesný i sociální rozvoj osobnosti.“ (Gintel in Hora, 1984, 10)

Gintel dále popisuje charakteristiky typické pro program prázdninové školy v 80. letech. Pomůže nám to lépe pochopit způsob práce na akcích s intenzivním rekreačním režimem. Vcelku podrobně popisuje motivaci účastníka takové akce: Účastník našich prázdninových pobytových akcí je tom jinak. Hůř i lépe – jak to kdo vezme. Dostavuje se už trochu nabuzen a preparován, s poněkud jasnějšími představami o tom, co ho čeká: letáky a články slibují – prožiješ léto jedna báseň. Pravda, také si přeje vymknout se každodennosti, změnit prostředí a lidi, ale na druhé straně neočekává, že jen tak nezávazně pobude. Sliboval se mu intenzivní rekreační režim, slibovala se mu romantika, atraktivní činnost a radovánky. Je proto přirozené, předpokládá-li významnou změnu dosavadního životaběhu, touží-li po dnech nabitých aktivitou, po skupinovém soužití, po kolektivním dění, po uplatnění vlastních schopností. Hledá víc, a může být i víc nespokojený a více zklamán, když se nedočká. (Gintel in Hora, 1984, 7)

Působení prázdninové akce na účastníka vystihuje také následující citace: „Je neustále kontaktován, žádán o názor, o připomínky, vytahován z anonymity. Hraje si, učí se, poznává, prožívá vše naplno, vyvíjí nesmírné úsilí, aby – jak říkají psychologové – získal cílovou radost.“ (Gintel in Hora, 1984, 8)

Z této podoby intenzivního rekreačního režimu se začala ustalovat metoda PŠL nebo též česká metoda zážitkové pedagogiky (výchovy prožitkem), jak ji známe dnes.

2.4 Prázdninová škola Lipnice

Jak již bylo řečeno, PŠL je zdrojem české podoby zážitkové pedagogiky a zároveň místem, kde se zážitková pedagogika vyvíjela po několik desetiletí. PŠL byla založena v roce 1977 a až do roku 1989 působila jako samostatný subjekt pod hlavičkou SSM (svaz socialistické mládeže). Jejím zakladatelem a také jejím prvním šéfem byl Allan Gintel. Prázdninová škola ve svých počátcích navazovala na experimentální projekty z období 70. let, jako byly: Gymnasion, Pokus pro dvacet, Šance, Humanus a další. V období od zrodu PŠL až po rok 1989 Prázdninová škola zorganizovala 98 kurzů, kterými prošlo na 3000 účastníků. Autorské kurzy se staly experimentálními „laboratořemi“, kde za pochodu vznikala metoda PŠL: „Kursy a zejména týmy instruktorů a jejich spolupracovníků se staly tvořivými dílnami, ve kterých každoročně vznikly desítky premierových programů. Vlastní kurzy ověřovaly netradiční pedagogické metody, z nichž pravděpodobně nejdůležitější byla a je metoda výběru programů a jejich časového řazení, nazvaná dramaturgie. Zkušenosti z kursů byly zpracovávány do závěrečných zpráv, které sloužily jako zdroj poučení i zkušeností při publikační činnosti.“ (<http://www.psl.cz/index.php?menu=1&submenu=2>) Po sametové revoluci prošla PŠL mnohými změnami. Nejvýznamějšími z nich byl vstup do mezinárodní organizace Outward Bound International v roce 1991 a zřízení dceřinné komerční společnosti Česká Cesta, která měla pomáhat financovat chod neziskové organizace PŠL.

V roce 1994 vydala PŠL knihu „Instruktorský slabikář“, kde kolektiv autorů shrnul metodu PŠL a její poslání. V této knize se můžeme dočíst, jak se PŠL prezentovala na začátku 90. let: Prázdninová škola Lipnice je jedním z míst, kde se nabízí příležitost každému, kdo při hledání odpovědí na obtížné výzvy doby chce sebe ne ztratit, ale nalézat. Je školou, kde je výchova přirozeně chápána jako mnohosměrný proces mezi instruktory, účastníky a prostředím. Hlavním úkolem instruktorů je vytvářet na základě zkušeností a metod PŠL i svých zkušeností lidských takové situace a takové prostředí, kde se tento výchovný proces může uplatnit v co největší své síle. Těžiště činnosti Prázdninové školy Lipnice spočívá v pořádání vícedenních kursů v přírodním prostředí, avšak ne v izolaci od okolního světa. Jejich čas je vyplněn pohybem, tvořivými dílnami, happeningy, rozpravami a rozjímáním. Mimořádné místo tu zaujímá HRA jako nejpřirozenější prostředek získávání nových zkušeností

a dovedností pro každodenní život. Pobyt na kursu přináší chvíle čiré RADOSTI z překonávání obtížných překážek, z nečekané vlastní nápaditosti, ze společenství blízkých lidí.

Prázdninová škola Lipnice je neziskovou nevládní organizací se statutem občanského sdružení. Její instruktoři a spolupracovníci se snaží inspirovat k sebezdokonalování, k tvořivému a pozitivnímu řešení problémů, k osobnímu přechodu od potřeby vlastnění k potřebě bytí a prožívání. Snaží se probouzet především v mladých lidech touhu po opravdové vnitřní SVOBODĚ a tím i vědomí spoluzodpovědnosti za stav a vývoj společnosti a Země. Hlásí se tímto k myšlenkám GLOBÁLNÍ VÝCHOVY a připojují se k množství podobně zaměřených jednotlivců i společenství na celém světě. (Holec, 1994, 7)

V dalších letech PŠL organizovala množství kurzů, nové tržní prostředí ji nutilo k inovacím. PŠL pořádala kurzy pro nejrůznější cílové skupiny (do té doby to byly kurzy převážně pro dospívající a mladé dospělé) jako jsou senioři, rodiny s dětmi, hendikepovaní atd. PŠL také pořádala několik kurzů v zahraničí či přímo kurz pro zahraniční účastníky (Intertouch). Činnost PŠL se ale týká také metodické činnosti, Prázdninová škola pořádá metodické kurzy zážitkové pedagogiky. Další směřování PŠL by se dalo odhadnout z jejích cílů, tak jak jsou popsány na internetových stránkách organizace: „Prázdninová škola Lipnice směřuje k vytvoření respektovaného centra metodologie zážitkového učení. Cíleně podporuje svou experimentální laboratoř (Kurzy), a motivuje ji k inovativním postupům. Kurzy, které mají ustálenou metodiku (základní experiment je u konce) převádí ve spolupráci s autory do formy projektů. O výsledky těchto experimentů a projektů se dělí s veřejností (publikuje) k obecně prospěšnému užití.“ (<http://www.psl.cz/index.php?menu=1&submenu=3>)

2.5 Metoda Prázdninové školy Lipnice

V této kapitole se budu věnovat podrobněji samotné metodě PŠL. V jednoduché podobě ji představuje Ota Holec (bývalý šéf PŠL v 90. letech) v již zmíněné knize Instruktorův slabikář: „Základní prostředky a stavebními kameny metody Prázdninové školy Lipnice jsou: ZÁŽITEK na vlastní kůži i hluboko ve vlastní duši, SETKÁVÁNÍ v tvořivé spolupráci s lidmi, s krajinou, přírodou se ZEMÍ. PŘEKONÁVÁNÍ sama sebe,

svých strachů, předsudků, odcizení, CESTA ZA OBZORY svých dosavadních zkušeností a vědomostí, „za hranice mozku“.“ (Holec, 1994, 7)

Větší zaměření na proces, jakým metoda PŠL působí přináší Hanuš a Chytilová (2009, 16): „Specifikem metody Prázdninové školy Lipnice je důraz na skupinovou a osobnostní dynamiku, emoční bilanci a cílenou dramaturgii projektů, vytváření nejrozmanitějších příběhů a dějů, rolí a postav s důrazem na jednání (aktivní postoj). Dynamika programů, velká intenzita nasazení člověka ve všech jeho dimenzích, střídání činností (sportovních, uměleckých, technických aj.) a různých prostředků vyvolává ojedinělý zážitek, který je ve zpětnovazebním působení usměrňován ve smyslu sebepoznání (sejmutí masky) a seberozvoje (poznání a nastartování potenciálů), které vedou k přehodnocení či přímo ke změně životního stylu člověka.“

Autoři dále přinášejí seznam a charakteristiky jednotlivých dílčích metod, které jsou součástí metody PŠL:

Cílování – precizní formulování cílů autorských kurzů a jejich specifické tematizování (cíl, téma, logo, design, hudba, podoba materiálů)

Motivace – cílené motivování účastníků projektu (maximální výkon, velká intenzita a dynamika).

Dramaturgie – promyšlená skladba programů ve vztahu k zamýšlenému cíli projektu. Rozeznáváme tři typy dramaturgie

- plánovaná (teoretická)
- reálná (praktická)
- evaluovaná (ideální, závěrečná)

Výrazové prostředky – hudba, barvy, pohyb, světlo - tma, příroda, místnost, vůně.

Ovlivňování osobnosti prostřednictvím situací – hra, role, děj, příběh.

Zpětná vazba – má nejrůznější podoby (hitace, rozbor, test, anketa, hra atd.) a uzavírá celý proces.

Skupinová dynamika.

Osobnost pedagoga – životní a profesní zralost, odborná erudice, rozvinutá emoční inteligence. (Hanuš & Chytilová, 2009, 17)

Na závěr Hanuš s Chytilovou přinášejí seznam prostředků, kterými působí metoda PŠL:

Zážitková pedagogika PŠL působí:

- vytvářením neobvyklých a často náročných a problémových situací,

- překonáváním vnějších i vnitřních překážek,
- rozvojem fantazie a tvořivosti,
- skupinovým prožíváním,
- rozvojem sebedůvěry, zlepšením sebepojetí,
- rozvojem sociální obratnosti,
- udržováním psychické rovnováhy,
- uspokojováním nejrůznějších potřeb,
- změnou hodnotové orientace,
- posilováním sociální kompetence. (Hanuš & Chytilová, 2009, 20)

V kontextu této diplomové práce je nutné si uvědomit fakt, že všechny zmíněné aspekty metody PŠL jsou na kurzu přítomné a zásadním způsobem ovlivňují výchovný proces, který kurz spouští a také podobu konečné zkušenosti účastníka takového kurzu. V této souvislosti Břicháček upozorňuje na dlouhodobý a intenzivní dopad kurzu na účastníka, za který by měli pořádající instruktoři cítit odpovědnost: Životní osudy jedince mohou být pozměněny mnoha jinými událostmi i zcela náhodnými okolnostmi. Ale přece jen: povinnost instruktora nekončí uzavřením kursu. Jeho vliv se projevuje – zjevně i skrytě – i v dalších letech či desetiletích. Tím větší je však odpovědnost, kterou si mnohdy neuvědomujeme. Nejsme odpovědni jen za dnešek, za právě probíhající kurs, ale zasazujeme semínka, která mohou vzklíčit až po letech. Neseme odpovědnost ne jen za několik kursistů, ale i za duchovní tradice, ze kterých čerpáme, které současně pomáháme rozvíjet a jako poselství je předáváme budoucímu času. Zde vidím nesmazatelnou odpovědnost, kterou na sebe dobrovolně bere každý vychovatel. Odpovědnost, kterou nelze naučit na kursech ani ověřit u zkoušek, ale kterou si je třeba uvědomit a převzít s vědomím služby. (Břicháček, 1994, 14)

2.5.1 Metoda dramaturgie

Jak jsem již zmiňoval výše, metoda dramaturgie je jedním ze základních kamenů metody zážitkové pedagogiky PŠL a je zároveň prvkem, kterým se výchova prožitkem u nás odlišuje od výchovy prožitkem v jiných zemích. Bližší vysvětlení toho, co to

dramaturgie je, podává Holec (1994, 37): „Vše podstatné, týkající se programu, integruje disciplína nazvaná dramaturgie: dává do vztahů a vazeb výchovné, vzdělávací a další cíle kursů (a také poslání organizace) s jedním z prostředků výchovy v přírodě – s konkrétními programy.“ Dramaturgii můžeme chápat ve dvou rovinách: jednak jako metodu skladby programů na kurzu: „Dramaturgie je chápána jako metoda jak vybírat jednotlivé programy a sestavovat je do vyšších tematických celků (programových bloků) s cílem dosáhnout ve vymezeném čase kurzu či akce co největšího účinku a efektu“ (Paulusová, 2004, 85) a také jako charakteristiku určitého kurzu (dramaturgie kurzu): „Dramaturgie je charakteristikou určitého kursu- vypovídá o jeho časovém režimu a programové koncepci, proporcí a zastoupení (preferenci) jednotlivých programových oblastí a v neposlední řadě o výběru konkrétních programů.“(Holec, 1994, 37)

Instruktoři PŠL pracují s dramaturgií v několika stupních, někdy se uvádějí i pěti stupňové modely dramaturgie. V této práci si vystačím s rozdělením dramaturgické práce na dramaturgii teoretickou a praktickou. Teoretická dramaturgie předchází dramaturgii praktické a představuje širší pojetí práce s abstraktními tématy: „Teoretická dramaturgie (neboli prvotní práce s abstraktními tématy) představuje širší pojetí, je jakýmsi zastřešením dramaturgie praktické... Smyslem této fáze je shromáždit, vybrat, vymezit a pojmenovat témata, jimiž se autoři budou ve svém díle či kurzu zabývat.“ (Paulusová, 2004, 88) Na teoretickou dramaturgii navazuje praktická rovina, která již pracuje s jednotlivými programovými prostředky. Vztah teoretické a praktické dramaturgie popisuje Paulusová (2004, 89): „Základní charakteristikou a smyslem promyšlené a cílené dramaturgie je tedy to, že nejprve volíme obsah – základní témata, jimiž se chce kurz zabývat a která hodlá nabídnout účastníkům (zmíněná prvotní fáze), a pak pro ně hledáme odpovídající formu – zcela konkrétní programy, hry, sportovní a umělecké aktivity atd. a jejich vzájemné propojení.“

Ve výsledkové části této práce se budu zabývat také vlivem dramaturgie na zkušenost účastníka. Zmíním tedy, jakým způsobem účastník kurzu vnímá dramaturgickou rovinu kurzu: „Dobrá dramaturgická příprava kurzu v ideálním případě způsobí, že nadšený účastník má pocit, že se mu v ten nejsprávnější moment kurzu dostalo všeho správného v nejvhodnější míře a formě, že vše bylo do sebe neviditelně, ale promyšleně a umně zapojeno, věci do sebe obdivuhodně zapadly, doplňovaly se, poskytovaly různé úhly pohledu při udržení vzájemných skrytých vazeb atd.“ (Paulusová, 2004, 86) Účastník se

tedy na konci kurzu nebo až po kurzu v reflexích vrací k tomu, co se na kurzu odehrálo a jaký to pro něho mělo význam. Zpětně si tedy může uvědomit, jak na sebe jednotlivé programové prostředky navazovaly a jaký byl jejich smysl. Tento aspekt účastnického prožívání kurzu popisuje Paulusová (2004, 86): „Pokud je účastník na konci kurzu schopen sám pro sebe nalézt jednotlivé významové vazby, zpětně rozplést předivo témat, která se v různých formách celým kurzem prolínala, vyabstrahovat a dešifrovat jednotlivé „červené nitě“ myšlenkově spojující konkrétní programy, nepochybně to znamená, že tým tvůrců a organizátorů zvládl celkovou dramaturgii akce na jedničku. Účastníkům to prostě najednou „docvakne“ a uvědomí si význam, smysl a řád všeho, co právě prožili. Pochopí, proč se věci děly tak, jak se děly, k čemu směřovaly a co bylo jejich cílem. Vše do sebe navzájem „zaklapne“ a vytvoří uzavřený a smysluplný celek. Přeju všem zažít tenhle krásný pocit, a to ať na straně účastníka či tvůrce a organizátora. Je to opravdu velká radost.“ (Paulusová, 2004, 86) V dalších kapitolách se budu věnovat konkrétně dramaturgii kurzu ŽGP 2011, ale již na tomto místě zmíním, že pro mě jako účastníka byl kurz ŽGP 2011 kurzem, který byl dramaturgicky perfektně zvládnutý a dostavil se po něm pocit radosti popsany výše.

2.6 Zimní kurzy PŠL

Zimní projekty se již staly trvalou součástí autorských kurzů PŠL. Do dnešního dne se pod hlavičkou PŠL uskutečnilo 19 zimních kurzů. Zimní projekty navazovaly na kurzy z experimentálního období jako byly Projekt Jeseníky, Projekt Beskydy, Bílý projekt a Pohraniční kalvárie. Zejména poslední jmenovaný kurz byl velmi důležitý, protože se stal vlastně předchůdcem kurzů typu ŽGP v té podobě, v jaké ŽGP proběhl v roce 2011 a 2012. Pohraniční kalvárie byl kurz na sněžnicích, kde účastníci brali všechno s sebou na zádech, vařili a spali na sněhu. Přecházeli tehdy 55 km za 5 dní po státní hranici mezi Slovenskem a Polskem. „Silně působily liduprázdná příroda, vzájemná podpora v malé skupině a projevy kamarádství. Byly získány cenné informace o organizaci takto náročné akce pro „amatéry“... Přes nezapomenutelné zážitky byla tato akce z dnešního hlediska velmi riskantní. Organizátoři podcenili informovanost účastníků, vybavení i svoji odolnost.“ (Hanuš a Neuman, 2007, 26) Jak popisuje Miroslav Hanuš (2011, 54) v závěrečné zprávě kurzu ŽGP 2011: „My jsme navazovali na jejich odvahu, drsnou zkušenost a chyby prvních.“

Seznam zimních kurzů, které proběhly pod hlavičkou PŠL je následující:

1989 – Bílý Projekt a Bílé hranice

1990 – Bílé hranice

1991 – Na 49 rovnoběžce, Bílý Projekt Š+Š

1992 – Bílé inspirace

1993 – Bílé hranice

2001 – Život je gotickej pes

2003 – Život je gotickej pes

2004 – Do Nitra v Zimě

2005 – Zimní Kalvárie, Severské hry

2006 – Život je gotickej pes

2007 – Život je gotickej pes

2009 – Život je gotickej pes

2011 – Život je gotickej pes , Wintertouch, Zafúkané

2012 – Život je gotickej pes

Přiblížím dramaturgii jednotlivých zimních kurzů PŠL. „Premiéra akce Bílý projekt se uskutečnila v roce 1989. Je možné ji charakterizovat jako drsnější variantu klasického pobytového kurzu. Dřevěnice v horách s nutností obstarávat si vaření a topení, život blízko přírody. Bílé hranice je název dalšího typu akcí, které se uskutečnily v roce 1991, 1992, 1993. Jednalo se spíše o objevování nových aktivit a nových oblastí. Byly to kurzy zájezdového typu a zahrnovaly takové aktivity jako skialpinismus, jízda na sjezdovkách v terénu. Spalo se na chalupách a výjimečně na sněhu. Program byl doplňován přednáškami a praktickými semináři – hledání v lavinách, sněhové sondy, budování sněhových záhrabů, technika a taktika na sněhu.“ (Hanuš a Neuman, 2007, 35) Z dalších projektů mimo ŽGP zmíním ještě kurz Zimní kalvárie 2005, který opakoval putování Pohraniční kalvárie, Severské hry, což byl zkrácený kurz pro účastníky, kteří se chtěli naučit organizovat zimní akce a kurz DoNitraVZimě, který obsahoval prvky skupinové práce a měl výraznou sebezpoznavací a sebereflektující orientaci.

2.7 Projekt Život je gotickej pes

Projekt ŽGP je zimní projekt PŠL s největším počtem repríz. ŽGP se skutečně již

osmkrát, z toho sedmkrát pod PŠL a jedenkrát pod hlavičkou slovenského Štúdia Zážitku v roce 2000. Projekt nese výrazný rukopis jeho organizátorů, bratrů Hanušových. Projekt se neustále vyvíjel a každý ročník přinesl odlišné uchopení stejného zimního tématu. Ročníky 2000 a 2001 byly pokusem o převedení klasického pobytového kurzu do zimního prostředí, spalo se tedy na chatě. Šlo vlastně o převedení kurzu Druhá renesance do zimního prostředí. Vrcholem tehdejšího kurzu bylo jedno přespání na sněhu (program Sóló).

Zlomovým ročníkem byl 2003/2004, který se celý odehrál v náručí zimní přírody. Kurz měl putovní část (57 km za pět dní po hřebeni Rychlebských hor) a část pobytovou, kdy účastníci postavili z indiánských tee-pee univerzitní městečko Jabné. Další směřování projektu popisují instruktoři ŽGP na stránkách PŠL následovně: „V dalším roce se kurz ŽGP nekonal, aby se v r. 2006 opět objevil v novém hávu. Důvodem pauzy bylo využít zimu 2005 pro otestování nových postupů, her, lokalit i samotných autorů projektu, jako základ pro přípravu ŽGP 2006. První projekt byl zaměřen čistě na přechod a druhý na získání dalších zkušeností pro pobytovou část, tedy k ověření jiného prostoru pro putování a pro vyzkoušení nových věcí při pobytu na jednom místě. Toto tedy byl myšlenkový postup z něhož se poté zrodily projekty Zimní Kalvárie 2005 a Severské hry 2005. Další kurzy s názvem ŽGP proběhly v letech 2006, 2007, 2009 a měly opět část putovní a pobytovou. Výrazněji se odlišovaly tím, jak byla nastavena jejich dramaturgie.“ (http://www.psl.cz/index.php?menu=2&submenu=4&kurz_prohlizeni=61&kapitola=204)

Ročník 2007 byl velmi specifický, jak popisuje Hanuš a Neuman (2007, 35): „V roce 2007 se pak celá dramaturgie výrazně mění do podoby, kdy se v první části buduje tábor, v jehož rámci probíhá škola Lesní moudrosti a dílny, ve kterých se účastníci připravují na vlastní přechod hor, tentokrát bez instruktorů.“

Důvody k neustálému posunu v dramaturgii projektu popisuje šéfinstruktor ŽGP Miroslav Hanuš následovně: „Při přemýšlení o všech zimních kurzech, které jsem realizoval, je vidět jasnou myšlenkovou stopu. Co nás ten který rok posunulo. Co bylo nové. Kdo s tím přišel, co bylo inspirací. Plně si s úsměvem uvědomuji, jak každý rok odpovídal svojí náročností naší momentální odvaze a nabitým zkušenostem. Je úsměvné, jak před deseti lety byl pro nás „extrém“ jedno noční spaní venku na sněhu (program: Sóló). Jak první přechod Rychlebských hor na konci prosince 2003, kdy jsme během 5 dní, ušli 57 km bylo na hranici mých sil. Zpětně přesně rozeznávám ty klíčové momenty, které

změnu způsobily. Milan pro letošní rok vyřkl heslo: „Nebud’me myšlenkově líní“. A to je myšlenka, která nás provází už jedenáctým rokem kolem zimních projektů. Jinak by nevzniklo tolik nových uchopení jednoho společného zimního tématu.“ (Miroslav Hanuš, 2011, 5) Dramaturgii ročníku 2011 se budu podrobně věnovat v dalších kapitolách.

2.8 Filosofické podloží práce

V kapitolách o filosofickém podloží práce přiblížím filosofické směry: hermeneutika, fenomenologie a fundamentální ontologie, které se blíže vážou k zážitkové pedagogice a kvalitativnímu přístupu v psychologickém výzkumu. Všechny tyto filosofické směry jsou základem, na kterém stojí metoda IPA, jež je hlavní výzkumnou metodou v této práci.

2.8.1 Hermeneutika

Již v kapitole o triádě prožitek-zážitků-zkušenost jsem se zmiňoval o důležitosti hermeneutiky jako o teorii porozumění a interpretace prožitků-zážitků-zkušeností. Hermeneutika je také jedním z hlavních kořenů kvalitativního přístupu v psychologickém výzkumu. „Za hlavní filozoficko-historické zdroje kvalitativního přístupu jsou považovány hermeneutika a fenomenologie, které mají zejména v evropské tradici tohoto přístupu zcela dominantní postavení.“ (Miovský, 2006, 42) Hermeneutické myšlení má hluboké kořeny a vztahuje se významně k interpretaci biblických textů. „Sám pojem hermeneutika ve smyslu umění interpretace se používá od antiky (odvozen od řeckého hermenia, které znamenalo překládat, interpretovat, vyjadřovat jinými slovy), avšak o rozpracování problematiky rozumění jako samostatného přístupu lze hovořit až na přelomu 18. a 19. století.“(Miovský, 2006, 43)

V teorii hermeneutiky zaujímá ústřední postavení hermeneutický kruh, někdy též hermeneutická spirála, kde se neustále vracíme od jednotlivin k celku a naopak s cílem hlubšího a lepšího porozumění slovu, textu, zkušenosti.

„Rozumění (jako podoba poznání odlišující se od pouhého vysvětlení a popisu) se pohybuje vždy v kruhu mezi jednotlivým fenoménem (ať se jedná o slovo, text, událost, prožitek) a celkovým horizontem jeho smyslu, neboť konkrétní jednotlivina je

nahlédnutelná vždy jen z pozice celku a celek je přístupný pouze z jednotliviny. Hermeneutický kruh vyjadřuje tuto vztahovost konkrétní jednotliviny a jí smysl dávajícího celku, nicméně nemožnost vymanit se z něj není vadou rozumnění. Každé dílčí porozumění je již zasazeno do rámce předporozumění. Předporozumění je neuzavřené, otevřené pro neustále se prohlubující a korigující nové obsahy smyslu, avšak souvislost smyslu je třeba hledat v danosti samé, ne ji vnášet zvenku.“ (Jirásek, 2001, 19)

S dalším popisem principu hermeneutiky přichází Miovský (2006, 43): „Někdy je možno setkat se s termínem hermeneutická spirála. Ten vystihuje podstatu výkladu či chápání založeného na předpokladu, že prostřednictvím porozumnění celkovým souvislostem můžeme hlouběji analyzovat a interpretovat dílčí části. Hlubší analýza a pochopení těchto jednotlivých částí ovlivňuje zpětně naše chápání souvislostí, jež se tak posouvá kvalitativně i kvantitativně dále.“

Z výše uvedených popisů hermeneutického kruhu či hermeneutické spirály je zřejmé, že proces poznávání a porozumění je teoreticky i prakticky nekonečný, tedy že můžeme neustále revidovat rozumění našim prožitkům-zážitkům-zkušenostem. Tento aspekt hermeneutického zkoumání vystihuje Hendl (2008, 72): „Hermeneutický kruh patří nutně k interpretaci, a tedy k porozumění. Tím, že do procesu porozumění zahrneme předpoklady, ke kterým se neustále vracíme, se nepohybujeme v kruhu, ale spíše ve spirále. Dochází ke stále lepšímu a hlubšímu porozumění předpokladům. Proto se přijímá, že hermeneutické porozumění je vždy prozatímní a podléhá neustále revizi.“

V hermeneutické spirále tedy můžeme neustále hloubat a hlouběji a hlouběji dokud nedosáhneme pomyslného dna jímž je smysl našeho života, jak explicitně vyjadřuje Jirásek (2001, 20): „Neustálé rozšiřování horizontu smyslu jednotliviny a jejího celkového kontextu přitom nemusí být vnímáno negativně (jako nemožnost jednou provždy odhalit dokonalou pravdu), ale pozitivně v rovině neustálého zpřesňování a prohlubování našeho rozumění nejenom jednotlivým prožitkům, ale rovněž celkovému smyslu našeho života.“

Celek této diplomové práce lze chápat jako hermeneutickou spirálu na úrovni triády prožitek-zážitek-zkušenost. Tedy jde o to, jak rozumím vlastnímu prožívání, co z toho vyvozují a jak to dále uplatňuji v životě. Navíc žádná zkušenost není uzavřená a definitivní, naše zkušenosti neustále revidujeme. V kontextu kurzovního světa se dá hermeneutickému kruhu rozumět také takto: něco prožiju, potom to nějakým způsobem zaznamenám do deníku, určitým způsobem se to odrazí i v evaluační eseji a následném

rozhovoru. Zážitek je tedy živá bytost (Kubala, 2008) a neustále se vyvíjí a zraje. Zkušenost ze zimního kurzu jakým je ŽGP tedy může v člověku působit i několik let, případně po celý zbytek života. Principu hermeneutické spirály dále v práci aktivně využívám při aplikaci metody IPA. Snažím se porozumět tomu, jak účastník (autor) rozumí své vlastní účastnické zkušenosti z projektu ŽGP 2011.

2.8.2 Fenomenologie

Další z myšlenkových směrů, který je klíčový pro tuto diplomovou práci je fenomenologie. Tento filosofický směr založil prostějovský rodák Edmund Husserl (1859-1938). Husserl vyvinul metodu fenomenologického nazírání na svět, díky které bychom se měli dostat zpátky „k věcem samým“ tedy k fenoménům. Tento aspekt Husserlovy fenomenologie popisuje Patočka (1993,5) následovně: Zralý Husserl formuloval tuto myšlenku, řídicí princip svého filosofického úsilí, pod názvem princip všech principů: Pramenem všeho poznání a vší pravdy je danost, a to taková, která věc samu podává v originále – názor věci samé. Názor jako pramen všeho originárního, původního poznání musí být vytěžen v tom, co dává a pokud to dává.

Když takto formulujeme základní myšlenku Husserlovy filosofie, vidíme, že se v ozývá ono běžné heslo, kterým bývá Husserlova filosofie obvykle charakterizována: filosofie, která se chce vrátit k věcem samým jako pramenům zkušenosti o věcech. Nikoli abstraktní principy, úvahy o podmínkách a možnosti poznání, nýbrž věci samy jako pramen, z něhož konfrontací s nimi čerpáme. Další osvětlení principu všech principů přináší Patočka (1993,21): „Princip všech principů ve skutečnosti znamená absolutní subjekt sebe sama chápající a rozvíjející před svým duchovním zrakem celou svou zkušenost.“ Zde je nutné upozornit na zdůrazněnou pozici subjektivního poznání a úlohu zkušenosti, kterou můžeme chápat právě jenom z pohledu subjektu.

To, jak je Husserlův princip všech principů a jeho návrat k věcem samým aplikován v praxi fenomenologického přístupu, popisuje Hendl (2008, 73): „Podle Edmunda Husserla nelze fenomenologický přístup ztotožnit s naivním vcítěním. Fenomenologická redukce usiluje o odhalení základních esencí myšlení zbaveného nekonzistencí vnímání. Všechny aspekty mentálních procesů, které nelze považovat za primární, je nutné „uzávorkovat“ v

procesu epoché. Analyticko-reflexivní kroky fenomenologické redukce vyžadují disciplínu a vysoký stupeň sebekritiky. Zkoumání na základě fenomenologie se soustřeďuje na významy (Jaký je význam určité zkušenosti?) a analogie (Čemu je tato zkušenost podobná?). Cesta redukce je cestou uzávorkování . Cílem je čisté myšlení. Toto čisté myšlení není prázdné, je stále myšlení něčeho. Myšlení je vědomí a vědomí se vždy týká něčeho. Tento vztah nazývá Husserl intencionalita vědomí.“

Fenomenologickou redukcí popisuje také Jirásek (2001, 24): Zásadní tendencí fenomenologie je „vrátit se k věcem samým“, tj. nechat věci (fenomény) tak, jak se nám dávají, aby mohlo vědomí dospět metodou redukce (ve třech fázích) k jejich podstatám. Fenomenologická redukce spočívá v uzávorkování (epoché) všeho nahodilého a předsudečného (včetně předchůdných mínění o existenci světa vůbec, zdržení se úsudků, hypotéz i vědeckých poznatků) a v transcendentální redukcí zkušenostních aktivit od všeho, co k nim náleží mimo vztaženost k čistému vědomí tj. převedení daností vnějšího vnímání na fenomény, koreláty vnitřního vědomí- po tomto očištění je možno pomocí eidetické redukce vnímat významový invariant různých fenoménů, eidos, tedy nazírat význam, podstatu, povahu věci samé. Nutnou vlastností tohoto poznávacího způsobu je intencionalita (čisté vědomí není možné myslet jako prázdné, je vždy už vědomím něčeho, psychické akty jsou vždy zaměřeny a vztaženy k nějakému obsahu, ať už reálně existujícímu nebo neexistujícímu, takže danost fenoménů a čisté vědomí se na poznání spolupodílejí – vědomé, smysl myšlenky (noema) je konstituováno prostřednictvím vědomí, aktu myšlení (noesis).

Cestu fenomenologické redukce metodolog Lammeck (1993) in Hendl (2008,74) vysvětluje pomocí pěti kroků:

1. Teoretický svět: svět ideologií, světonázorů, pohledů. Tento svět je nutné uzávorkovat.
2. Přirozený (životní) svět. To je svět přirozených zkušeností, v němž prožíváme naivně, co je. To je postoj, kterým se střetáváme se světem, aniž bychom o něm pochybovali. Bereme ho jako samozřejmý, přirozený. V procesu uzávorkování (epoché) se dostáváme k principům, které tento svět řídí.
3. Fenomenologický postoj. V tomto kroku se dostáváme k intencionalitě vědomí. Myšlení je vždy myšlením něčeho, je intencionální. Intence myšlení je nutné v

tomto kroku vyjasnit.

4. Odhalení podstaty (eidetická redukce). Je nutné provést mnoho pozorování. Z těch se pokoušíme extrahovat to podstatné, invariantní.
5. Patý stupeň – transcendentální subjektivita. Dosahujeme čistého absolutního transcendentálního vědomí. Jde o určení Já, které daný svět transcenduje.

Fenomenologická redukce popsaná výše Jiráskem a Lammkem je velice náročná na racionální uchopení, které přesahuje možnosti této diplomové práce. Poskytuje spíše návod, jak se na naše prožívání a zkušenosti dívat. Její největší význam spočívá v tom, že umožnila vznik spousty výzkumných metod využívaných v kvalitativním přístupu. Jednou z nich je též metoda IPA, kterou využíváme v této práci. Přínos fenomenologie pro metodologii kvalitativního přístupu v psychologickém zkoumání zdůrazňuje též Miovský (2006, 45): „Význam fenomenologické tradice pro psychologii nespočívá pouze v rovině těchto filosofických kořenů a přínosu v gnozeologických otázkách. Její význam spatřujeme i přímo v praktické rovině vývoje a aplikace jednotlivých metod, kde se můžeme setkat např. s introspektivními metodami, které i přes jejich význam akademická psychologie po větší část 20. století zavrhovala, aby se k nim v poslední čtvrtině 20. století opět vrátila a rehabilitovala je. Například fenomenologická metoda (o níž budeme pojednávat později) dnes opět tvoří významný pilíř introspektivního přístupu nejen v psychologickém výzkumu, ale samozřejmě též v oborech, jako je psychoterapie či poradenství.“

To, jakým způsobem budu prakticky využívat fenomenologickou metodu popisují v kapitole věnované metodice.

2.8.3 Fundamentální ontologie

Posledním z filosofických směrů, ze kterých myšlenkově vychází tato práce je fundamentální ontologie. Tento myšlenkový směr přivedl na svět Martin Heidegger, žák Edmunda Husserla a jeden z nejvýznamnějších filosofů 20. století. Heidegger vycházel z fenomenologie, kterou však zásadním způsobem pozměnil: „Ale existuje určitá disciplína, která se podle Heideggera nedá zpracovat jinak než fenomenologicky, která je startem pro další filosofické tázání: totiž fundamentální ontologie lidského pobytu na světě.“ (Patočka, 1993, 67) Fundamentální ontologie v sobě nezapře výrazné prvky hermeneutiky, dala by se tedy označit za kombinaci hermeneutiky a fenomenologie, jako taková je fundamentální

ontologie rovněž jedním z myšlenkových zdrojů metody IPA, která je hlavní výzkumnou metodou této práce.

Výchozím bodem fundamentální ontologie je ontologická diference- tedy odlišení jsoucna a jeho bytí. Jak můžeme rozumět pojmu bytí osvětluje Jirásek (2001, 28): „Bytí není nic předmětného, věcného, je to vlastnost jsoucna, či snad lépe jeho předpoklad.“ Základní otázkou fundamentální ontologie Martina Heideggera je otázka po bytí, jak vystihuje Jirásek (2001, 27): „Jeho základní otázkou je otázka po bytí (Sein) a možností jejího zodpovězení pak analýza lidského jsoucna, pobytu (Dasein).“ Tuto otázku po bytí může zodpovědět jedině člověk sám, když se bude tázat, jaké je bytí jeho samého. Tuto úlohu člověka v ontologickém tázání popisuje Hlavinka (2001, 19) následovně: „Rozvinutí otázky po smyslu bytí vůbec předpokládá dotazování se po bytí toho jsoucna, které vždy už nějak bytí rozumí. V tomto ontickém chápání bytí spočívá ontologická významnost člověka, která přivádí Heideggera před založení fundamentální ontologie, stojící na existenciální analytice, jejímž cílem je zkoumat struktury existence se stálým zřetelem k časovosti.“ (Hlavinka, 2001, 19) Člověk tedy vždy již sám sobě a svému bytí nějak rozumí. Z tohoto předporozumění nakonec může vykristalizovat ontologické tázání po smyslu bytí vůbec. „Ontologické tázání po bytí je pouze radikalizací předontologického rozumění bytí. Výslovné kladení otázky po bytí je jedním z možných způsobů bytí člověka.“ (Hlavinka, 2001, 19)

Aby tedy člověk dokázal odhalit smysl věcí, tedy způsob jejich bytí, musí nejdříve porozumět svému bytí. V této úloze je člověk jako subjekt nezastupitelný. Tento subjektivní postoj k lidskému poznání je u Heideggera velice výrazný a vychází z jeho inspirace u existenciálně orientovaného Sorena Kierkegaarda: „Inspiraci k zásadní transformaci fenomenologie hledal Heidegger v rovině etické u existenciálně laděného myslitele Sorena Kierkegaarda. Tento, díky tzv. subjektivní reflexi odhlíží od pravdy jakožto předmětu, který je možno nazírat, a jehož objektivní nazírání vyžaduje odmítnout specifické rysy našeho subjektivního náhledu, jenž je ale právě dle Kierkegaarda jedině pravdivý. Takové prodlévání v subjektu je autentickým projevem existence, opírající se o svobodnou volbu chtění být sám sebou.“ (Hlavinka, 2001, 16) Člověk se tedy musí nějak ke svému vlastnímu bytí postavit: „Člověka je třeba chápat v jeho vztahu k bytí, který byl nazván existencí. Tato je vždy mou, a tak ji mohu vzhledem k možnostem, které mi nabízí, ztratit nebo získat, mohu být sebou samým či nebýt. Chápání sebe samého vždy už s

ohledem k možnosti, kterou jsem, je existenční.“ (Hlavinka, 2001, 19) Na tento nutný subjektivní postoj k porozumění světu upozorňuje také Patočka (1993, 111): „Veškerá naše činnost je vždy rozumějící činnost, konání rozumějících bytostí, které mají jistým způsobem jasno. Nikdy není lidská praxe ryze objektivním divadlem, vždy je to porozumění skutečnosti, kterou se zabýváme, nikdy ne objektivní proces, nýbrž proces rozumějící, i když jde o realizaci, ne jen o porozumění, ale o konání a výsledek.“

Konečně tedy vede cesta fundamentální ontologie od předporozumění svému vlastnímu bytí, přes rozumění vlastnímu bytí, až porozumění bytí člověka jako takového: „Heideggerova analýza lidské existence tak směřuje k jejímu nejobecněji myslitelným charakteristikám (viditelným u libovolného jedince a tvořícím tak specifikum celého lidského rodu).“ (Jirásek, 2001, 29) To mě vede k myšlence, že od porozumění vlastní zkušenosti z kurzu (ŽGP), nebo v terminologii fundamentální ontologie: chápání způsobu bytí pobytu na kurzu (ŽGP), se můžu dostat k porozumění vlastní existenci, případně porozumění způsobu bytí účastníků na kurzu typu ŽGP obecně.

2.9 Výzkum v oblasti výchovy prožitkem

Navzdory tomu, že v oblasti zážitkové pedagogiky vyšla celá řada knih věnujících se jak teorii výchovy prožitkem, tak praktickým návodům, jak používat metody výchovy prožitkem a navzdory existenci časopisu pro zážitkovou pedagogiku *Gymnasion*, zážitková pedagogika není zakotveným vědním oborem s vlastním teoretickým zázemím a vlastními metodami výzkumu. Jak teorii, tak výzkumné metody přejímá ze společenských věd, převážně z psychologie.

Okrajově se problémem výzkumu na poli výchovy prožitkem zabývá Zappe (2011) ve své disertační práci. Poukazuje na rezervy při použití jak kvantitativních, tak kvalitativních metod výzkumu a zdůrazňuje specifika zkoumané oblasti. V oblasti výchovy prožitkem dochází k jedinečným a velmi komplexním dějům, které lze velice těžko izolovat a interpretovat tak, aby nedošlo ke značnému zjednodušení výchovného procesu. Kvantitativní metody přejaté z psychologie nám mohou přinést zdánlivě „objektivní“ data, ale redukují přitom kurzovní realitu na několik čísel v tabulce. Kvalitativní metody se svou povahou více přibližují podstatě zkoumaného problému, avšak ani ony nejsou zárukou detailního a pravdivého postihu zkoumané oblasti.

Zappe (2011) nachází paralelu mezi symbolickým interakcionismem a výchovou prožitkem a zdůrazňuje několik charakteristik výchovy prožitkem, které je důležité mít na paměti při výzkumu v této oblasti:

- Na kurzu jsou situace nastavené pedagogem pro účastníka nové, a proto vyžadují novou definici. Účastník si všímá jiných objektů, než je běžné.
- Nastavení kontextu situace je také netradiční, neznámé. Odpadají některé vazby (pracovní, rodinné).
- Interpretace nenavazují na historii předchozích interpretací, respektive setkávají se velmi různé „historie“. Nemůže tak snadno docházet k potvrzení podobného jednání, tak jak by tomu bylo v situacích, kdy se jedinec pohybuje ve svém kontextu a skupině.
- Některé složky jsou oproti běžnému životu zvýrazněné (např. fyzická).
- Důležitá je také zpětná vazba, protože druhé poznáváme jako odraz vlastního self, díky vzájemnému přebírání rolí. Při řízených zpětných vazbách (ale i při vlastních sebereflexích) se ukazuje, že účastníci kurzů si všímají a označují různé objekty, různě je definují a interpretují.
- Předpokládané způsoby jednání jednotlivců jsou rozdílné a hlavně je třeba je více měnit vzhledem k dynamice dějů na kurzu, která je vyšší než v každodenním životě. (Zappe, 2011, 66)

Kurzovní realita je tedy daleko dynamičtější proces než realita běžného života, účastník je navíc vytržen ze svého přirozeného prostředí a mohou se upozadit některé naučené vzorce chování z běžného života. Kurzovní realitu z pohledu symbolického interakcionismu shrnuje Zappe (2011, 67) následovně: „Krátce podstatou výchovy prožitkem pohledem symbolického interakcionismu je intenzivnější proces symbolické interakce – s novými věcmi, novými způsoby jednání, bez některých interakcí s „historií“, s menší možností využít potvrzení dřívějších interpretací a následného jednání.“

Kurz výchovy prožitkem tedy přináší pro účastníka spoustu nových podnětů, nových pohledů, nových situací, které mohou ústít v osobnostním posunu, v rozvoji osobnosti. K tomuto však musí být účastník již přednastaven a musí k tomu směřovat sám od sebe: „Zážitkové kurzy tak vytvářejí prostor pro osobnostní změnu, pro kterou ale účastník musí být silně přednastaven, aby „kurz představoval příslovečnou poslední kapku“. Nutno podotknout, že vnější vlivy souvisejí s efekty kurzů nejen před, ale i v

období po kurzu, a při zkoumání je třeba mít je na paměti.“ (Zappe, 2011, 49) Při výzkumu jež je součástí této práce budu s těmito vnějšími vlivy ovlivňujícími účastnickou zkušenost pracovat a bude jim dán velký prostor díky tomu, že práce se zabývá právě jediným případem.

3 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

3.1 Hlavní cíl práce

Komplexním způsobem popsat a interpretovat individuální zkušenost účastníka kurzu PŠL ŽGP 2011 využitím metody IPA.

3.2 Dílčí cíle práce

Popsat kurz ŽGP 2011 prostřednictvím metody případové studie.

Provést kvalitativní evaluaci kurzu ŽGP 2011 se zaměřením na vztah cílů kurzu, dramaturgie kurzu a účastnickou zkušenost.

3.3 Základní výzkumná otázka

Jakým způsobem rozumí účastník kurzu PŠL ŽGP 2011 své zkušenosti z tohoto projektu?

3.4 Dílčí výzkumné otázky

Jaké jsou hlavní charakteristiky kurzu ŽGP 2011?

Jaký je vztah mezi cíli kurzu, dramaturgií kurzu a individuální účastnickou zkušeností?

4 METODIKA

V kapitole věnované metodice se věnuji nejdříve vymezení epistemologického paradigmatu mojí práce, jež bude také zdrojem pro apologii metodologických postupů, které jsem pro práci zvolil. Dále popisuji kvalitativní přístup, který jsem pro výzkum zvolil a také jednotlivé metody, se kterými pracuji. Nakonec popíšu můj výzkum a jeho specifika.

4.1 Epistemologie výzkumu ve výchově prožitkem

Epistemologie je filosofická disciplína zabývající se lidským poznáním a způsoby, jakými lidé k tomuto poznání přicházejí. To, z jakého epistemologického paradigmatu budeme při výzkumu vycházet, ovlivní výsledky našeho zkoumání. Je zřejmé, že by epistemologické paradigma a tedy i výzkumné metody měly odpovídat povaze jevů, které zkoumáme. Výchova prožitkem je však oblastí, kde se můžeme setkat s nesouladem mezi povahou zkoumaných jevů a použitými výzkumnými metodami. Často se setkáme s aplikací psychologických nástrojů měřících určitou osobnostní charakteristiku účastníků, pomocí které se výzkumníci snaží dokázat přínos výchovy prožitkem v oblasti rozvoje osobnosti. Tento postup ale redukuje jedinečnou a komplexní povahu prožitků na čísla v tabulce.

Tímto problémem se zabýval přední britský odborník na poli metodologie a epistemologie výzkumu v oblasti experiential education (výchovy prožitkem) Pete Allison. Na nesoulad mezi povahou zkoumaných jevů (prožitků) a používaných výzkumných metod upozorňuje následovně: „Většina profesionálů ve výchově prožitkem se honosí ústředním významem účastníka v prožitcích, které facilitují. Hlásí se tedy ke konstruktivistickému epistemologickému postoji. Avšak zdá se, že se při výzkumu v této oblasti pracuje s odlišnou epistemologií. Je to na výsledek zaměřená objektivistická epistemologie, která neodpovídá subjektivní povaze prožitků. Prožitky jednotlivců, které jsou tak zásadní pro naši práci se najednou vytratí, když přijde na výzkum.“ (Allison, P., & Pomeroy, E., 2000, 97) Tento paradox výzkumu na poli výchovy prožitkem popisuje také Warner (1984, 41): „Je paradoxní, že výchovné hnutí, které si tolik zakládá na učení jako procesu, zaměřuje svoje výzkumné snahy na dokládání výsledků.“

Je tedy nutné zaměřit pozornost na výchovu prožitkem jako na komplexní proces, v

jehož centru je účastník, jeho zkušenost a jeho porozumění zkušenosti. Tento postoj sdílí také Barrett a Greenaway (1995, 54): „Je tu zoufalá potřeba nového výzkumu, který se zaměří na mladé lidi samotné. Na jejich vlastní podíl na jejich dobrodružné zkušenosti z přírody a jejich pohled na to, co nejvíc ovlivnilo jejich učení a rozvoj, který téměř úplně chybí v literatuře zhodnocené v tomto přehledu. Ačkoliv jsou tyto informace nezbytné.“

Pokud tedy chceme opravdu zkoumat komplexní realitu kurzů výchovy prožitkem a přispět tak ke zlepšení její praxe, je nutné přijít s novým výzkumným paradigmatem.

„Tvrdíme, že je potřeba objevovat nová výzkumná paradigmata a změnit podobu našeho zkoumání tak, abychom porozuměli komplexním procesům ve výchově prožitkem. Jedině tak budeme moci lépe porozumět a tedy zdokonalit praxi výchovy prožitkem.“ (Allison, P., & Pomeroy, E., 2000, 97)

Epistemologickým paradigmatem, který lépe vystihuje povahu výchovy prožitkem je konstruktivismus, ze kterého vycházejí kvalitativní metody výzkumu: „Konstruktivistická epistemologie běžně využívá přístupů jako jsou etnografie, případová studie, biografie a fenomenologie za účelem rozvoje porozumění zkušenostem. Tyto zkušenosti jsou nutně subjektivní a patří jednotlivcům či kolektivní skupině.“ (Allison, P., & Pomeroy, E., 2000, 97) Tento aspekt kvalitativního přístupu sloužícímu k porozumění zkušenostem jednotlivců popisuje Strauss a Corbinová (1999, 11): „Některé zkoumané oblasti se hodí spíše pro kvalitativní typy výzkumu. To je třeba případ výzkumu, který se snaží odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem... Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.“

Tento rozbor epistemologických východisek výchovy prožitkem slouží jako apologie metodologických postupů, které v této práci používám. V této práci mi jde o komplexní postižení a porozumění účastnické zkušenosti z kurzu ŽGP 2011, používám tedy sadu kvalitativních výzkumných metod.

4.2 Kvalitativní výzkum

V této kapitole se podívám blíže na obecná východiska kvalitativního výzkumu, dále na jeho specifika a nakonec na jednotlivé metody, které kvalitativní výzkum využívá a které se promítnou také do výzkumu v této práci.

Odborníci na zakotvenou teorii Strauss a Corbinová definovali kvalitativní výzkum následovně: „Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ (Strauss a Corbinová, 1999, 10) Tomuto vymezení se podobá také definice Miovského (2006, 17): „Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ Obě dvě výše zmíněné definice používají negativní způsob definice pro odlišení od kvantitativního výzkumu.

Další definice přinášejí již pozitivní vymezení a charakteristiky kvalitativního přístupu: „Kvalitativní přístup je v psychologických vědách přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoliv psychologického zkoumání.“ (Miovský, 2006, 18) Zde se již objevují charakteristiky, které svou povahou odpovídají zkoumanému jevu tedy prožitku-zážitku-zkušenosti účastníka kurzu ŽGP. Chápání účastnické zkušenosti jako dynamického procesu je tedy komplementární s kvalitativním přístupem, který využívá procesuálnost a dynamiku zkoumaných jevů:

„Při charakterizování kvalitativního přístupu má zásadní význam procesuálnost a dynamika. Zkoumaný fenomén určitým způsobem vznikl, rozvíjí se a zaniká. To se odehrává v procesu, který je při výzkumu třeba respektovat. Snaha pracovat s procesuálním charakterem dějů okolo nás pramení z respektu k přirozené povaze těchto dějů a usnadňuje tak jejich poznávání.“ (Miovský, 2006, 18)

Dalším faktem, který výrazně ovlivňuje výzkum v naší oblasti, je spolupodíl výzkumníka na procesech, které zkoumá. Tím, že zkoumám svoji účastnickou zkušenost, se zkušenost vyvíjí, prohlubuje a vychází na povrch její doposud neznámé aspekty.

„Reflexivita jako další charakteristika kvalitativního přístupu je velmi citlivým tématem.

Důvodem je prostý fakt, že při aplikaci kvalitativního přístupu cíleně pracujeme s tím, že výzkumník se de facto přímo či nepřímo spolupodílí na procesech, které zkoumá... Nesnažíme se tedy za každou cenu o vyloučení či eliminaci tohoto vzájemného ovlivňování. Snažíme se o porozumění a popsání toho, jak k němu dochází a jakým způsobem tato interakce mění sám zkoumaný předmět proti situaci, kdy není prodoben výzkumu. Současně tím také kodifikujeme skutečnost, že zkoumaný předmět není ničím pasivním, ale přizpůsobuje se novým podmínkám a interaguje s výzkumníkem a výzkumnými nástroji.“ (Miovský, 2006, 18) Zkušenost je tedy stále ona živá bytost, která se vyvíjí tím, jak moc s ní pracujeme a jak intenzivně se jí zabýváme.

Kvalitativní přístup může mít mnoho podob. V následujícím přehledu jsou nejčastěji používané metody kvalitativního výzkumu, jejich krátká charakteristika a také možná podoba výzkumných otázek: Výzkum pomocí případové studie se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů...

...Při výzkumu pomocí etnografického přístupu jde o popis kultury nějaké skupiny lidí. Kultura zde znamená společně sdílené postoje, hodnoty, normy a jazyk. Základní výzkumná otázka: Jaké jsou kulturní charakteristiky dané skupiny lidí nebo dané kulturní scény?

Zakotvená teorie- výzkum směřuje k návrhu teorie pomocí dat, jež výzkumník shromažďuje pomocí různých metod. Základní výzkumná otázka: Jakou teorii nebo vysvětlení lze odvodit analýzou nashromážděných dat o daném fenoménu?

Fenomenologický výzkum klade důraz na porozumění, jak jedinci vnímají určitou zkušenost. (Hendl, 2008, 101)

V mém výzkumu používám některé z těchto základních metod spolu s dalšími, které více přiblížím v dalších kapitolách.

4.2.1 Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza (IPA) je hlavní výzkumnou metodou této práce, vytváří metodologický a myšlenkový rámec, uvnitř kterého se budu pohybovat a využívat také některé dílčí metody jež zmíním dále. IPA je totiž otevřený koncept kvalitativní analýzy, který podporuje inovativní a kreativní použití základních jednotících principů spíše než striktní dodržování závazných analytických postupů. „Neexistuje žádný správný nebo špatný způsob provedení takové analýzy a vybízíme IPA výzkumníky, aby byli inovativní ve svém přístupu k ní.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 80)

IPA se ve své podstatě zaměřuje na individuální zkušenosti jednotlivců a na to, jakým způsobem tito jednotlivci rozumí své zkušenosti. „V IPA výzkumu jsou naše snahy o porozumění vztahů ostatních lidí ke světu nezbytně interpretativní a zaměřujeme se na jejich snahy vytvářet smysl v jejich aktivitách a ve věcech, které se jim dějí.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 21) Je to tedy vhodná metoda pro výzkum, který se snaží porozumět zkušenosti účastníka projektu ŽGP. IPA v zásadě vychází ze tří myšlenkových směrů, které určují její způsob myšlení a práce: „Interpretativní fenomenologická analýza je přístup ke kvalitativnímu, zkušenostnímu a psychologickému výzkumu, který vychází z konceptů tří klíčových oblastí filosofie poznání: fenomenologie, hermeneutiky a idiografie.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 11) IPA je fenomenologická v tom, že se snaží dostat co nejbližší k žité zkušenosti a porozumět jí tak, jak se ona sama dává: „IPA se zabývá detailním zkoumáním žité lidské zkušenosti. A směřuje k provedení tohoto zkoumání tak, aby bylo možno tuto zkušenost vyjádřit svými vlastními výrazy spíše než podle předem definovaných systémů kategorií.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 32) IPA vychází z hermeneutiky v tom, že se neustále pohybuje v hermeneutické spirále od jednotlivin k celku a zpátky a interpretuje tyto vztahy. Idiografická je IPA v tom, že se detailně zaměřuje na jednotlivé případy a způsoby, jakým tito lidé rozumějí svým zkušenostem. Proto je IPA vhodná i pro jednopřípadové studie: „Za prvé je tu příklon k jednotlivému ve smyslu pro detail a tudíž k hloubce analýzy. Důsledkem toho musí být analýza důkladná a systematická. Za druhé se IPA přiklání k porozumění tomu, jak byl určitý prožitkový fenomén (událost, proces nebo vztah) pochopen z perspektivy jednotlivých lidí v určitém kontextu. V důsledku toho IPA využívá malé, cíleně vybrané a pečlivě situované výzkumné vzorky a velice často využívá velmi efektivně analýzu

jednoho případu.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 29)

Nyní přiblížím praktický postup IPA analýzy: „Sběr dat je obvykle (ale ne nezbytně) proveden formou polostrukturovaných rozhovorů, při kterých je flexibilně používán plán rozhovoru a účastník má důležitý podíl na tom, co je v rozhovoru pojmuto. Transkripty rozhovorů jsou analyzovány případ od případu skrze systematickou kvalitativní analýzu. To je poté převedeno do narativního popisu, kde je detailně prezentována výzkumníková analytická interpretace, jež je podpořena doslovnými úryvky od účastníků.“ (Smith, J., Flowers, P. & Larkin M., 2009, 4) Ze systematické kvalitativní analýzy transkriptu rozhovoru či jiného typu dat vznikne interpretativní narativní popis toho, jak účastník výzkumu rozumí své vlastní zkušenosti. Tento narativní popis je doplněn úryvky z dat, takže je možno vysledovat myšlenkovou stopu výzkumníkových interpretací.

V této práci analyzuji nejen transkript rozhovoru, ale také další data jako zpětnovazební esej z kurzu, účastnický deník a básně. Narativní popis zkušenosti z kurzu je doplněn nejen úryvky dat, ale také vlastními introspekce a retrospekce tak, aby vznikl komplexní popis a interpretace účastnické zkušenosti.

4.2.2 Fenomenologické zkoumání

Nyní se zaměřím blíže na fenomenologické zkoumání jež je součástí jednak IPA samotné a také je zásadní pro korektní provedení introspekce a retrospekce, jež jsou dílčí metody výzkumu v této práci. V teoretické části jsem přiblížil fenomenologii jako filosofický směr, teď přijde na řadu praktické využití fenomenologické metody při kvalitativní analýze: „Hlavním cílem fenomenologického zkoumání je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců. Tento přístup vychází z filozofické fenomenologie. Výzkumník se snaží vstoupit do vnitřního světa jedince, aby porozuměl významům, jež fenoménu přikládá. Výzkumník analyzuje získaná data, aby zachytil esenci prožité zkušenosti. V rámci fenomenologické studie se vytváří popis a interpretace sdělených prožitků. Výsledkem je text, který „zní pravdivě“ pro toho, kdo měl danou zkušenost s daným fenoménem, a poskytuje vhled pro toho, kdo ji neměl.“(Hendl, 2008, 126)

Konkrétní práci s daty při fenomenologickém zkoumání popisuje Hendl (2008, 127) následovně: „Výzkumník má být posléze schopen transformovat data do popisu

zkušenosti. Porovnává při tom jednotlivé segmenty dat, vznikající kategorie a témata. Využívá při tom obsahovou analýzu (kódování, kategorizace a definování témat).“ (Hendl, 2008, 127) Při použití fenomenologické metody v rámci IPA tedy budu data kódovat, sdružovat do kategorií a hlavních témat. Takto zpracovaná data poslouží jako zdroj narativního popisu zkušenosti.

4.2.3 Introspekce

V této práci se introspekce objevuje v několika rovinách. Jednak je introspekce zdrojem dat pro kvalitativní analýzu v podobě účastnických reflexí kurzu ŽGP v podobě zpětnovazební eseje, deníku, básní atd. Dále introspekce doplňuje informace týkající se účastnické zkušenosti, které nejsou zachycené v ostatních datech. Nakonec je introspekce nástrojem, se kterým musím pracovat jako výzkumník. Vlastní introspekce a sebereflexe mi pomáhají rozpoznat, které aspekty dané interpretace zkušenosti jsou inherentní a které jsou nevědomě připojené. Roli introspektivního přístupu popisuje Miovský (2006, 144):

„Introspektivní přístup má v historii i současnosti kvalitativního přístupu velmi specifické postavení. To je dáno především faktem, že o člověku jakožto ústředním předmětu psychologického zkoumání uvažujeme jako o bytosti nadané sebereflexí, kterou nelze jakkoli upozadit, či dokonce postavit mimo rámec vědecké psychologie. Jak již bylo v různých souvislostech v předchozím textu zmíněno, uvažujeme o sebereflexi mj. jako o významném motivu pro lidské jednání. Vyjimečnost postavení introspektivních metod je dána mimo jiné tím, že vědec jako každý jiný člověk provádí sebereflexi také. Klademe-li tedy na vědu požadavek kontrolovaného a systematického rozvíjení poznatků, pak tento požadavek musíme vztáhnout rovněž na proces sebereflexe výzkumníka.“

Introspekce je zároveň velmi důležitou součástí fenomenologického zkoumání, kdy se výzkumník snaží izolovat zkoumanou zkušenost od všech vnějších vlivů v procesu zvaném epoché (uzávorkování): „Pravidlo epoché (někdy také pravidlo uzávorkování, vylučování) znamená, že se výzkumník snaží při provádění pozorování vědomě a cíleně odkládat své předpojatosti, prekoncepce, domněnky a očekávání. Znamená to, že je musí být schopen nejdříve identifikovat, uvědomit si je a posléze je „odložit“ a pozorovat předmět svého zájmu s menším ovlivněním ze strany těchto jevů. Právě schopnost identifikace a uvědomění těchto jevů je klíčovou podmínkou a současně nejobtížnější částí

nácviku. Klade na výzkumníka velmi vysoké požadavky z hlediska jeho sebereflexe a sebepoznání. Být schopen nahlížet vlastní identifikované předpojatosti, očekávání atd. vyžaduje dlouhodobou systematickou kultivaci a záměrné rozvíjení citlivosti a vnímavosti vůči vlastnímu prožívání a jednání. Při samotné práci postupujeme tak, že veškerý uvědomovaný materiál systematicky podrobujeme kritickému posouzení.“ (Mioviský, 2006, 147)

Kvalitní provedení procesu uzávorkování zároveň napomáhá ke zvyšování validity výzkumu. „V jakémkoli momentu je nutné, abychom byli schopni reflektovat jak emoční, tak kognitivní obsahy svého vědomí a mohli posoudit jejich vzájemnou kongruenci. Ta je zárukou validnosti explorovaného materiálu v tom smyslu, že tento materiál skutečně odpovídá našemu pojetí a „vidění“ věcí a že se nejedná o různé typy indoktrinací a nereflektovaně z vnějšku převzatých obsahů. Tato kongruence nemůže být samozřejmě zárukou externí validity. O to však v případě introspektivních metod nejde v první řadě. Jde nám o co nejkvalitnější a co nejvíce autentický materiál spojený s individuálními významy.“ (Mioviský, 2006, 149) V této práci se snažím o co nejkvalitnější provedení uzávorkování obsahů zkušeností, tak aby opravdu vycházely z autentickému prožitku kurzu ŽGP 2011.

4.2.4 Retrospekce

Retrospekce je zvláštní forma introspekce, kterou provádíme s časovým odstupem od prožité události. V retrospekci se již nezabýváme našimi přímými prožitky, ale spíše zážitky a zkušenostmi. „Retrospekce je introspektivní pozorování, které provádíme až po proběhnutí zážitku. Pozorujeme tak de facto to, co v nás proběhlý zážitek zanechal, a pracujeme: a) se vzpomínkovým materiálem, b) s materiálem, který vzniká aktivací vzpomínky a jejím aktuálním znovuprožíváním. Tento přístup je samozřejmě možný a ve výzkumu bývá využíván. Chápeme jej spíše jako cenný alternativní zdroj dat (např. pro triangulaci), jehož hodnota spočívá v tom, že subjekt získává časový odstup, nadhled a může být díky utřídění prožitků a poznatků schopen své vnitřní pozorování doplnit o množství dalších cenných informací a postřehů, které by možná nebyl schopen explorovat bezprostředně při prožívání dané situace.“ (Mioviský, 2006, 149) V této práci retrospekci hojně využívám, pracuji s paměťovými stopami kurzovních událostí, které sice můžu

pozorovat z odstupu s větším nadhledem, ale zato s menší emoční nabitostí a barvitostí než bezprostředně po kurzu. Zážitky přímo z kurzu jsou však zachyceny v deníku a zpětnovazebné eseji, které jsou podrobeny kvalitativní analýze.

4.2.5 Případová studie

Tato výzkumná studie by se dala označit také jako případová studie účastnické zkušenosti z kurzu ŽGP, v jejímž rámci je použito spektrum kvalitativních výzkumných metod, které slouží pro osvětlení souvislostí daného případu. „Strategii případové studie lze charakterizovat jako: strategii zdůrazňující komplexnost celého případu, souvislosti funkčních a životních oblastí života účastníka výzkumu (případu) a jeho historicko-biografické pozadí, strategii představující výchozí místo pro hledání, popis a vysvětlování vlivu různých faktorů a souvislostí v kontextu daného případu.“ (Miovský, 2006, 95)

V případové studii je velice významný aspekt historických a biografických souvislostí případu. V kontextu kurzu ŽGP jsou tímto biografie účastníka před kurzem a po kurzu, které doplňují komplexním způsobem pohled na kurzovní zkušenost, která se nedá ohraničit pouze dny strávenými přímo na kurzu. Předkurzovní biografie, jež je součástí případové studie, je zároveň charakteristikou výzkumného vzorku.

Případová studie účastnické zkušenosti se zajímá právě o jeden případ, který se snaží poznat do co možná největší hloubky, by se dala nazvat intrinsitní případovou studií, kterou Hendl (2008, 105) charakterizuje následovně: „Intrinsitní případová studie se věnuje případu jenom kvůli němu samotnému. Výzkumník chce poznat právě tento případ, vztah k obecnější problematice nehraje roli. Nejde přitom o testování hypotéz nebo návrh teorie, ale o poznání vnitřních aspektů určitého případu, dítěte, pacienta nebo organizace. Výzkumník popisuje do hloubky vybrané stránky případu... Cílem je holistické porozumění případu i pochopení propojení jeho jednotlivých částí. Tato studie se používá také při studiu málo známých fenoménů. Výhodou studie je také okolnost, že výzkumník se může věnovat pouze jedinému případu a poznat ho do velké hloubky.“

V případové studii je velice významný aspekt historických a biografických souvislostí případu. V kontextu kurzu ŽGP jsou tímto biografie účastníka před kurzem a po kurzu, které doplňují komplexním způsobem pohled na kurzovní zkušenost, která se nedá ohraničit pouze dny strávenými přímo na kurzu. Předkurzovní biografie, jež je součástí

případové studie, je zároveň charakteristikou výzkumného vzorku.

4.2.6 Kvalitativní evaluace

Metodu kvalitativní evaluace používám spíše okrajově, abych naplnil dílčí cíl práce, jímž je osvětlení vztahu cílů kurzu, dramaturgie kurzu a účastnické zkušenosti.

Při výzkumu provádím vlastně evaluaci procesu tak, jak ji popisuje Miovský (2006, 117):

„Možností, jak provádět evaluaci procesu, je velké množství. Obvykle mezi nejčastější řešená témata patří to, zda je hodnocený program realizován v souladu s původním záměrem a zda tato realizace odpovídá definovaným cílům a účelu. Jinými slovy, zda realizátoři nenaslibovali v plánu něco, čeho se následně vůbec nedrží, a realizují něco jiného.“

S ohledem na výslednou účastnickou zkušenost se dá hovořit také o evaluaci výsledků či dopadů kurzu: „Evaluace výsledků (nebo také výstupů, dopadů) určitého opatření je jakýmsi vyvrcholením celého evaluačního procesu. Je tím nejcennějším a současně nejnáročnějším procesem, neboť jeho prostřednictvím se máme dozvědět, jakým způsobem a jak výrazně se hodnocený program promítl do oblastí, které jsme si vytkli, a zda nezpůsobil naopak něco negativního (či neočekávaného) v oblastech jiných.“ (Miovský, 2006, 117) V této rovině chápání účastnické zkušenosti hodnotím do jaké míry zkušenost z kurzu ŽGP zasáhla osobnost účastníka a do jaké míry byly naplněny dramaturgické cíle projektu.

4.2.7 Analýza dokumentů

Dílčí metodou, kterou při výzkumu používám je také analýza dokumentů. „Analýza písemných dokumentů: výzkumník pracuje s listinnými či jakýmikoli jinými dokumenty, jejichž obsah je zachycen písmem.“ (Miovský, 2006, 100) V této práci analyzuji deník z kurzu, zpětnovazební esej, básně, texty tématických večerních přednášek a závěrečnou zprávu kurzu ŽGP 2011. „Analýzu dokumentů můžeme charakterizovat jako intenzivní rozbor a analýzu dokumentu, který je ve své jedinečnosti co nejobsáhleji objasňován a interpretován.“ (Miovský, 2006, 100) Tyto dokumenty jsou po analýze následně interpretovány v další fázi výzkumu.

4.3 Organizace výzkumu

V této kapitole objasním samotný průběh výzkumu, popíšu výzkumnou laboratoř (prostředí a dramaturgii kurzu ŽGP 2011), výzkumný vzorek (biografie účastníka), metodu sběru dat a analýzu dat. Objasním konkrétní použití výzkumných metod výše zmíněných.

4.3.1 Výzkumná laboratoř ŽGP 2011

4.3.1.1 Instruktorový tým

Kurz ŽGP 2011 připravoval tým instruktorů složený z myšlenkového otce projektu Miroslava Hanuše, jeho bratra Milana Hanuše a jejich blízkého přítele Ivo Jiráska (všichni tři přes čtyřicet let věku a spousty projektů v PŠL), dále byl v týmu Karel Zadrobílek (zdravotník), Michal Petr (instruktor zimního instruktorského kurzu), Dita Podhadská (elévka) a Radek Kobza (back-up). Celý tým tvořil kompaktní celek, který působil dojmem zkušených horalů.

4.3.1.2 Účastníci

Na úvodní část kurzu (Předkrm) dorazilo 42 účastníků z České Republiky a Slovenska. Pro hlavní část kurzu bylo vybráno 28 účastníků z toho 9 žen. Pro naprostou většinu z účastníků byl ŽGP prvním tak dlouhým putováním zimní přírodou. Hlavní část kurzu nedokončilo 5 účastníků (většinou ze zdravotních důvodů).

4.3.1.3 Témata a cíle kurzu

Celý kurz byl pojat jako biodromální projekt (bios – život, dromos – cesta), jehož hlavním tématem a náplní bylo zimní putování. „Významnou dramaturgickou výzvou pro nás představoval cíl, jak zarámovat do myšlenkového kontextu zimní putování tak, aby nebylo vnímáno a prožíváno jako zimní survival nebo tělocvikářský horský pochod, ale jako pouť. Pout' k nějakému cíli, ale především sám k sobě.“ (Hanuš, 2011, 7) Z názvu kurzu „Život je gotickej pes“ můžeme rozklíčovat hlavní témata kurzu: autenticita,

přirozenost, opravdovost, vertikálnost. Celý kurz je tedy o hledání autentického prožívání.

Hlavním cílem kurzu bylo: „Zimním putováním v přírodě umožnit účastníkům přemýšlet o životních hodnotách, životě. Prožít zimní pout' jako zlomovou životní zkoušku, po které „nic nebude jako předtím“. Změna jako příležitost.“ (Hanuš, 2011, 5)

4.3.1.4 Průběh kurzu – Předkrm

Tři části kurzu byly metaforicky nazvány jako části menu, první částí byl tedy Předkrm, který proběhl dva měsíce před Hlavním chodem (5.-7.11.2010 v Jizerských horách), aby vznikla dostatečná časová plocha pro přípravu účastníků na Hlavní chod.

Cíli předkrmu bylo: „Prověření fyzické kondice, sociálního chování účastníků a jejich výběr pro Hlavní chod . U účastníků zdůraznit nutnost připravit se na Hlavní chod . Uvedení účastníků do myšlenkových kontur a nastartování rituálů kurzu .“ (Hanuš, 2011, 6) Na Předkrmu účastníky čekal dlouhý noční pochod (fyzický test), závod týmů s plněním úkolů, orientační běh, informační dílny (vaření a doporučení k jídelníčku , materiál a vybavení , trénink a fyziologie zátěže), první ranní rituály a večerní zpívání u ohně, vyprávění musherky Jany Henychové a přednášky Ivoše Jiráka na témata: Gilgameš a Odysseus, Utrpení a neúspěch. Každý z účastníků rituálně vstoupil do projektu zazvoněním na zvoneček.

4.3.1.5 Průběh kurzu- Hlavní chod

Druhá část kurzu se jmenovala Hlavní chod a proběhla 4.-15.1.2011 v CHKO Východné Karpaty a NP Poloniny na Slovensku. V plánu bylo 10 pochodových dní a 113 km. Cíle Hlavního chodu byly: „Postupné uvedení do tématu Poutě , “očistění” od běžného životaběhu, zúžení pozornosti k nabízeným tématům a přejítí plánovaného hřebene.“ (Hanuš, 2011, 6)

Účastníci šli celou trasu na snežnicích s batohy na zádech, ve kterých nesli veškeré vybavení: oblečení, stany, vařiče, jídlo atd. Běžný den vypadal takto: Po probuzení vaření snídaně a čaje na celý den pochodu, balení stanů, úklid tábora, ranní rituál (rozcvička v podobě cvičení s říkankami z mateřské školky), pochod cca 11 km s přestávkami na pití a oběd, příchod na tábořiště, stavění stanů, vaření večere, příprava dřeva na oheň, večerní

program složený z přednášek, recitování básní, zpěvu za doprovodu kytar, masáží chodidel, sušení mokrých věcí, povídání a sdílení tepla ohně. V polovině putování účastníci strávili den a půl u srubu v Osadném, měli možnost doplnit zásoby a vysprchovat se, ve srubu proběhla také tančírna. Účastníci navštívili pravoslavný kostel v Osadné a kostnici s ostatky z první světové války.

Výraznou programovou linkou celého putování byla série večerních přednášek na různá témata, patronem této programové linie byl Ivo Jirásek. V průběhu kurzu proběhly přednášky na tato témata: Gilgameš a Odysseus , Turisté a poutníci , Horizonty cest , Cesta a cíl , Život je gotickej pes , Láska: erós a agapé , Horizont smrti , Živly.

Průběh Hlavního chodu a toho, co se při něm s účastníky děje popisuje Miroslav Hanuš v závěrečné zprávě z kurzu ŽGP 2011: Letošních 113 km putování během 12 dní, bylo ze všech zrealizovaných 18 zimních projektů realizovaných v PŠL ten nejdelší. Nejdelším plynulým přechodem doposud bylo 6 denní putování na ŽGP 2006, kdy jsme ušli 66,5 km. Tato časová plocha umožňovala dosáhnout odstřížení se od života, který za sebou zanechávám. Došlo k vyladění, zklidnění a zaměření se na nutné činnosti, které v zimní přírodě musím opakovaně provádět. Použili jsme metaforu „trychtýře“, kdy z velkého počtu činností, které v běžném životě, každý den opakovaně děláme, jsme díky vystavení zimní přírodě a zimnímu prostředí nuceni svou pozornost a veškerou činnost korigovat jen na to podstatné. Tedy to, co zajistí mé přežití v takovém prostředí. Automaticky se tak během několika dní odplaví a upozadí myšlenky, potřeby, činnosti, které jsou pro nás v běžném životě zdánlivě „podstatné“. V zimní přírodě se v plné síle ukazují pro nás opravdu podstatné činnosti a potřeby. Toto „lечение“, odstraněním „civilizačních potřeb“ účastníkům uvolňuje energii a čistí jejich myšlenky a poskytuje náhled na dosavadní život. Vyladění se na rytmus zimní přírody, na to kdy vychází a zapadá slunce. Uvědomění si síly lidské skupiny a kooperace v ní. Důležitosti jednotlivých rolí a pravidel fungování, nastavují v účastnících pocit bezpečí a jistoty.

(Hanuš, 2011, 6)

4.3.1.6 Průběh kurzu – Sladká tečka

Závěrečnou částí kurzu byla Sladká tečka, která se konala 24.-27.2.2011 v

Jeseníkách. Účast na Sladké tečce byla podmíněna sepsáním eseje na téma „Těchto dvanáct dní v kontextu mého života (aneb k čemu mi to celé bylo)“ a sonetu na téma „Život je gotickej pes“. Cíle Sladké tečky byly: „Myšlenkové podtržení projektu a vypointování tématu kurzu , možnost “podané ruky” pro účastníky, kteří odstoupili na Hlavním chodu .“ (Hanuš, 2011, 6)

První večer na Sladké tečce účastníci recitovali své sonety a vyslechli si přednášku Ivoše Jiráska na téma Služba- smysl života, aby celý další den strávili službou starým a nemocným v diakonii v Sobotíně. Po celodenní práci v diakonii je čekal noční pochod na tábořiště na Rabštejně. Třetí den účastníky čekalo malování na sněhu a Gotická olympiáda (slalom na sněžnicích, curling, lehánek). Pak následovalo vyvrcholení tématu poutě v podobě zkoušky nočního bdění- vigílií. Účastníci si připravili svá místa v okolních lesích, vyslechli si Ivošovu přednášku o upřímnosti a odvaze jít do hloubky při vigíliích a povídání Milana Hanuše na téma Manere in Montibus. Účastníci před odchodem na vigílie dostali vytištěné Ivošovy přednášky a také eseje všech účastníků. Poté strávili noc každý sám se sebou a svými myšlenkami. Další den ráno čekala účastníky pětichodová snídaně „Sladká tečka“ s instruktorskou obsluhou a následné promítání v kině retro, kde účastníci shlédli historii projektu ŽGP a také fotografie z ročníku 2011. Během promítání instruktoři odjeli a nechali účastníkům poslední úkol u hradu Rabštejn, jímž bylo ukončení projektu rituálním zazvoněním na zvoneček.

4.3.2 Výzkumný vzorek

Zkoumaným účastníkem je sám autor práce. V následující kapitole popíšu svoji biografii a osobnostní charakteristiky, které se pak odrážejí v účastnické zkušenosti z kurzu ŽGP 2011.

Narodil jsem se 25.12. 1987, na Hlavním chodu mi tedy bylo 23 let. Narodil jsem se předčasně a několik prvních týdnů svého života jsem strávil v inkubátoru odtržen od matky. Jako dítě jsem byl spíše tichý, samotářský, neměl jsem moc potřebu hrát si s ostatními dětmi, vystačil jsem si sám. Moji rodiče se rozvedli, když mi bylo 6 let, od té doby jsme spolu s mojí mladší sestrou bydleli u matky a jejího partnera. Od 9 do 18 let jsem závodil v lezení na umělé stěně, trávil jsem tedy hodně času tréninkem. O víkendech a letních prázdninách jsme jezdili do skal, kde jsme spávali ve stanech. Ve skalách se

začal vyvíjet můj vztah k pobytu v přírodě. Jako školák jsem byl na několika letních táborech, kde jsem se poprvé setkal s výchovou prožitkem. Se zimní přírodou jsem se setkával při běžeckém lyžování, sjezdovém lyžování a snowboardingu. Po dokončení gymnázia v Jeseníku, jsem odešel do Olomouce na obor rekreologie. Rekreologie mi poskytla spoustu příležitostí k pobytu v přírodě na mnohých kurzech v zimní i letní přírodě. V prvním ročníku rekreologie jsem se poprvé setkal s kurzem lipnického typu, když jsem byl na týdenním pobytovém kurzu na středisku v Lipnici nad Sázavou. Garantem kurzu byl Ivo Jirásek, můj pozdější instruktor z gotického psa. Hosty na lipnickém kurzu byli zakladatel PŠL Alan Gintel a dlouholetý spolupracovník PŠL Václav Břicháček. Na kurzu jsem se dozvěděl také o existenci časopisu pro zážitkovou pedagogiku Gymnasion. Tento kurz mě nadchl pro zážitkovou pedagogiku, pročítal jsem vydání Gymnasionu, ale k praktickému působení ve výchově prožitkem jsem se dostal až ve třetím ročníku, kdy jsem působil v roli eléva na několika krátkých adaptačních kurzech pro středoškoláky. Letní semestr svého třetího roku studia jsem strávil na studijním pobytu v Norsku, kde se velice prohloubil můj vztah k přírodě. Strávil jsem spoustu dní v zimní i letní přírodě a získal první zkušenosti se zimním tábořením. Zajímal jsem se o norský fenomén pobytu v přírodě tzv. Friluftsliv, o kterém jsem psal bakalářskou práci. Po návratu z Norska jsem na stránkách rekre.cz našel plakát kurzu ŽGP 2011. Kurz, o kterém jsem do té doby jen četl v Gymnasionu, se opět otevřel. Odeslal jsem přihlášku na kurz a několik dní poté jsem neuspěl u státních zkoušek a nemohl jsem tedy pokračovat ve studiu rekreologie v magisterské etapě. Měl jsem tedy spoustu volného času, ale nevěděl jsem, co s ním. Nevěděl jsem co se sebou. Byl jsem připraven na kurz.

Celý život jsem se potýkal se svým nízkým sebevědomím. Byl jsem vždy spíše tichý a stydlivý, ve větší skupině lidí jsem se moc neprojevoval. Měl jsem problém s vystupováním před skupinou lidí. Moje ostýchavost a nejistota se projevovala nejzřetelněji ve vztahu k ženám. Celý život jsem zažíval pouze platonickou neopětovanou lásku, nikdy jsem se nepřekonal svůj ostych k tomu, abych dívku otevřeně oslovil a sdílel svou blízkost. Tato nejistota se projevovala i v ostatních oblastech života, ve vztazích k rodině a dalším lidem. Neustále jsem pochyboval sám o sobě a chtěl být někde jinde, než jsem právě byl. Tyto svoje nejistoty a pochybnosti jsem se ve středoškolských letech a prvních letech vysoké školy snažil kompenzovat alkoholem a marihuanou, ale po nějaké době jsem zjistil, že drogy mě nedovedou k pravdě, k pochopení toho, proč jsem takový jaký jsem. Celkem

přirozeně jsem začal hledat svoji cestu, svoji identitu v přírodě, kde jsem mohl být sám se sebou a přemýšlet o svém životě. Začal jsem tíhnout k hledání vyššího smyslu, k hledání smyslu života. Zajímal jsem se o východní filosofie zen-budhismu a taoismu, začal jsem cvičit jógu a tai-či. Centrální však pro mě byla stále příroda jako místo pro hledání ztracené rovnováhy.

4.3.3 Sběr dat

Pro výzkum jsem zvolil několik typů dat. Deník z kurzu psaný během Hlavního chodu a několik dní po něm. Esej na téma „Těchto dvanáct dnů v kontextu mého života (aneb k čemu mi to celé bylo)“, kterou jsem napsal během dvou týdnů po Hlavním chodu. Esej obsahuje také úryvky z kurzovního deníku. Dalším typem dat je přepsaný rozhovor, který proběhl v rámci výzkumného víkendu Gotického psa 28.-30.9. 2012. Rozhovor trval 35 minut, byl nestrukturovaný a odvozoval se od základní otázky: „Co se tě na kurzu nejvíce dotklo?“, na kterou účastník odpověděl a od této odpovědi se odvíjely další otázky, které se snažily prohloubit témata vnášená účastníkem. Rozhovor provedli tři výzkumníci: Ivo Jirásek, který byl instruktorem ŽGP 2011 a další dva bez praktické zkušenosti z ŽGP. Tématem výzkumného víkendu byl spirituální rozměr projektu ŽGP, toto téma však nebylo do rozhovoru implicitně vnášeno, šlo o to, jestli účastníci sami vnesou téma duchovního rozměru své zkušenosti.

Další data, která v práci analyzuji nepochází od účastníka, ale od instruktorského týmu. Jsou jimi přednášky Ivoše Jiráska a závěrečná zpráva z kurzu, kterou napsal Miroslav Hanuš v dubnu 2011. Tato data slouží k porovnání s nálezy z dat účastnických, abych mohl naplnit dílčí cíl práce a provést kvalitativní evaluaci zaměřenou na vztah cílů kurzu, dramaturgie kurzu a účastnické zkušenosti.

4.3.4 Analýza dat

V analytické části práce pracuji ve dvou rovinách: jednak v časové rovině posloupnosti jednotlivých událostí týkajících se kurzu a potom v tématické rovině, kde hledám nejzávažnější aspekty účastnické zkušenosti, které poté zvláště podrobněji rozebírám. Tato dvojí práce se projevuje také ve dvou hlavních částech výsledkové části.

Při práci s chronologickou posloupností kurzovních událostí vybírám z dat úryvky tak, aby se zachovala smysluplná dějová linie kurzu a abych zároveň vystihl důležité momenty, které formují účastnickou zkušenost.

V tématické rovině pracuji s daty jiným způsobem. Nejprve veškerá data kóduji. Rozdělují data na jednotlivé dílčí části (významové celky, datové segmenty), kterým přiřazuji kód- klíčová slova či jádro toho, o co v té dané části jde. Uvedu příklad kódování dvou segmentů dat. Úryvek z rozhovoru č. 2: „*A potom ty jednotlivý věci jako vztah k lidem, kterej byl prostě daleko bližší, živočišný, prostě když spolu spíte ve stanu čtrnáct dní a jíte z jednoho ešusu, tak to jsou samozřejmě věci, který se tě dotknou. Potom. (2)*“ a kód vzniklý z tohoto úryvku: *vztah k lidem, blízkost, živočišnost, sdílení*. Dalším příkladem je úryvek z rozhovoru č.3: „*No, tak to normálně nezažíváš a najednou tam to všechno připadá úplně normální, protože ty činnosti děláš každý den a všechno ostatní pustíš z hlavy a vlastně soustředíš se na to, co je pro tebe důležitý v ten moment, jo... (3)*“ a kód vzniklý z tohoto úryvku: *odstup od všednosti, přítomnost, koncentrace, tady a teď, disciplína*.

Takto vzniká z každého typu dat (rozhovor, esej) očíslovaný seznam kódů (seznamy kódů jsou v přílohové části diplomové práce). Jednotlivé kódy poté sdružuji do kategorií, které jsou obecnějšími významovými celky, postupuji tedy od konkrétních témat jednotlivých kódů k abstraktnějším tématům kategorií. Kategorie vytvořené z obou typů dat (z eseje i z transkriptu rozhovoru) jsou také součástí přílohové části této práce v podobě myšlenkových map vzniklých kategorií. Tyto kategorie nakonec slučuji do několika hlavních kategorií, které tak odpovídají nejdůležitějším aspektům zkoumané účastnické zkušenosti. Při tvorbě výsledkové části se vracím opět k jednotlivým kódovaným úryvkům. Vybírám takové, které vystihují podstatu dané hlavní kategorie. Ve výsledkové části je tedy každá hlavní kategorie rozebrána zvlášť a doplněna o úryvky z dat vystihující podstatu dané hlavní kategorie. Při analýze hlavních kategorií nepracuji pouze s účastnickými daty, ale též s daty instruktorského týmu: se závěrečnou zprávou z kurzu ŽGP 2011 a se souborem přednášek „Z pera gotických psů“ jejichž autorem je Ivo Jirásek. Analýzou dat instruktorského týmu a hledáním společných prvků s účastnickou zkušeností se snažím naplnit dílčí cíl práce, jímž je kvalitativní evaluace vztahu dramaturgie kurzu a účastnické zkušenosti.

5 VÝSLEDKY

Výsledkovou část této práce jsem rozdělil na dvě části: v první je narativní popis účastnické zkušenosti s chronologickou posloupností dějů a v druhé části jsou popsány nejzávažnější aspekty účastnické zkušenosti a jejich interpretace, které jsou zároveň srovnávány s dramaturgickými záměry instruktorů. V obou částech jsou popisy a interpretace doplněny o doslovné úryvky z dat psané kurzívou. V úryvcích zpětnovazební eseje, kde jsou použity citace z deníku, jsou tyto citace označeny tučně.

5.1 Narativní popis

5.1.1 Přihlášení se na kurz

Samotnému přihlášení se na kurz předcházelo období rozhodování, které však netrvalo dlouho. Neměl jsem v plánu účastnit se kurzu PŠL, ale pak jsem v létě 2010 na stránkách rekre.cz objevil plakát, který zval k účasti na ŽGP 2011. *„Zažijeme opravdovou zimní pout', která nám dá nahlédnout sebe sama jinýma očima. Leccos se dozvíme - o sobě, o lidech kolem sebe, o různých pohledech na život v různých kulturách. Zažijeme krásy paní Zimy i radost ze zimy. Společně žasneme, s jak málo věcmi si člověk vlastně vystačí. Naučíme se žít v zimní přírodě a putovat "lehkou nohou". Podíváme se po kusu krásné krajiny. Hodně se nasmějeme, občas zaskřípeme zuby. Ale hlavně dobijeme baterky, vyčistíme si hlavu a s chutí a elánem se vrátíme zpátky domů...Životní pout' jakožto neopakovatelná životní zkouška. Zkouška zlomová, po které „nic nebude jako předtím“.*“ (http://www.psl.cz/index.php?menu=2&submenu=27&kurz_prohlizeni=61)

Nalákala mě hlavně výzva jít skutečně hluboko do sebe a najít v sobě sílu ke změně sebe sama. Dalším lákadlem byla nízká cena. 3500 Kč za 19 kurzových dní a navíc sněžnice jako dárek pro každého, kdo dokončí Hlavní chod. *„Když jsem potom zjistil, že se Gotickej pes otevírá na rok 2011 a kdo na kurzu bude, neváhal jsem. Nabídka lákavá, cena mírná. Už je už. Od léta jsem byl jak na trní. Pojedu na kurz, pojedu na kurz!“* (esej, 6)

Dalším zásadním prvkem, který mě ke kurzu přitahoval, byl tým instruktorů. Již jsem se znal s Ivošem Jiráskem, který byl garantem na mém lipnickém kurzu v prvním ročníku studia rekreologie. S bratry Hanušovými jsem měl taky určitou zkušenost skrze Radka

Hanuše, který mě učil komunikativní dovednosti a psal jsem u něho bakalářskou práci.

„Tak rozhodně to bylo tím kurzem, já jsem na ten kurz, pro mě to bylo úplně fantastický, když jsem zjistil, že ten kurz se bude dělat a otvírat. Teďka kdo tam bude, všichni Hanušovci, že tam bude Ivoš Jirásek, tak to jsem taky vnímal velice silně, protože jsme se potkali na tom kurzu v prváku a aha tak to bude fakt jako něco úžasného, legendy se vracejí, takže já jsem byl naladěný, natěšený na celý ten kurz.“ (rozhovor, 24.1)

Hlubší roviny toho, proč jsem se rozhodl jet na ŽGP se vážou k mému zájmu o zážitkovou pedagogiku a PŠL. Kdybych se s výchovou prožitkem nesetkal na lipnickém kurzu v prvním ročníku studia rekreologie a kdybych nehltal všechna čísla časopisu Gymnasion, nejspíš by mě pozvánka na ŽGP nechala chladným. *„Na konci prvního ročníku studia rekreologie mě čekala Lipnice. Kurz vedl Ivoš. Zjistil jsem, že existuje PŠL, zážitkovka, Gymnasion, setkal jsem se s Alanem Gintelem a Václavem Břicháčkem. Prožil jsem si nezapomenutelné a odjížděl jsem nadšený a motivovaný. Ze stránek gymnasionů jsem dovídal spoustu věcí, ale vše mi připadalo spíše jako krásný sen, ke kterému jsem měl strašně daleko. Tak šel čas a já jsem podvědomě cítil, že zážitkovka je oblast, kde bych se rád jednou realizoval. Jenže kde nic tu nic a stále jsem byl na míle daleko.“* (esej, 3,4)

Další zkušeností, která mě podpořila v mém zájmu o pobyt v přírodě, byl můj studijní pobyt v Norském Nottodenu, kde jsem byl právě semestr před přihlášením na ŽGP. V Norsku jsem získal první zkušenosti s tábořením na sněhu a velice silně jsem prožíval fenomén Friluftslivu, o kterém jsem psal bakalářskou práci a jehož ústředním motivem je příroda jako domov kultury. *„Strávil jsem semestr v Norsku, kde jsem se nechal pohltit filosofií friluftslivu a odjížděl jsem odtud se značně intenzívnějším vztahem k přírodě. Strávil jsem tam také spoustu zimních dní venku a získal zkušenosti, bez kterých bych si nejspíš na Gotického psa netroufl.“* (esej, 5)

Několik dní po mém přihlášení se na ŽGP 2011 jsem neúspěšně absolvoval státní zkoušku v oboru rekreologie a nemohl jsem pokračovat v magisterském studiu. Najednou se v mém životě objevila díra a já jsem nevěděl, co se sebou. *„A vlastně tím, že já jsem neudělal státnice ten rok, jsem vlastně měl takovou díru, já jsem nevěděl, co budu dělat a najednou ten kurz se stal pro mě takovým, jako možností seberealizace...“* (rozhovor, 25.1) Do té doby se celý můj život točil kolem školy a já si ani nedokázal představit, že by to mohlo být jinak. Kurz se pro mě stal prostředkem, jak přestát toto náročné období plné změn. *„Když se mi pak na začátku podzimu zhroutil můj studentský domeček z karet,*

vyhozen od státnic jsem nemohl pokračovat ve studiu. Stal se naráz kurz majákem na rozbouřeném moři nijakosti a beznaděje.“ (esej, 7) To, že jsem v roce své účasti na ŽGP nechodil do školy, je velice významný moment. Měl jsem daleko více času se na kurz připravovat a kurz se stal po určitou dobu mou ústřední činností. V té době pro mě nebylo nic důležitějšího, než účast na ŽGP.

5.1.2 Předkrm

Několik týdnů před předkrmem jsme dostali kontakt na dalšího účastníka do dvojice, se kterým jsme měli na kurzu společně vařit a bydlet. Už jenom napsat email cizímu člověku byl pro mě problém, ale vše se vyřešilo a já si se svým budoucím parťákem do stanu začal rozumět.

Naše skupina pro noční pochod se srazila na nádraží a mohli jsme vyrazit. Bylo to hodně náročné, museli jsme spolupracovat a pomáhat si fyzicky i duševně. Na tábořiště jsme dorazili okolo druhé v noci a zcela vyčerpaní jsme postavili stany a šli spát.

Druhý den nás čekalo několik herních aktivit a také vaření a příprava dřeva. Držel jsem se spíše zpátky, nejvíce jsem se bavil se svým parťákem ze stanu Marošem. Při orientačním běhu jsem zažil nepříjemný moment. Již se setmělo a věděl jsem, že už bych se měl vrátit na tábořiště. Neměl jsem s sebou ani čelovku, ani hodinky, ani mobil. Ztratil jsem se potmě v nějakém hustníku a jenom zhruba odhadoval směr kudy jít. Naštěstí jsem nedaleko od sebe zaslechl hlasy dalších účastníků. Připojil jsem se k nim a při světle jejich čelovek jsme se dostali zpět na tábořiště. Trnul jsem hrůzou. Kdybychom se nepotkali, tak tam budu bloudit ještě dlouho a s ostudou se vrátím zpátky. Takhle by mě asi na Hlavní chod nevybrali. Všechno ale dobře dopadlo.

Poslední den předkrmu jsme prošli dílnami, ve kterých jsme se dozvěděli, jak se připravit na Hlavní chod po fyzické stránce i po stránce materiálního vybavení. Požadavky na materiál mě děsily. Nikdy přece neseženu tolik peněz, abych si mohl koupit všechno, co je na kurz potřeba: nové pohorky, benzínový varič, gore-texy. Začal jsem pochybovat o tom, že se můžu kurzu zúčastnit. Dokonce jsem zvažoval své odstoupení z projektu, když nám bylo oznámeno, kdo byl na kurz vybrán a kdo mohl zůstat pouze náhradníkem. Nakonec jsem se ale nevzdal a rozhodl se na kurz připravit, jak nejlépe to půjde. Byl jsem nesmírně namotivovaný. „*Slaný předkrm byl pro mě totálním vytržením z všednodennosti,*

odjížděl jsem tak plný všeho. Po pravdě řečeno nejbliže ke zvonečku jsem měl při čtení jmen, kdo ano a kdo snad. Po dílničkách jsem pochyboval o všem, o čem se pochybovat dá. Pane Bože, kde seženu milióny na goráče, benzínák a nové boty? Zazvoním? Nebo ne? Rozdýchávám, nezvoním, tři měsíce jsou daleko, co chybí ve vybavení snad doženu pilnou přípravou. Snad.“ (esej, 8)

5.1.3 Příprava na Hlavní chod

Dva měsíce před Hlavním chodem byly ve znamení intenzivní přípravy fyzické, duševní i materiální. Kurz se pro mě stal tak důležitým, že jsem nechtěl nic ponechat náhodě. *„Od prvního dne po předkrmu měním režim, cíl je jasný. Chci tam být a nechci zklamat. Nechci být jen příteží a pátým kolem u vozu. Nechci zklamat ostatní a nechci zklamat sebe. Poslouchám, jaký jsem vůl, když spím venku za každého počasí. Před každou studenou sprchou se přemlouvám, jako by to bylo poprvé. Chodím venku, chodím s batohem. Užívám si přírody a jsem tam stále častěji. Příprava na kurz už je jen výmluvou.“* (esej, 9) Každý den jsem spával na balkóně ve spacáku a sprchoval se studenou vodou. Chodil jsem na pravidelné výlety s batohem a v pohorkách.

K pohorkám jsem si vytvořil citový vztah. Jsou to boty po otci, byly vyrobeny ještě dřív než jsem se narodil. Jejich jediná nevýhoda byla, že mě tlačily a stálo mě hodně trpělivosti a puchýřů, než jsem si na ně moje nohy zvykl. *„Tři nejdůležitější věci na kurzu jsou prý boty, boty a boty. Proč mám z těch popradek po tatínkovi vždycky tak dorasované nohy? Musím se s nimi sžít! Stávají se pro mě nerozlučným přítelem. Když jim budu věřit, ony mě nezklamou. Snad.“* (esej, 10)

Zásadní pro mě bylo chození do přírody, kde jsem hledal duševní klid a uvolnění. Zároveň tam byl motiv tréninku, takže jsem se donutil jít ven, i když se mi nechtělo. O to víc jsem si potom užíval toho pocitu jednoty s přírodou, se svým okolím. *„Ten kurz mi pomohl k tomu, že jsem do té přírody chodil častěji ještě s tím jiným motivem, jako že fakt je to pro mě důležitý, vím, že musím jakoby trénovat, tak tam chodím...“* (rozhovor, 28)

Několik týdnů před Hlavním chodem jsem si udělal ostrý test materiálu a svých schopností pobytu v zimní přírodě. Vyrazil jsem sám na třídenní pochod Rychlebskými horami, vzdoroval jsem sněhu a mrazu a nebyl na blízku nikdo, kdo by mi pomohl.

„Pak jsem si udělal takovej třídenní vejlet, sám ve sněhu, jsem tomu říkal gotické štěně,

tím jsem se prostě připravil na ten kurz, abych to fakt zvládl. To jsem poprvý zjistil, že mě můžou zmrznout boty a nedokážu se do nich dostat.“ (rozhovor, 27) Když jsem zvládl tenhle test, nabyl jsem přesvědčení, že zvládnou i Gotického psa, přestože jsem o tom do té doby vážně pochyboval.

Mé nejistoty ohledně vybavení se netýkaly pouze tlačících bot, starosti mi dělal také stan. Jediný, který jsem sehnal byl náš velký těžký stan pro čtyři osoby. Věděl jsem, že ve větru je takovýhle stan špatný. Během vánočního testování mi stan zbořila vichřice a navíc praskla laminátová tyčka od stanu. To mé sebevědomí ještě více podlomilo. Tyčku jsem nakonec spravil pomocí drátu a tesa pásky. Šťěstím bylo, že pár dní před kurzem jsem dostal od instruktorů zprávu, že namísto původní dvojice budeme bydlet a vařit ve trojici, což mi pomohlo ospravedlnit si tak velký, těžký a nepraktický stan. *„Už se to blíží, už jen pár dní. Svátky pod stanem, no kdy jindy ho mám testovat. Vybavení dávám dohromady, jak to jde. Kaťata od maminky, jsou šité s láskou. Bunda před léty nepromokavá. Půjčené, co půjčit se dá. Miláňo hlásí: Budeme tři! Tak Adélka bude s námi. Aspoň ospravedlním ten hangár, co беру s sebou. Ano, i takhle přemýšlím. Rychle to narvat nacpat namačkat do té almary a hurá na vlak. Mám všechno? Mám všechno? No, teď už je to jedno, už jsem na cestě.“ (esej, 11) Nakonec jsem tedy vyrazil, konečně bylo za mnou to stresující období balení a příprav. Už nebylo cesty zpátky, už nešlo uhnout nebo se vrátit zpět. Vyrazil jsem vstříc neznámému s obavami, ale odhodlání bylo silnější.*

5.1.4 Hlavní chod

S některými dalšími účastníky jsem se setkávám už na nádraží v Olomouci, je jasné, že pojedeme stejným vlakem. Přestože jsme jedeme stejným vlakem, nevyhledám jejich společnost, chci být ještě chvíli sám a probrat si v hlavě to, co potřebuji.

„Vlak kodrcá a medituji nad básničkou, která ani básničkou není. Taková krása, taková krása, už teď se těším, jak ji ostatním přednesu, mráz mi běhá po zádech. Jak to, že jsem se k tomu během těch dvanácti dnů nedostal? Čekal jsem, až bude už, až přijde tá správná chvíle a ona nepřišla. Někdy příště.“ (esej, 12) Po čas cesty se učím básničku, kterou jsme si měli připravit k recitaci u večerního ohně. Vybral jsem něco, co mě bude vyjadřovat, povídku Narcis od Oscara Wilda. To, že se nakonec k recitaci neodhodlám, je můj typický problém. Neustále čekám, až nastane ta pravá chvíle, pořád čekám, že to někdy bude lepší

než teď. Bytí v přítomnosti byla jedna z věcí, kterou jsem se na gotickém psovi učil a učím se ji neustále.

Se všemi účastníky se setkávám v Humenném, odkud odjíždíme autobusem do Čertižného, kde na nás již čekají instruktoři. Probíhají úvodní informace, kontrola materiálu a rozdávání sněžnic. Čeká nás první etapa. Zjišťuji, že jsem batoh trochu předimenzoval. Prvních několik kilometrů mi dá zabrat a upřímně se děším toho, jak s tímhle na zádech půjdu dvanáct dní. „*Stanica Humenné. Ohó nás tu je jak psů. Všeobecné okoukávání a oťukávání v plném proudu. Stanica Čertižné. Tak jsme tu. No co koukáte, tady máte sněžnice a jdeme! Po prvním kopečku by mi i vrata od chlíva mohly závidět. Stanujeme, dřevujeme.*“ (esej, 13) Poprvé stavíme stany, poprvé vaříme, poprvé jdeme na dřevo. Všechno se mi zdá takové rozpačité a nervózní. „*Jsem celý nesvůj. Proč jsem takový? Vždyť na tohle jsem se těšil, kvůli tomu jsem tady. Tohle je přece ono. A já zatím průsvitný, duchem jinde, připadám si navíc.*“ (esej, 14) Nerozumím tomu, že když kurz, na který jsem se půl roku těšil, konečně začal, nejsem vůbec šťastný a nadšený. Namísto toho se uzavírám do sebe, pochybuji o sobě, stydím se za svůj zpěv a není mi vůbec dobře.

Počáteční nesoulad a nejistota mě nutí k reflexi. Uzavřu se do sebe, snažím se to vepsat do deníku a porozumět sobě samému. „*Ono to přijde. Deník, to je moje záchrana. Ptám se ho: Kam jdu? Kam směřuju? Co tím sleduju? Co od toho čekám? Kým jsem? Kým chci být? Pokládat si otázky a hledat na ně odpovědi. Hledat a jít. Cíl je v nekonečnu. I cesta dlouhá tisíc mil začíná prvním krokem... Asi mě sem zavál vítr, the answer is blowin' in the wind. Lidský mozek prý dokáže vygenerovat pouze otázky na které tuší odpověď. A já se pořád jenom ptám.*“ (esej, 15) Sebereflexe a sebetázání mě vede k uvědomění toho, že jsem stále na počátku cesty k porozumění sebe samému. Víím, že ta cesta je sice nekonečně dlouhá, ale musím se jí vydat, pokud opravdu chci poznat sebe sama. V reflexích a chvílích s deníkem se rozpouštějí mé starosti a pochybnosti.

Problémy ale trvají. Dělá mi velké potíže donutit se ráno vylézt z teplého spacáku, about se do zmrzlých bot a balit stan prokřehlými prsty. Ani ranní cvičení mi nepřidá na náladě, nějak se nedokážu odpoutat a otevřít se ostatním. Během pochodu jsem rád, že jdu. Jde se mi tak těžce, že vůbec nevnímám krásy přírody, ale hledím jen na nohy toho přede mnou. Jsem z toho všeho zklamaný. „*Druhý den, ranní rozcvička ještě s rozpaky. Jdu jak ovce, nevnímám nic než paty svého předchůdce. V tomhle tempu přírodu neprožívám, jen zvedám nohy. Večer se osmělí. Oheň je oheň, kytara je kytara. Deník hlásí: rozjitření,*

uvolnění, nálada přichází.“ (esej, 16) Konečně se dokážu uvolnit při večerním zpěvu a přestanu myslet na to, že neumím zpívat. Samotné zpívání je potom velmi osvobozující a očišťující. „*A potom samozřejmě to zpívání večer u ohně, protože já jsem nikdy předtím nějak nezpíval nebo jsem měl k tomu daleko, já jsem měl pocit, že neumím zpívat, nebo že zpívám falešně a tam potom v tom chumlu, té hromady lidí, jak se potom už vyřvává u toho ohně, tak se postupně jako oprostíš a potom si to užíváš čím dál víc a je to takový jako sebevyjádření, no...* „ (rozhovor, 7)

Další den se zase o trochu víc uvolním a dokážu si užít i ranní rozcvičku plnou dětských říkanek. Po jedné z nich (Mraveneček spinkal v trávě...) se všichni navzájem objímají. To ve mně dokáže rozpustit bloky a probouzet radost s bytí s ostatními. „*A potom pro mě bylo úžasný ty raníčky, ty ranní rozcvičky, kdy jsme se vzájemně objímali a to potom jako prozáří úplně celej ten den a to třeba v tak jako intenzivní podobě v tý skupině lidí jsem nikdy předtím nezažil, takže to pro mě bylo jako takový hodně očišťující a úplně... Ten den najednou chytí úplně jiný rozměr, když máš pocit té sounáležitosti s tou skupinou a všichni se na sebe smějou, usmívaj se, objímaj se a potom jako společně vyjdou do toho, do těch lesů, do těch hor a je to takový... Cítíš se dobře na duši a takhle, no...*“ (rozhovor, 5, 6) Všechno je najednou jasnější a krásnější. Navíc dostáváme zadání, abychom si našli dívku do dvojice a pomáhali jí s nasazováním batohu. To, že se nemusím ostýchat a můžu posloužit druhé osobě je pro mě krásný pocit. To se přenáší i do pochodu během dne, kdy si užívám společnou chůzi v poslední skupině spolu děvčaty. Během svačin si navzájem nabízíme jídlo k ochutnání, vzniká z toho pocit sounáležitosti. Už tam nejsem sám. „*Ranní rituálek mě začíná bavit, po cestě je ta tam tupá chůze a anonymita ve skupince. Hlídej si své máslo ve dvojičce a pomoz mu s batohem. Ve troječce se člověk dozví věci a společné svačinky chytají nový rozměr.*“ (esej, 17)

Večerní Ivošovy přednášky mě vždy oslovily, ale zatím jsem nenašel odvahu zapojit se do diskuze. To se teď mění. Shazuji zábrany a promlouvám k ostatním. „*Večer Ivoš nadhodí téma cesta a cíl. Tohle už jsem řešil předeviděm, tak jdeme hloubš. Nechal jsem se zlákat, nadchnout, inspirovat Ivošem. Jdu s kůží na trh, pro mnohé překvapení, pro mě trochu taky. Jsem unešen, to nejde zastavit. Když se otevírají světy a objevují se nové a nové horizonty. Tao ti napoví, že čím dále jdeš, tím míň znáš. A oni mi rozumí.*“ (esej, 18) Mluvím o tom, že čím jde člověk hlouběji do sebe a čím více poznává, tím více zjišťuje, že toho ví ještě velmi málo a s každým novým poznáním se otevírají úplně nové světy a nové

obzory, které je třeba prozkoumat. Prostě to ze sebe musím vysypat. Takový myšlenkový přetlak už nemůžu dál držet v sobě. Navíc mám potřebu sdílet s ostatními myšlenky, které jsou pro mě důležité a mám pocit, že mohou být pro druhé inspirací. To, že mi ostatní rozumí a že mě přijímají takového, jaký jsem, mi dodává pocit sebedůvěry. „*a když to vyjádříš, to co máš na srdci a teďka to porozumnění těch ostatních lidí pro mě bylo strašně důležité, protože ti lidi jako tě přijímali takovýho jakej jseš, když to co třeba neobratně nějakým způsobem vyjádříš, ti lidi tě přijmou, to bylo pro mě strašně důležité a potom i u těch dalších večerů, když tohle se opakovalo.*“ (rozhovor, 11)

Tentýž večer, co se otevřu ostatním v diskuzi však čeká ještě další zkouška. Najít si děvče do dvojice a společně si namasírovat nohy. Nejdřív se ostýchám, ale nakonec se přece jen překonám a oslovím Míšu. Tohle je pro mě úplně nový a vzrušující zážitek. Ani nevím, kdy naposled jsem trávil takhle intimní chvíli s dívkou. „*A co se mě dotklo, pro mě ještě byly, teďka když si na to takhle ještě vzpomenu byly zásadní momenty třeba večerní masáže, když jsme si kontrolovali nohy a potom jsme si masírovali nohy, tak to pro mě bylo takový jako aha musím si najít nějakou slečnu, která mě bude masírovat nohy, tak to není jen tak jako... Protože já jsem byl vždycky takovej zakřiknutej, takže to pro mě, co se bude dít, jo...*“ (rozhovor, 8) Masáž a blízkost děvčete je pro mě neskutečně vzrušující. Je to opět překonávání ostychu a bloků, které jsem v sobě měl. Uvolněná energie plodí spoustu nových myšlenek, které si říkají o zapsání do deníku. „*A po tomhle filosofickém rozohnění přijde na řadu masáž. Ostych je ten tam, jsem to ještě já? Kdo jiný? Deník hlásí poplach: cesta dlouhá tisíc mil začíná u tvých dveří – druhá možná verze budhistického přísloví. Nejsem si jistý, kterou verzi jsem četl a kterou si vymyslel, ale obě mi dávají krásný smysl. Udělat první krok a začít u sebe. Vždyť o tom to všechno je! Deník nespí: Jít za svým cílem, sledovat cestu za smyslem života, za svým smyslem světa... Vychází od tebe, zevnitř, od srdce... Když následuješ svoje sny, vize, jdeš po cestě, za svým cílem, který je v nekonečnu... Tím, že sen splníš, ho zabiješ?*“ (esej, 19, 20) Probouzí se ve mně pocit, že můžu být svobodný, že můžu plnit svoje sny, že můžu hledat smysl života uvnitř svého srdce. Ani nevím, kdy naposled jsem se cítil takhle naplněný a svobodný.

Další den pokračuju na vlně nadšení, jsem uvolněný a užívám si. Připadá mi, že čas běží rychleji. „*Jedeme v tempu, čas běží jako splašený. Miluju mravenečka. Stěhujeme se do dvojky za Miláněm, za celou cestu snad nepřestal vyprávět. Žasnu a jen žasnu. To bylo tak, když mě Ivoš uháněl do Prázdňinovky a mě se nechtělo, ale nechal jsem se ukecat.*“

(esej, 21) Během pochodu nám Milan Hanuš povídal své nekonečné historky. A večer se u ohně opět recituje. Janča svou báseň zazpívá, je to pro mě neskutečně silné. Ona do toho dává úplně všechno, celé své srdce. To mě fascinuje. „*Ha há. Ty večery. Láska je jako večernice alá Janča. Slyším to v uších ještě teď. Čirá krása, srdce buší, dech se tají. Po tomhle tam přece nevlezu. Zrod punkové scény. Nechápatě hledím na včelku Máju a bosou nohu. Známká punku už mě ale donutí otevřít pusu. Tohle snad není pravda.*“ (esej, 22) Ale večer pokračuje a zpívá se dlouho do noci. Většina už šla spát, ale jádro zůstává a s nadšením zpívá. Zatím jen s úsměvem pozoruji, ale když zazní Známká punku, tak neodolám a pustím se do zpěvu také. Jenomže noc nekončí a přebytečnou energii je potřeba nějak schladit. „*Micháč radí: nechod' spát, bude koupačka ve sněhu. A taky že byla. Jupíí. Očistec hadra. Proudý žití se valí a ty to nestíháš blokovat. Prozařuješ to ven. Nejde to zastavit. Extáze.*“ (esej, 23) Nahaté koupání ve sněhu. Nikdy by mě nenapadlo, že jsem toho schopný. Lákání je však takové, že si to nejde odpustit. Koupel je úžasně osvěžující a teď tu stojíme nahatí kolem ohně a ohříváme se. Všechno ostých stranou. Když se chci ohřát, tak mi musí být jedno jestli se na mě někdo dívá, ať je to kluk či holka. Jednoduše další bourání všech zábran a hranic, které jsem v sobě celý život budoval. Uvolněná energie opět stimuluje nové myšlenky, které chtějí být zapsány do deníku. „*Tohle musí do deníku: Co pudí člověka, aby konal dobro? Jeho vlastní svědomí, vědomí karmy, boží trest, pokrytectví a nebo je to lidská přirozenost?? Lidskost... Rodí se člověk jako dobrý nebo se dobrým stává až během života? Dobro jako smysl života? Podle čeho dobro poznáme, vlastní úsudek rozumem odvozený nebo do srdce pocítěný... intuice dobra.*“ (esej, 24) A znovu je tu tázání se sebe sama, tentokrát po podstatě lidské přirozenosti, po tom, co je to dobro a jak ho naplňovat. Opět docházím k tomu, že je nutné řídit se hlasem své intuice, řídit se tím, co říká moje srdce. V každé takové chvíli cítím, jako bych nacházel svou životní cestu, jako bych nacházel sebe sama.

Jenže všechno není jen růžové. Únava se střádá, boty již nadobro promokly a na nohách se objevují první puchýře. Navíc mám pocit, že všechno běží tak rychle, že to ani nestihnu vstřebat. Najednou mi začne být skupina těsná a chtěl bych si v klidu o samotě někde odpočinout a probrat si v hlavě svoje věci. „*Hurá scházíme ke srubu! Nálada na bodu mrazu. Přepadají mě chmury. Chci zastavit, chci provětrat hlavu, chci klid pro sebe sama. Chci být v lese sám. Přepadá mě ponorka. Cítím, že nestíhám pobrat všechny ty vjemy a že mi všechno to kurzovní dění jen protíká mezi prsty. Potřebuji nutně vstřebat, ale*

není čas. *Jsem mrzutý, hnědé bláto lepí se nám na paty. Jsem vyřízený fyzicky i psychicky. Dřevo mě doráží. Pletu nohama, propadám se v močálech, jsem nasrác.*“ (esej, 25) Scházíme ke srubu do Osadného. Přichází snad moje největší krize za celý kurz. Mám úplně promočené boty, jsem unavený, ale přesto jdu na dřevo a tím se dorazím úplně. Nechce se mi nic, nechci nikoho vidět, s nikým se bavit. Je mi hrozně a chci být sám. Jenže to nejde. *„Jdem na guláš, holky voní a třpytí se jim vlasy. Já z těch slepenců už radši nesundávám čepici. Připadám si jak vypadený krávk z p.dele. Sežeru guláše dva ešusy, takhle sladký chleba jsem ještě nejedl. Kdyby mě nechali, usnul bych na stole. Taneční zábava začíná, jsem příjemně nenaladěm. Sedím v rohu a snažím se zrelaxovat a nevnímat, potřebuji si odpočinout, škoda, že je zrovna tančírna.*“ (esej, 26) Začíná taneční večer, všichni jsou veselí, radostně popíjí svařák a tančí. Tohle není pro mě. Alkohol nepiju, netančím a potřebuji si odpočinout. Chtěl bych být neviditelný. Nakonec se ale nechám k tanci přemluvit. Holky si pro mě přišly. *„Nakonec mě k tanci dokopou a jsem za to rád. Takové hitovky si o to říkají. Holky jsou bez těch goráčů takové jiné, kdo by to byl řekl. Co se to děje? Kruh se uzavírá a Mirda repuje, ostatní drží rytmus a odpovídají. Nedokážu vstát a jít mezi ně. Nechci to pokazit. Totálně mě to vcucne, i když nejsem v kruhu. Buší mi srdce, vidím to zvnějšku, vidím, co se děje? Chci být u toho, jsem u toho. Magický moment. Věčný okamžik. Energie z toho tryská, šamanský rituál. Trans. Absolutní pohlcení. My tě nezklamem, my to dojdeme.*“ (esej, 27) Stávám se svědkem toho, že Mirek Hanuš svým zpěvem a tancem burcuje a povzbuzuje účastníky k tomu, aby mobilizovali své síly a zvládli také druhou polovinu putování. To jsem ještě neviděl, má to obrovskou sílu. Nemůžu se od toho odtrhnout pohledem, ale zároveň se nedokážu připojit k ostatním. Jsem paralyzovaný, jen sedím a hledím. Nevím, co ve mně mi brání být s ostatními.

Další den je konečně odpočinkový a máme možnost se po týdnu osprchovat. *„Sprcha druhý den je vysvobozením. U krbu bych se sušil klidně do večera. Alespoň dneska chci zůstat v suchu, nohy musí nutně odpočívat. Sobecky dřevuju s mírou.*“ (esej, 28) Odpoledne poté jdeme do Osadného navštívit pravoslavný kostel s kostnicí, kde jsou uloženy ostatky z první světové války. Nemůžu se přestat dívat na ty lebky. Ty prázdné oči mě úplně hypnotizují. Je v tom neskutečná hloubka. Realita života a smrti ve své pravdě. *„Jdeme do chrámu, kostnice mě nechce pustit. Takhle všichni jednou skončíme. Ty prázdné oči a bezzubé úsměvy. Takhle všichni jednou skončíme.*“ (esej, 29) Večer po návštěvě kostnice Ivoš mluví o konečnosti života, Heideggerovském vyklonění do nicoty a

autenticitě a neautenticitě bytí. Následuje Margarita, při které si píšeme navzájem vzkazy pro chvíle, kdy nám bude nejhůř. „*Margarita. Atmosféra by se dala krájet. Někteří nás opouštějí. Rozlučka s Honzou u ohně. Měli jsme k sobě tak blízko, ale bavili jsme se až poslední večer. Moje věčné téma.*“ (esej, 30) Opouští nás Honza, jeden z mých nejbližších lidí na kurzu. Přitom jsme spolu za celou dobu nepromluvili. Podivný paradox. Opět moje téma čekání na to, až bude pozdě. Alespoň poslední večer tedy trávíme spolu a povídáme si. Rozumíme si tak, že je až nepochopitelné, že jsme na to nepřišli dřív.

„*Další den jsme zpátky na cestě. Trochu se obávám jestli se dokážu zpátky naladit a chytit ten rytmus. Ranní rituál obohacují Lúca s Jančou o sluníčko. Ony tak září. A sluníčko skutečně vyšlo a my viděli světa kraj. Stál bych a hleděl třeba celý den. Kouzelné karpatské kopečky.*“ (esej, 31) Poprvé za celý dosavadní průběh kurzu vychází slunce a my se můžeme kochat výhledy na hřebeny Karpat. Najednou není kam spěchat a můžeme jen tak hledět do kraje a užívat si bytí v přírodě. Večer u ohně je na pořadu diskuzní hra Řeka, kdy se postupně ve skupině dohadujeme na tom, co pro nás znamená slast. „*Co je to slast? Nechápu, ale rozumím. Rozčarován z povrchnosti jsem konečnou fází trochu sabotoval, za což jsem se poté styděl. Proč něco jen tak přejdeš a necháš to plavat, když s tím nesouhlasíš? Úplně obyčejná pohodlnost a lenost. Vymyslíme si nějaký abstraktní obecný pojem, za který se všichni schováme a budeme předstírat všeobecnou shodu. Mlčení znamená souhlas. Brutální paralela se soudobou společností až se z toho dělá dětem špatně. Myjeme si ruce. Bůh nám odpustí.*“ (esej, 32) Potom co nechceme jít do střetu názorů a spokojíme se s laciným konsensem, se do nás pustí Ivoš s Milanem a naplno nám vytknou naši povrchnost a pokrytectví. Je mi z nás špatně. Je mi špatně ze sebe samého. Tak my si na pravdu jen hrajem a než abychom šli s kůží na trh, tak raději uhňeme. Takhle to přece nechci. „*Ivoš vybízí k pohroužení se do své mysli během pochodu. Buďte sami pro sebe. Co je to láska? Reflektuj, přemýšlej, jdi hlouběji, až na dřev, proživej, sdílej, otevři se...prostě to udělej.*“ (esej, 33) Naše hledání tedy není u konce, musíme jít ještě hlouběji, nespokojit se slastným opájením vlastní dokonalostí, ale jít ještě dál. Co nejdál, co nejhlouběji to jde.

Jdu tedy do toho. Už zbývá jen pár posledních dní a pokud chci chci poznat sám sebe co nejlépe, nezbyvá než napnout zbytky sil. „*Konečně jdu šlapat dopředu, líp než teď už na tom stejně asi nebudu, není nač čekat. Pojď do toho! Ten pocit, když před tebou nikdo nejde, je skvostný. Musíš sledovat cestu, když jseš kousek napřed, můžeš zažít i*

příjemnou iluzi, že jsi tam sám.“ (esej, 35) Večer se Ivoš ptá, na co jsme během pochodu přišli, když jsme v sobě hloubali. Jsem plný myšlenek a jdu opět s kůží na trh. „Ivošovo okénko se promění ve volnou diskusi. Přichází moje chvíle, chci to ze sebe dostat. Jak to teda je? Navážu na Micháčovu myšlenku o upřímnosti a přijdu s obecnějším pojetím. Rodí se lidé dobří? Je dobro lidskou přirozeností? Ivoš se ptá, jestli jsem došel jen k otázce nebo zda jsem zkoušel i odpovědět. Zásadní otázka, která podnítí. Nezůstat na povrchu, nehodit návnadu a jít pryč. Ano, na každou otázku bych chtěl odpovědět. Kdysi jsem se bál, že konám dobro jen z pokrytectví, abych si mohl říct, že mám čisté svědomí. Ted' věřím tomu, že je lidskou přirozeností konat dobro.“ (esej, 35) Ivoš mě podnítí k tomu, abych šel ještě hlouběji, abych sdílel s ostatními své nejniternější myšlenky, které se dotýkají samotné podstaty lidství. „Každé takové sdílení mých niterných myšlenek s ostatními a jejich porozumění mi přinášejí neskutečné uvolnění a víru v to, že to, o čem sním a co se mi honí hlavou, je daleko reálnější než jsem si kdy mohl myslet. Cítím se šťastný.“ (esej, 36) A znovu přichází ten okouzující pocit sounáležitosti a přijetí. Konečně cítím, že mi někdo rozumí, že nežiju jen ve svých snech, ale sdílím je s ostatními.

Hlavní chod se již nezadržitelně blíží ke konci. „Jdeme dál a blížíme se ke konci, chci si to ještě užít, ale stejně cítím, že nestihnu všechno, co bych si přál. Děkuji za každou chvíli vpředu, ono to tak nabíjí. Prožívám to vždycky naplno.“ (esej, 37) Je již předposlední večer a série recitačních večerů vrcholí hrou Společnost mrtvých básníků, kdy píšeme vlastní básně na zadaná témata a poté je recitujeme. „Tak a je to tady, společnost mrtvých básníků přichází na scénu! Tolik krásných témat, ale přece jen sluníčko je sluníčko. Sbalit si tři Č – čelovku, čaj, čokoládu a dál káročku, deníček a hurá pod strom. Třeba mě políbí múza. Nejsem básník, rýmovat neumím, ale chci s něčím přijít. Soustředění pekelné aá je to na světě: **Slunce nám dává život, světlo a teplo našich životů. Necht' mraky ustoupí a slunce rozjasní se. Ale jen přítomnost mraků nám dovolí prožít opravdovou radost, když slunce nad obzor vyjde. Chvalte slunce, ale nezapomeňte, že bez mraků by slunce nebylo tím, čím je...** A stejně z toho nakonec vyleze taoistické ponaučení, že svět se skládá z protikladů, které plodí jeden druhého.“ (esej, 38) V básni přicházím s poselstvím přijetí reality ve své celistvosti. Jak dobrého, tak špatného, protože jedno bez druhého neexistuje. Tohle uvědomění přichází při zimním putování na každém kroku. Každá chvíle radosti je vykoupená bolestí a vlastním úsilím.

Čeká nás již poslední dlouhá etapa. Už toho mám ale plné zuby. Puchýře na nohách

jsou k nevydržení. Cítím je při každém kroku, ale nezbývá mi nic jiného než jít dál. „Vyrážíme směr Kremeniec. Nožičky bolí a jsem rád, že jsem rád. Trojmezí. Tak jsme tu! Hm a co jako? Tohle je cíl, sem jsme šli, kvůli tomu jsme sem šli nebo co to má znamenat? O co jde? Nechápu a nerozumím. Nechám si třást rukou, i když nevím proč. Cíl je pro mě někde jinde, ten je v nekonečnu a třeba se skrývá uvnitř mě a třeba taky obojí zároveň.“ (esej, 40) Trojmezí na hoře Kremeniec, ke kterému jsme došli pro mě neznámá cíl našeho snažení. Nedokážu se radovat. Pro mě není cílem putování vrchol nějakého kopce, ale to, co se dozvím o sobě samém. Proč tedy slavit a plácet se po zádech, když jsme k úplnému poznání sebe sama ještě dedošli? „Ivoš zavelí: *vhůru dolů! A my jdeme. Nohy už pláčou při každém kroku. Tak rád bych si ten bukový prales užil, ale nemám pro něj myšlenky. Mirda se ptá: Tak co? Odpovím: Hrůza. Jedno slovo za všechny. Dolů jsem se doplazil a končím tam, kde jsem začínal, na chvostu. Jak poetické.*“ (esej, 41) Chůze z kopce je však pro moje bolavé nohy to nejhorší, co může být. Překonávám bolest na každém kroku, nic jiného mi nezbývá. Takovéhle sebezapření jsem ještě nezažil. Příchod na tábořiště je pro mě vysvobozením. „*Po příchodu na naše poslední tábořiště nás zastihne záchvat smíchu. Nevím jestli to byly výpary z Jarova benzínem nasáklého batochu nebo prostě jen radost z toho, že jsme došli, ale křenili jsme se jak prdli. Čirá radost, prostě jen tak. Sama pro sebe.*“ (esej, 42) Snad nejkouzelnější moment kurzu. Záchvaty smíchu jen tak zničehonic. Blaženost a dětská radost, tryskající emoce. Radost, která nejde popsat slovy.

Únava je sladká a tak ji podpořím přípravou dřeva na oheň, vždyť je to náš poslední oheň. Vydám se z posledních sil. „*Oheň hoří a my se přeneseme do světa povídky, který je nám však více než blízky. Zavřu oči a imaginace proudí, vidím to všechno živě. Celý příběh se mi odehrává v hlavě a najednou se probouzím a nevím jestli sním nebo bdím.*“ (esej, 43) Milan vypráví příběh o místě, kde se právě nacházíme. Poslouchám ho se zavřenýma očima a představuju si postavy, děj, krajinu. Vidím to všechno živě před svýma očima. Najednou usínám, ale příběh mi stále běží v hlavě tentokrát však ve snu. Pak se probudím a nevím jestli sním nebo bdím. Dívám se na všechny okolo, jako bych je viděl poprvé v životě. Jsem probuzený a je mi krásně. „*Poslední večer. Kdo by šel spát. Nechci aby to skončilo, chci ještě pít z té studny poznání dokud můžu...Večer končí, někdy musíme jít spát. Ráno mě sestřelil jeden kouzelný okamžik. Vracel jsem se ráno s úsměvem z místa kam i králové chodí sami a uviděl Mároška, jak dřepí a tlačí. Usmál se na mě, usmál jsem*

se na něho. Porozumění beze slov. “ (esej, 44, 45) To, co se děje už překračuje všechny hranice konvencí. Když se ze srdce směješ, tak můžeš dělat všechno a nemusíš se stydět za nic. Vždyť to ani nejde, všechno je tak jak má být. Jinak to ani být nemůže. „*Poslední krátký výšlap a scházíme do vesnice. V altánku nás ještě čeká švédský stůl, aneb co dům dal a také kouzelný gotic band. Ty chvíle s kytarou mi budou chybět. Autobus a postupný návrat do civilizace. Poslední ranní rituál na autobusáku. Když se mravenčí přivítání stane rozloučením, není co dodat. Je to silné.*“ (esej, 46) Prožíváme poslední společné chvíle. Z původní skupiny jednotlivců je jedna velká smečka gotických psů. Naposled spolu poobědváme, naposled si spolu zařveme zplna hrdla všechny naše písničky, naposledy se spolu obejmeme při mravenčí rozcvičce. Všechno jednou musí skončit. „*Lůca s Jančou jedou vozem, loučení loučení. Nechápeš poslouchám Lúcinu větu: Potkáme se ve škole, ale už to bude jiné. Nemůžu uvěřit. Jak jiné? Proč by to mělo být jiné?*“ (esej, 47) Nemůžu pochopit to, že by měla být realita jiná. Vždyť realita je to, co prožívám. Když cítím nekonečnou blízkost k lidem na kurzu, tak proč by to mělo být jinak, když se potkáme někde jinde. Tenhle paradox kurzovního světa je pro mě těžko pochopitelný. Proč oddělovat hru od reality? Mám snad uvěřit tomu, že to, co jsem na kurzu prožil bylo jenom jako? S tímhle se nikdy nevyrovnám. Hra na „jako“ je lhaní si do kapsy. Je to jako mluvit o autenticitě a potom říct, že to bylo jenom jako. Gotickéj pes je pro mě o autenticitě opravdové, ne jenom jako.

5.1.5 Po Hlavním chodu

Hlavní chod sice skončil, ale návrat do civilizace je postupný a trvá dlouho. Užíváme si společně všech výdobytků dnešní doby. „*Střih. Stanica Humenné. Skupinová terapie obžerstvím v hotelové restauraci a extatický zážitek z cukrárny.*“ (esej, 48.1) Všichni se těšíme z posledních společných chvil, ale přichází čas se rozloučit. Loučím se ve vlaku s posledními gotickými psy a přisedám na vlak domů. „*Cesta nočním vlakem utíká a utíká. Společné chvíle už se krátí, každý už se vidí doma. Zábřeh na Moravě, vystoupím a jsem poprvé sám, už žádná gotická smečka kolem. Sedím na nádraží, čekám na vlak, hledím na lidi kolem a po tváři mi stékají slzy.*“ (esej, 48.2) Koukám se na kolemjdoucí lidi a nemůžu uvěřit tomu, že jsou všichni tak mrzutí a uzavření v sobě. Všichni se mračí, každý sám pro sebe. Je mi smutno z tohoto světa, brečím jak malé dítě.

Sedím na lavičce a brečím nad marností našeho světa. Stačí mi na chvíli zavřít oči a jsem hned v myšlenkách i obrazech zpátky na kurzu. „Zavřu oči a slyším Janču zpívat, jako kdyby seděla vedle mě. Z ráje, my vyhnání z ráaje... Koukám na lidi kolem, každý je tak sám, mračí se neosobně a anonymně. Každý tak sám. Ten kontrast je pro mě těžko pochopitelný. Z prostředí čistých a usměvavých vztahů a vřelých objetí do anonymní bezohlednosti a uzavřenosti. Každý sám pro sebe ve svém trápení. Návrat do reality.“ (esej, 49)

Rozbouřené emoce mě nutí k sebereflexi a psaní deníku. „Chci do deníku. Na kurzu v přírodě k sobě mají lidé blíž, drží spolu, prožívají, žijí pohromadě, sdílejí všechno... jsou spontánní, přirození, autentičtí, nemusejí se skrývat za maskami svých sociálních rolí... mohou vystoupit v bezpečí soudržnosti skupiny... Když nejseš zatížený vztahy z minula, začínáš na kurzu s čistým štútem, můžeš ukázat jaký opravdu jsi, jaký chceš být, autenticita existence... Vše je možné. Oprostit se od svých zábran, společenských měřítek, ostychu. Jediné hranice jsou ty, které si ty sám vytvoříš a slepě jim věříš...“ (esej, 50, 51)

Druhý den po návratu z Hlavního chodu odjíždím do Olomouce, kde trávím celý týden a potkávám se s mnoha gotickými psy. „Během několika prvních pokurzovních dní se v Olomouci potkávám s některými spolusoputníky nebo spolupoutníky. Ano Lúco, měla jsi pravdu, je to jiné! Verča už není punkerka s cikánskou ověšenou almarou a vrabčím hnízdem na hlavě, ale nažehlená studentka u státnic. Ivoš se na mě usměje a prohodí pár slov, ale už to není řvoucí drak, škola dělá z draků profesory. Kam se poděl ten lesk z Jančiných očí? A co já? Jsem stejný jako dřív? Nebo už nikdy nebudu stejný? Podívejte se na mě a řekněte mi to. Já to nepoznám.“ (esej, 52, 53.1) Nerozumím tomu, proč už si nejsme tak blízcí jako na kurzu. Jako kdyby se na kurzu člověk otevřel až na dřevě a po návratu se za to začal stydět a schoulil se zpátky do své ulity. Je to moje bláznovství, že se nechci taky uzavřít? Je to moje bláznovství, že nechci oddělovat život na kurzu od reality? Kde je teda realita? Je Gotickéj pes jenom kurz, jenom hra ? Nebo je to pravda? Nutí mě to reflektovat a psát. „Deník nespí. Gotickéj pes je nesmazatelné pouto, nemůžeš říct, už to není pravda, je to minulost... Přenést autenticitu a otevřenost do pokurzovního života... Jak na to?? Nechat plynout, nechat rozplynout??“ (esej, 53.2)

Vzpomínky na kurz jsou stále živé a otázka, jak být sám sebou ve mně neustále hlodá. Chci žít doopravdy svůj život, plně v každém okamžiku nejlépe jak to jen jde.

Musím to všechno vepsat do deníku. „*Chodím dál městem a v hlavě mi zní ohňové písně. Jdu dál a v hlavě mi probíhají vzpomínky na kurz jsou tak živé, že se mi vždy rozbuší srdce. Nechám se inspirovat. Deník na to čeká. Jsem člověkem, který žije svůj život a nemůže z něho uprchnout. Nelze se absolutně a nevratně odpoutat od sebe sama. Já budu vždycky měřítkem svého vlastního bytí. Žít život pro mě znamená pátrat po smyslu. Proč jsem tady? Proč dělám to, co dělám? Proč dělat něco, co nemá smysl? Najít svůj smysl ve věcech, které ostatním smysl nedávají... Hledat smysl ve věcech, hledat smysl v sobě, hledat smysl... Smyslem mého života není najít smysl, ale hledat ho. Smyslem života je hledání smyslu života.... Co mi dodává pocit smyslu? Jsem na správné cestě, sounáležitost se světem. Upřednostnění cesty před cílem, když je cesta správná, už cesta sama je cílem, cesta správným směrem dává smysl... Cíl bez cesty nic neznamena... Cílem je autentické bytí, to neznačí stav věci, ale nekonečný proces... Cesta je cílem, cíl je cestou.... Autentické bytí- pocitování smyslu života, přirozenost, příroda, opravdovost, pravda, když se smysl mé existence ztotožňuje se smyslem existence světa... Spontánnost a opravdovost přírody. Spontánní naslouchání hlasu srdce mi dává pocit přirozenosti a opravdovosti. Spontánní bytí, nezatížené předsudky, nezatížené hranicemi, neblokované, přirozeně proudící, plynoucí. Radost, Jednoduchost, Jasnost. Chci žít svůj život!* (esej, 54, 55, 56, 57)

Gotickéj pes ve mně stimuluje touhu po hledání smyslu života, touhu po hledání sebe sama. Nutí mě ptát se stále dál a hloubat hlouběji. Cesta sebepoznání nikdy nekončí, jakmile se totiž na ni člověk vydá, už ho nikdy nenechá klidným. Jak říká motto Gotického psa: „*Jistým bodem počínaje není již návratu. Toho bodu je třeba dosáhnout.*“ (Franz Kafka)

5.1.6 Sladká tečka

Účast na Sladké tečce byla podmíněna sepsáním eseje na téma: Těchto dvanáct dnů v kontextu mého života (aneb k čemu mi to celé bylo) a sonetu na téma Život je gotickéj pes. Tyto sonety recitujeme první večer na Sladké tečce v areálu diakonie v Sobotíně. Chci se pochlubit se svým dílkem, snažil jsem se do toho vepsat svůj zážitek. „*Když při vzpomínce srdce buší a chlapec slzy roní, jejich hlas nic nepřehluší, stále zvoní a zvoní.*

Naslouchej svému srdci, ono dobře ví, co mnohý chtěl by říci. Snad jen jiskra v oku napoví a odvahu dodá červeň v líci. Projdi hvozdem a rozhlédni se! Slunce, jež si ráno vzýval je tu! Duše i tělo radostí naplní se a nejde než děkovat světu. Žij život a směřuj do nebes! Ptáš se proč? Život je gotickej pes.“ Do básně jsem ukryl nejdůležitější aspekty toho, co jsem prožil. Slzy po návratu z kurzu, nutnost naslouchat hlasu svého srdce, odvahu k bourání zábran, radost, vděčnost, směřování k vyšším cílům a tázání se po smyslu. Po recitaci a zpívání nám Mirek říká, co nás čeká další den. Celodenní šichta v diakonii. Budeme se starat o staré a nemocné. Nohavicova písnička Starý muž umocní atmosféru a jdeme radši všichni spát. Zítra bude dlouhý den.

Vstáváme o půl páté, abychom před šestou nastoupili do práce. Dozvídáme se konkrétně, co nás čeká. Jsme rozděleni do skupin, do každého oddělení jedna skupina. Já jdu do oddělení pro pacienty se starobní demencí a Alzheimerovou chorobou. Sestřička nám poradí, jak se k pacientům chovat a co můžeme očekávat a jdeme na to. První část strávím tím, že dezinfikuji pokoje pacientů, ale pak se dostanu již do přímého kontaktu s nimi. Pomáháme s krmením, povídáme si s nimi, snažíme se je zabavit, hrajeme i drobné hry, čteme. Je na nich vidět, jak si naší pomoci cení, i přestože to nevyjádří slovy. „*A tam jsem zjistil, jak snadný je těm lidem pomáhat, že stačí jenom být s nima otevřít se jim a najednou v nich vidíš, že ti lidi se cítí líp, to poznáš na očích, když se prostě rozjiskří, jo nebo když tě chytanou za ruku a cítí se dobře, to na nich poznáš. Tak jsem zjistil, že je fakt strašně jednoduchý těm lidem pomáhat, nebo jim můžeš pomáhat jenom tím, že jseš s nima a tohleto pro mě bylo obrovský poznání...*“ (rozhovor, 40) Zjišťuji, jak moc mě vnitřně naplňuje pomáhání slabším, do té doby jsem tohle nepoznal. Vůbec jsem se od nich nemůžu odtrhnout, jako bych chtěl dát ještě o trochu víc, teď když konečně vím, že můžu dávat bez toho, abych čekal něco na oplátku.

Po rozloučení s diakonií nás čeká noční pochod na Rabštejn. Je to spíš taková procházka a vzpomínání na ten čas, kdy jsme takhle chodili den za dnem. Na Rabštejně trávíme další den radostnými hrátkami, Gotickou olympiádou a malováním na sněhu. Užíváme si to, že jsme opět spolu. Ale nemá to tak být napořád. Dostáváme zadání, aby si každý našel v okolních lesích místo sám pro sebe a připravil ho tak, aby tam mohl strávit noc o samotě. Čeká nás zkouška nočního bdění, vigílie. Po přípravě míst se vracíme k ohni a Ivoš k nám promlouvá o odvaze jít hluboko do sebe během nočního bdění. Je cítit, že nás čeká něco velkého. Poslední zkouška, poslední noc gotického psa. Každý dostává v tichosti

svázané všechny účastnické eseje a také Ivošovy přednášky z celého kurzu. Odcházíme každý svým směrem, se svým světlem. Uvelebím se ve spacáku na svém místě a dám se do čtení. Hltám eseje jednu po druhé. Teď když jsem tu sám, tak se dozvídám tolik nového o svých blízkých. Spoustu věcí, které jsme si neřekli a které bychom si nejspíš za normálních okolností neřekli vůbec. Najednou začínám rozumět tomu, proč jsou takoví, jací jsou. Je v tom neskutečná hloubka. Sedím potmě, dívám se na hvězdy, poslouchám les a vzpomínám na každého gotického psa zvlášť, na to co jsme spolu prožili. Představuju si jejich obličej a v duchu každému děkuji. A najednou se probouzím, ani jsem si nevšiml, že jsem usnul. Vypadá to, že už se rozednívá. Sbalím věci jdu zpátky na tábořiště, беру to ale přes skály. Vylezu si na jednu takovou skalku, ze které je pěkný výhled do kraje. Sedím tiše a pozoruji svět kolem, cítím nesmírný klid a vnitřní štěstí. Je čas se vrátit.

To setkání s ostatními je silné. Jako kdyby se toho událo strašně moc během té doby, co jsme se neviděli. Byli jsme každý sám a přitom jsme si řekli tolik, kolik bychom toho nezvládli za několik večerů. Jdeme na snídani. Čeká nás vpravdě hostina. Jeden chod střídá druhý a nakonec ještě sladké. Aby toho nebylo málo, tak další sladké a ještě jedno navrch. Sladká tečka jak má být. Přesouváme se do salóňku, bude se promítat. Sedíme tiše a sledujeme příběh projektu Život je gotickej pes od jeho počátku až po současnou podobu, jehož jsme my součástí. Vidíme fotky a videa z Hlavního chodu a znovu se vracíme na ty zasněžené hřebeny, kde jsme toho tolik společně prožili. Kino je u konce a čeká nás již poslední úkol. Instruktorský tým již zmizel a zanechal nám tu po sobě pouze zvoneček u Rabštejnského hradu. Chodíme po jednom zvonit, každý má chvíli pro sebe. Děkuje ostatním a sdílí své niterné pocity. Občas i slza ukápně. Tolik emocí na jednom místě. Objímáme se každý s každým a děkujeme za společně strávený čas. Je v tom tolik vděčnosti, tolik blízkosti. Jdeme ještě na skalní vyhlídku. Díváme se do kraje a zpíváme naše gotické písně. Nikomu se nechce dolů. Nakonec se vracíme na tábořiště, někteří recitují ostatním své sonety, které nezazněly první večer. Najdu svoji báseň z Hlavního chodu, Oscar Wilde a Narcis. Tak konečně přišel ten správný čas. Poselství o tom, že sebe sama můžeme poznat jenom skrze vztah k někomu druhému zaznívá z mých úst. Loučíme se s Rabštejnem a vracíme se společně do Sobotína. Odtud nás veze Poly do Zábřeha a pak už vlakem domů. Projekt Život je gotickej pes 2011 je u konce.

5.1.7 Od Sladké tečky po současnost

Kurz skončil, ale jeho vliv se dál projevuje v dalších měsících a letech ať už na vědomé nebo nevědomé úrovni. Hned po návratu ze Sladké tečky jedu za svojí prababičkou, která trpí Alzheimerovou chorobou. Zkušenost z diakonie mi k ní otevřela cestu. „*Návrat domů a hned za babičkou. Konec její izolace a předsudků v její slabosti. Berme to tak, jak to je. Pochopme ji, soucítme s ní. Pomáhat můžeme jednoduše. Úsměvem nebo pohlazením. Blízkostí, společností, láskou. Dodat babičce radost do života, i když je na sklonku a ví, že tady dlouho nebude.*“ (osobní deník) Chodím za ní pravidelně a snažím se jí předat co nejvíc energie a lásky, kolik dovedu. Odvděčí se mi tím, že je na ní vidět, že se cítí lépe.

Otevřenější vztah k lidem se ale neprojevuje pouze ve vztahu k babičce, snažím se tuto nově nalezenou kvalitu nacházet v každodenním kontaktu s lidmi. „*Jo, že se můžu daleko otevřeněji s těma lidma bavit, že ti lidi mě přijímají. A že když já s úplně čistým jako s čistým srdcem se jim otevřu a není za tím nic jinýho, jenom prostě to dělám, dělám to pro ně, jo, že se otevřu jim, dělám to pro ně, tak je to tak čistý, že ti lidi se prostě otevřou taky a pak je to kvalitativně jinde než když se neustále bráním, jo, těm druhým a bojím se toho, co se bude dít...*“ (rozhovor, 42)

Gotickéj pes mi však otevírá nové dveře také v odborné oblasti týkající se mého studia a zážitkové pedagogiky. Několik týdnů po Sladké tečce mě a několik dalších účastníků Ivoš požádal, abychom uveřejnili naše gotické eseje na webovém portále gymnasion.org, sdílíme tedy své zážitky s komunitou lidí zabývajících se zážitkovou pedagogikou. Od toho se dále odvíjí moje účast na seminářích v Lipnici nad Sázavou věnovaných zážitkové pedagogice a časopisu Gymnasion. Setkávám se zde se spoustou zajímavých lidí z oboru, dozvídám se spoustu nových a podnětných informací.

Dále se gotickéj pes stal objektem výzkumného zájmu na katedře rekreologie. Spolu s Ivošem, Adélkou, Jančou a kolegy z filozofické fakulty zkoumáme spirituální aspekty kurzu Život je gotickéj pes, v rámci výzkumu organizujeme výzkumný víkend, na kterém se setkávají účastníci z ročníků ŽGP 2011 a 2012. V rámci projektu IGA prezentuji výsledky výzkumu na mezinárodní konferenci na FTVS v Praze. Díky gotickému psovi se tedy dostávám mezi komunitu odborníků na pobyt a sporty v přírodě, kteří se sjeli z celé Evropy. Tato diplomová práce je také plodem gotického psa, poznatky z ní využiji při

tvorbě článků pro odborné časopisy.

V praktické rovině mého zájmu o zážitkovou pedagogiku se gotickej pes odrazil v tom, že jsem se začal naplno věnovat organizaci projektů výchovy prožitkem na katedře rekreologie. Stal jsem se součástí instruktorského týmu kurzu pobytu v zimní přírodě-Survival, který v sobě nezapřel inspiraci gotickým psem. Tento kurz jsem připravoval spolu s Luckou, další účastnicí ŽGP 2011. Pak jsem se podílel na přípravě dalších dvou projektů na středisku v Lipnici nad Sázavou.

Avšak ty nejdůležitější přínosy gotického psa jsou v osobní rovině. Odkaz poslouchání svého vnitřního hlasu a žití naplno v každém okamžiku mě neustále provází v každodenním životě. Začal jsem dělat věci, které jsem dlouho odkládal a ke kterým jsem sbíral odvahu. Hned po návratu z Hlavního chodu jsem přestal jíst maso, začal jsem hrát na kytaru (hlavně písně od večerních ohňů) a začal psát svůj osobní deník, kde jsem reflektoval spoustu zásadních myšlenek, které jsem do té doby nikdy neformuloval do slov. Od gotického psa jsem začal spát daleko více venku pod širým nebem a sprchovat se studenou vodou.

Hledání smyslu vlastního života, které pro mě bylo jedním z hlavních témat na gotickém psuvi, se projevilo v mém hlubším zájmu o duchovní aspekty života. Začal jsem meditovat a již druhý rok chodím na rodinné konstelace k Mirce Jiráskové, manželce Ivoše Jiráska.

Pokladem, který v sobě gotickej pes nese je to společenství lidí. Společné zážitky se staly nerozlučným poutem a zůstávají stále mezi námi, i když o nich třeba nemluvíme. *„Vždycky když jsem potkal někoho, někdy ty účastníky ve škole nebo Ivoše ve škole, tak prostě to je, vždycky najednou máš pocit, že se vracíš k těm starým známým, že spolu máte něco tak intimního prožitého, že máte spolu něco, o čem se ani nemusíte bavit a víte prostě, že to je to společný.“* (rozhovor, 45)

Gotickej pes se jednoduše stal mojí nedílnou součástí. *„Já jsem byl strašně vděčný, že tu zkušenost jsem si mohl prožít, takže já jsem to jako kdyby cítil, že ten kurz je mojí součástí a že bez toho si najednou už nedokážu představit svůj život. Že prostě беру to jako ucelenou součást sebe sama potom ta identifikace s tou Jovankou na čepici...“* (rozhovor, 44) Slovy Micháče, účastníka ŽGP 2011: *„Pes gotický, psem navždycky!“*

5.2 Hlavní kategorie

Při kvalitativní analýze jsem našel několik hlavních kategorií, které jsou základními kameny výše popsané zkušenosti. Dále se věnuji jednotlivým kategoriím obecně a také ve vztahu ke dramaturgii kurzu ŽGP 2011.

5.2.1 Bytí v přítomnosti

Koncentrace na přítomný okamžik se v účastnické zkušenosti objevuje v několika rovinách. Samotné bytí na kurzu je natolik intenzivní činností, že nedovolí, aby účastník soustředil svoji pozornost někam jinam. Tento aspekt je umocněn pobytem v zimní přírodě, náročné prostředí vrací účastníkovi pozornost k vlastnímu tělu. Výzvy, které účast na zimním projektu s sebou přináší, nutí účastníka soustředit se na ně a je tedy neustále zaměstnán, neustále v činnosti. Dále se objevují také chvíle intenzivního prožívání, kdy je účastník naprosto pohlcen a vtažen do prožívané události. Jednotlivé roviny prožívání přítomného okamžiku se na kurzu prolínají a doplňují, takže je nelze striktně od sebe oddělovat.

Obecná koncentrace na dění na kurzu je vyjádřena následovně: „...*ten kurz je takovej prostor sám pro sebe a tam na nic jinýho není čas ani prostor, abys to všechno mohl zvládnout, tak nemáš čas ani sílu řešit něco jinýho, protože jseš úplně pohlcenej v té činnosti, co děláš tam. Jdeš na dřevo, tak prostě to tam mlátíš...*“ (rozhovor, 34) nebo také: „*Ted'ka ty lidi, tak neřešíš nic jinýho než ty lidi, se kterýma tam jseš. Všechno všechno to na sebe navazuje, že vnímáš ten život jako celek toho, co se tam děje a nic jinýho, nic jinýho neřešíš, to jsou všechno úplně zbytečnosti, protože tam, abys to mohl plně prožívat, tak nic jinýho k tomu nepotřebuješ.*“ (rozhovor, 37) a „*Najednou pro tebe není důležitý, co je jinde, jo.*“ (rozhovor, 35)

V konkrétnější rovině zaměření se na jednotlivé činnosti se bytí v přítomnosti projevuje takto: „...*a najednou tam to všechno připadá úplně normální, protože ty činnosti děláš každý den a všechno ostatní pustíš z hlavy a vlastně soustředíš se na to, co je pro tebe důležitý v ten moment, jo...*“ (rozhovor, 3) a zaměření pozornosti na účastníky, se kterými kurz prožívá: „*No, takový to, řešíš jenom co je ted'ka a tady, řešíš jenom ty lidi, se kterýma tam jseš a všechno ostatní jako kdyby neexistuje, řešíš prostě jenom ty základní*

věci.“ (rozhovor, 4) Aspekt výzev, které neustále vybízejí ke koncentraci se na ně vypadá takto: „*To, že jseš furt v pohybu, furt je co dělat, furt se musíš starat o to, ráno vstaneš, hned jdeš připravovat jídlo, a teďka se musíš přemáhat, abys do tý zimy vlezl a furt jseš v tý činnosti, furt je to intenzivní, furt bojuješ.*“ (rozhovor, 36)

Příklady pohlčení přítomným okamžikem v chvílích intenzivního prožívání vypadají následovně: „*Totálně mě to vcucne, i když nejsem v kruhu. Buší mi srdce, vidím to zvnějšku, vidím, co se děje? Chci být u toho, jsem u toho. Magický moment. Věčný okamžik. Energie z toho tryská, šamanský rituál. Trans. Absolutní pohlčení. My tě nezklamem, my to dojdeme.*“ (esej, 27) nebo také: „*Ha há. Ty večery. Láska je jako večernice alá Janča. Slyším to v uších ještě teď. Čirá krása, srdce buší, dech se tají.*“ (esej, 22)

Zaměření na přítomnost je jedním z obecných aspektů projektů výchovy prožitkem, na kurzu ŽGP je tohle podpořeno zimním prostředím, které těkání pozornosti někam jinam nedovoluje. Využití zimní přírody jako dramaturgického prostředku popisuje Miroslav Hanuš v závěrečné zprávě kurzu ŽGP 2011: „*Došlo k vyladění, zklidnění a zaměření se na nutné činnosti, které v zimní přírodě musím opakovaně provádět. Použili jsme metaforu „trychtýře“, kdy z velkého počtu činností, které v běžném životě, každý den opakovaně děláme, jsme díky vystavení zimní přírodě a zimnímu prostředí nuceni svou pozornost a veškerou činnost korigovat jen na to podstatné. Tedy to, co zajistí mé přežití v takovém prostředí. Automaticky se tak během několika dní odplaví a upozadí myšlenky, potřeby, činnosti, které jsou pro nás v běžném životě zdánlivě „podstatné“. V zimní přírodě se v plné síle ukazují pro nás opravdu podstatné činnosti a potřeby. Toto „lечение“, odstraněním „civilizačních potřeb“ účastníkům uvolňuje energii a čistí jejich myšlenky a poskytuje náhled na dosavadní život.*“ (Hanuš, 2011, 6)

Koncentrace na přítomný okamžik byla v dramaturgii kurzu akcentována také výzvou k prožívání kurzu jako putování. Ve večerní přednášce věnované právě rozlišení turistu a poutníka Ivo Jirásek popisuje poutníkovu zaměření na přítomnost: „*Poutník se koncentruje na přítomný prožitek. Naladění, otevřenost vůči projevům genia loci. Nejenom vizualizace a přivezený doklad o osobně navštíveném místě, ale komplexní uchopení bytí-tu.*“ (Jirásek, 2011, 12) Aspekt přítomnosti se objevuje také v samotném názvu kurzu, který má symbolický význam- Život **je** gotickej pes: „*Nikoliv 'byl', nikoliv 'bude', ale 'je'! Je- právě teď, právě tady, právě v tento okamžik se tvoří to podstatné a nejdůležitější! A*

pamatujete-li si ještě předchozí řádky o turistovi a poutníkovi, schopnost být teď zrovna tady a ne jinde (tedy být on-line), je znamením hodnotnějšího a úchvatnějšího prožívání než žít v předstihu a nevychnut si jediný rys časovosti, který nám přináší.“ (Jirásek, 2011, 25) Bytí v přítomnosti je tedy jedním ze znaků autentické existence, které se podrobněji věnuji v další kapitole.

5.2.2 Autenticita

Kategorie autenticity navazuje tématicky na prožívání přítomného okamžiku. Autenticita souvisí s prožíváním přítomnosti s plnou pozorností a její přijímání tak, jak se nabízí. Autenticita se projevuje převzetím odpovědnosti za svou vlastní existenci a neprodlévání v anonymním one-se. Autenticita znamená žít v pravdě, v opravdovosti, ze svého nejvnitřnějšího zdroje v souladu se svým nejhlubším vědomím a svědomím. Samozřejmě, že autenticita je velmi abstraktní pojem a je problematické posuzovat, zda někdo jiný žije autenticky. Je to spíše otázka vlastního svědomí a pocitu opravdovosti z prožívaného života.

S tématem autenticity se ve zkoumané účastnické zkušenosti setkávám v několika rovinách. Objevuje se zde téma hledání vlastní autenticity a snaha jít hlouběji do sebe sama a najít zdroj své opravdovosti. Dále je zde téma naslouchání hlasu svědomí a vnitřní svobody, objevování opravdovosti ve vztazích k lidem a nalézání svého opravdového já, své identity. V některých úryvcích z dat je autenticita existence přímo tematizována a jsou popisovány její znaky.

Znaky autenticity v podobě přijímání reality takové, jaká je a žítí v souladu se svým vnitřním já se dají najít v následujících úryvcích z dat: *„Ale je to fakt, že když ten hlas poslechněš, když opravdu přestaneš nad tím přemýšlet a furt se v tom rýpat jako jestli jo, jestli ne, kdo se na mě dívá, nedívá, jestli to můžu, jestli se před ostatníma nestydím, když najednou tohleto zahodím a otevřu se tomu. Otevřu se tomu svému vlastnímu, tomu opravdovému, tomu, co je v hloubce, tak najednou se cítím daleko líp a je to takový uvolnění radostný...“* (rozhovor, 17) a *„Svoboda rozhodně a zhození zábran, pocit bezpečí, že vím, že to co dělám je správně a najednou můžu to dělat s čistým srdcem, takže se otevřu všemu, co přichází beru ten svět tak, jak je a otevírám se mu a on ke mně přichází a je to daleko větší spojení se světem, takový pocit sjednocení, jednoty, že nejseš někde pryč a*

nedíváš se jenom zvenku, co se děje, ale najednou jseš uvnitř toho všeho.“ (rozhovor, 43)

Nutnost převzetí zodpovědnosti za vlastní existenci se objevuje tady: *„Jsem člověkem, který žije svůj život a nemůže z něho uprchnout. Nelze se absolutně a nevratně odpoutat od sebe sama. Já budu vždycky měřítkem svého vlastního bytí.*“ (esej, 54) Téma vnitřní svobody a iluzorních vnějších ohraničení se vyjevuje následovně: *„Fakt to byl takovej posun a posun k tomu poslouchat sebe sama, být svobodný uvnitř sám sebe a nenechat se, nenechat se ohraničovat tím vnějším okolím, ale najít tu sílu uvnitř tebe...“* (rozhovor, 39) a *„Můžeš dělat cokoli, můžeš žít svůj sen. Vše je možné. Oprostit se od svých zábran, společenských měřítek, ostychu. Jediné hranice jsou ty, které si ty sám vytvoříš a slepě jim věříš...“* (esej, 51) Touha po autenticitě a nutnost jejího hledání uvnitř vypadá následovně: *„Co je to láska? Reflektuj, přemýšlej, jdi hlouběji, až na dřev, proživej, sdílej, otevři se...prostě to udělej.*“ (esej, 33)

Pocit přijetí druhými napomáhá k bytí sám sebou: *„...a když to vyjádříš, to co máš na srdci a teďka to porozumění těch ostatních lidí pro mě bylo strašně důležitý, protože ti lidi jako tě přijímali takovýho jakej jseš, když to co třeba neobratně nějakým způsobem vyjádříš, ti lidi tě přijmou, to bylo pro mě strašně důležitý...“* (rozhovor, 11), což poté ústí v pocit opravdového kontaktu s lidmi: *„Takže najednou se na ty lidi usmíváš, jseš s nima rád a je to takový jako kdyby přirozenej opravdovej kontakt s lidma.“* (rozhovor, 18)

Kurzovní svět je oproštěn od dřívějších sociálních vazeb a tedy i od očekávaného způsobu chování: *„Když nejseš zatížený vztahy z minula, začínáš na kurzu s čistým štítem, můžeš ukázat, jaký opravdu jsi, jaký chceš být, autenticita existence...“* (esej, 50) Přímá tematizace autentické existence a jejích projevů, pocitování smyslu života, svobody a spontaneity: *„Autentické bytí- pocitování smyslu života, přirozenost, příroda, opravdovost, pravda, když se smysl mé existence ztotožňuje se smyslem existence světa... Spontánnost a opravdovost přírody. Spontánní naslouchání hlasu srdce mi dává pocit přirozenosti a opravdovosti. Spontánní bytí, nezatížené předsudky, nezatížené hranicemi, neblokové, přirozeně proudící, plynoucí. Radost. Jednoduchost. Jasnost. Chci žít svůj život!“* (esej, 57)

V kontextu dramaturgie kurzu ŽGP 2011 se téma autenticity objevuje jednak v rovině opravdovosti zimní přírody: *„V kurzovním kontextu je však život prioritně opravdovostí našeho prožívání. Proto také kontakt s realitou (v podobě přírody i zimy) má takový význam.“* (Jirásek, 2011, 24), dále pak ve vnímání účasti na kurzu jako pouti s

akcentem na celek prožívání osobnosti, místa a času vedoucí k autentické existenci:

„Celek bytosti (nikoliv pouze smyslové uvolnění), navíc v propojenosti s daným místem, vytvářející jedinečné pouto osobnosti, místa a času. Personální celek bez analytického rozčleňování fyzických stavů od ideového zaujetí od ideového zaujetí či sociálních vazeb, ale prožívání sebe sama jako personální jednoty, jež je plně včleněna do kontextu místa, tedy ono heideggerovské bytí-ve-světě, umožňující autentickou existenci.“ (Jirásek, 2011, 13) a nakonec také téma kurzu, jímž je putování jako hledání autentické existence, jež se zrcadlí v názvu kurzu: *„...nás název kurzu sám navádí k hledání autentického prožívání. Protože jak v tématu život (prožitek), bytí v přítomnosti (je), tak zprostředkovaně přes opravdovost nám nemusí jít o hromadění věcí, ale o přirozené vnímání přirozenosti (přírody)... Jinými slovy: Život je gotickej pes. Autenticita. Přirozenost. Opravdovost. Vertikalita.“* (Jirásek, 2011, 27) Hledání autentické existence je vlastně ústředním motivem celého kurzu, který se projevuje na kurzu v mnoha podobách.

5.2.3 Sebepřekonání

Další z významných aspektů účastnické zkušenosti je sebepřekonání. Sebepřekonáním rozumím vnitřní boj vedoucí k otevření se výzvě přítomného okamžiku. Sebepřekonání není myslitelné bez úsilí, bez oběti, kterou je třeba dát všanc. Sebepřekonání vyžaduje opuštění toho, co již máme (minulosti) a otevření se novému a nejistému, které teprve přichází. Sebepřekonání vychází z výzev vnějšího prostředí, které ale nutí k hledání síly uvnitř člověka k překonání těchto výzev. Vnější výzvy se tak mění na vnitřní boj.

Vnitřní boj se projevuje v mnoha činnostech, od otevření se druhým lidem přes vzdorování náročnému zimnímu prostředí až po překonávání bolesti: *„Určitě ta blízkost, ale vlastně ten vnitřní boj k tomu otevřít se tomu, co se děje, jo... A pro mě úplně nejdůležitější byli ty lidi tam a potom to jako kdyby přerostlo tady ten vnitřní boj neustálej jako bolí tě nohy, bolí tě ramena, prostě furt se musíš starat o to jestli máš rozedraný paty, furt se oblepovat a takový udržování životního komfortu, to tě stojí strašný úsilí a přemáhání, takže tady ten boj sám se sebou musíš dělat aji na ostatních úrovních, aby ses udržel schopnej to prostě celý zvládnout jako celek ten kurz...“* (rozhovor, 20) a dále: *„...tedka se musíš přemáhat, abys vůbec do tý zimy vlezl a furt jseš v tý činnosti, furt je to*

intenzivní, furt bojuješ. Potom šlapeš, je to těžký, zapotíš se, do kopce, zkopce, jo. Mlha, vítr, všechno...“ (rozhovor, 36)

Překonávání zábran, bloků a nejistot se velmi výrazně projevuje ve vztazích s ostatními účastníky. Vztahy k ostatním jsou tedy polem, kde často dochází k sebezpřekonávání: „Pro mě to bylo, překonání nějakých vlastních bloků, jo. Buď ve vztahu k těm ostatním lidem, kde jsem měl takovou tu vzdálenost, jako kdybych byl v nějaký bublině...“ (rozhovor, 14), dále pak: „...takový to fakt jako překročení vlastního stínu a najednou otevření úplně nových obzorů ve vztahu k lidem...“ (rozhovor, 16) a také: „Protože ono, ty podmínky tam byly, ty věci, co jsme dělali společně k tomu spěly, že ty lidi jako postupně jsme to shazovali ty zábrany...“ (rozhovor, 18)

Uvedu ještě další příklady sebezpřekonání spojené s účastí na kurzu ŽGP 2011. Překonání strachu ze studené vody při otužování v přípravě na kurz: „Před každou studenou sprchou se přemlouvám, jako by to bylo poprvé.“ (esej, 9) Odhodlání se k vystoupení ze stínu a k promluvě k ostatním při večerní diskuzi: „Jdu s kůží na trh, pro mnohé překvapení, pro mě trochu taky. Jsem unešen, to nejde zastavit.“ (esej, 18) Překonání ostychu při hledání dívky do dvojice pro masáž: „A po tomhle filosofickém rozohnění přijde na řadu masáž. Ostych je ten tam, jsem to ještě já? Kdo jiný?“ (esej, 19) A konečně shoení zábran a překonání strachu z nahoty při koupání ve sněhu: „...bude koupačka ve sněhu. A taky že byla. Jupí. Očistec hadra. Proudý žití se valí a ty to nestíháš blokovat. Prozařuješ to ven. Nejde to zastavit. Extáze.“ (esej, 23)

V dramaturgii kurzu se s tématem sebezpřekonání přirozeně pracuje také. Sebezpřekonání a nutnost vlastního úsilí je jedním ze znaků putování: „Putování by nás mohlo zaujmout ještě další svojí charakteristikou, nutností vlastního nasazení. Nezbytností fyzického výkonu. Protože pouze při fyzické únavě se dokáže naše mysl naladit na cíl cesty a její průběh. Takové putování vyžaduje dostatečnou fyzickou zdatnost a odolnost, sebezapření a překonávání bolesti a strádání. Často s sebou nese nebezpečí spojené s dlouhotrvající cestou. Každé úsilí, jež vede k nějakému vytyčenému cíli, je takovou poutí. Každá cesta, při níž se soustředím a svým způsobem obětuji sám sebe (třeba svoji únavu, bolest, nepohodlí), kdy se koncentruji na místo, jež mě čeká, kdy se těším a připravuji se na ně, je takovým putováním.“ (Jirásek, 2011, 14) Nutnost otevření se neznámému je dalším znakem putování: „Předpokladem pro putování je však ochota opustit to, co již máme.“ (Jirásek, 2011, 14) Putování v sobě nese symbol cesty. Čím obtížnější cesta, čím větší

vynaložené úsilí, tím cennější je cíl, kterého dosáhneme: „Dosažení cíle bez námahy a zkoušky bez učení nemá žádnou hodnotu. Co je hodnotné, to se nerozdává zadarmo, ale stojí velké úsilí. Čím větší překážka k překonání, tím významnější a silnější hodnota celého úkolu. Cenu určuje síla výzvy a odvaha k jejímu zdolání. Proto je také nejpodstatnějším na putování nikoliv cíl, k němuž máme dojít, ale především cesta, po níž se ubíráme.“ (Jirásek, 2011, 21)

Sebepřekonání je též jedním z aspektů vertikality, jež je vyjádřením spirituality: „Vědomé překonávání horizontály reality zakotvení, onen osobní heroický zápas se zimou, hladem či únavou vede k překračování, transcendenci každodennosti.“ (Jirásek, 2011, 26) a objevuje se také v pojmenování kurzu a je tedy jedním z hlavních témat kurzu: „Také však v celkovém pojmenování zaznívá překonávání námahy silou vůle, což je bezpochyby jedním ze znaků vertikality- totiž překonávání zemitosti hmotných obtíží prostřednictvím kulturních a duchovních výkonů (gotickej).“ (Jirásek, 2011, 27) Bez sebepřekonání a vlastního usilovného snažení si nelze kurz Život je gotickej pes představit.

5.2.4 Otevřenost ve vztahu k lidem

Otevřenost ve vztahu k lidem je kategorií, ve které se snoubí různé aspekty kategorií předchozích. Otevření se druhým lidem může být znakem sebepřekonání, překonání určitých zábran, které otevřenému kontaktu bránily. Je to tedy zároveň přijetí přítomného okamžiku otevřením se lidem, kteří jsou tu se mnou tady a teď. A konečně otevřenost ve vztahu k lidem je rozhodně jedním z projevů autentické existence. Všechny výše zmíněné kategorie se zde tedy mísí, ale zároveň je otevřenost ve vztahu k lidem tak zásadní téma, že si zaslouží kategorii zvláštní. Nutno podotknout, že v případě zkoumané účastnické zkušenosti je potřeba brát v úvahu nízkou počáteční úroveň otevřenosti a určitou nejistotu ve vztahu k ostatním lidem (především ženského pohlaví). Je možné, že pro otevřenějšího člověka, by toto téma nebylo tak zásadní.

Aspekt sebepřekonání je velmi výrazný právě v oblasti vztahů k druhým lidem. Překonání vnitřních bloků a otevření se druhým se objevuje v následujících úryvcích: „Pro mě to bylo překonání nějakých vlastních bloků, jo. Buď ve vztahu k těm ostatním lidem, kde jsem měl takovou tu vzdálenost jako kdybych byl v nějaký bublině a ty ostatní vnímáš jako kdyby z dálky a prostě se k nim nedostaneš tak blízko, k tomu otevřenému,

prostě radostnému kontaktu, takže to mě strašně chybělo a takže to pro mě bylo zásadní ta otevřenost.“ (rozhovor, 14), dále pak tázání se, co nastane po otevření: *„A zároveň furt je tam ten vnitřní boj jako, tak čekám, aha možná, možná kdybych se jim otevřel, tak co se stane, co se bude dít.*“ (rozhovor, 16.1) a navazující zhození zábran: *„...takový to fakt jako překročení vlastního stínu a najednou otevření úplně nových obzorů ve vztahu k lidem...“* (rozhovor, 16.2)

Pro zkoumaného účastníka byl velice významný prvek pocitu přijetí od ostatních, který mu následně dovolil se otevřít: *„To bylo postupný, jako takový, když cítíš, že ti ostatní tě přijímají, tak najednou jako, najednou to povolí.*“ (rozhovor, 15) a otevření se ostatním zároveň pomáhá v překonávání dalších překážek: *„A tím, že se těm lidem otevřeš, tím že se nastavíš, tím že ta skupina pracuje, tak ona tě vlastně v tomhleto podrží, že nemáš pocit, že jseš tam sám a že bojuješ s větrnými mlýnami...“* (rozhovor, 21)

Otevření se ostatním tedy ústí v pocitu autentického vztahu s ostatními: *„Takže najednou se na ty lidi usmíváš, jseš s nima rád a je to takový jako kdyby přirozenej opravdovej kontakt s lidma.*“ (rozhovor, 18) Nově objevený pocit opravdovosti ve vztahu k ostatním pak vede k preferenci otevřenosti před uzavřením se ostatním: *„...tak to mě najednou úplně otevřelo oči, že vlastně, že to můžu, že se můžu těm lidem otevřít a že mě to vevnitř uspokojuje, když se těm lidem otevřu, protože najednou se s nima potkáváš na úplně jiný úrovni než když jseš zavřenej v sobě a díváš se na někoho z povzdálí, tak jste si úplně cizí, ale najednou když víš, že můžeš a když se otevřeš tomu druhýmu, tak on má daleko blíž k tobě, že se ti otevře a potom když se ti lidi otevřou sobě navzájem, tak je to úžasný...“* (rozhovor, 41) a také: *„Jo, že se můžu daleko otevřeněji s těma lidma bavit, že ti lidi mě přijímají. A že když já s úplně čistým srdcem se jim otevřu a není za tím nic jiného, jenom prostě to dělám, dělám to pro ně, tak je to tak čistý, že ti lidi se prostě otevřou taky a pak je to kvalitativně jindě než když se neustále bráním, jo, těm druhým a bojím se toho, co se bude dít...“* (rozhovor, 42)

Prvek otevření se ostatním se výrazněji projevuje v určitých oblastech zkoumané zkušenosti. Ve sdílení myšlenek při večerní diskuzi: *„Každé takové sdílení mých niterných myšlenek s ostatními a jejich porozumění mi přinášejí neskutečné uvolnění a víru v to, že to, o čem sním a co se mi honí hlavou, je daleko reálnější, než jsem si kdy mohl myslet. Cítím se šťastný.*“ (esej, 36), v ranních rituálech plných vřelých objetí: *„A potom pro mě byly úžasný ty raničky, ty ranní rozcvičky, kdy jsme se vzájemně objímali a to potom jako*

prozárí úplně celej ten den a to třeba v tak intenzivní podobě v tý skupině lidí jsem nikdy předtím nezažil, takže to pro mě bylo takový hodně očišťující a úplně... Ten den najednou chytí úplně jiný rozměr, když máš pocit té sounáležitosti s tou skupinou a všichni se na sebe smějou, usmívaj se a potom jako společně vyjdou do těch lesů, do těch hor, je to takový... Cítíš se dobře na duši...“ (rozhovor, 4,5,6) a konečně také v pomoci starým a nemocným lidem v diakonii: „...a tak jsem zjistil, jak snadný je těm lidem pomáhat, že stačí jenom být s nima, otevřít se jim a najednou v nich vidíš, že ti lidi se cítí líp, to poznáš na očích, když se prostě rozjiskří, jo nebo když tě chytanou za ruku a cítí se dobře, to na nich poznáš.“ (rozhovor, 40)

V dramaturgii kurzu ŽGP 2011 se téma lásky a tedy otevřenosti k druhým objevuje ve večerních přednáškách Ivoše Jiráska: „*Pouze ten, kdo je ochoten víc dát než dostat, kdo vztahy nevnímá jako kupčení ve stylu něco za něco, ale kdo se dokáže otevřít tomu druhému až na dřevě vlastní osobnosti, může počítat se silou, která jej bude neustále překvapovat a ohromovat.*“ (Jirásek, 2011, 29) a také jako paralela k pěšímu putování: „*Láska je totéž co chůze: krok za krokem jdoucí poznávání a otevírání se tomu druhému.*“ (Jirásek, 2011, 29) Konečně se symbol přátelského společenství (psí smečky) objevuje v názvu kurzu samotného: „*Myslím, že bychom měli být schopni obdobně silnou přátelskou vazbu přenést i do lidského společenství. Že by se slovo pes jakožto symbol přátelství mělo snoubit i s člověkem.*“ (Jirásek, 2011, 26) Lidské společenství tvoří základní kamen kurzu Život je gotickéj pes.

5.2.5 Hledání smyslu

Hledání smyslu je kategorií, jež má zásadní význam v kontextu celého kurzu, ale zároveň běží jakoby na pozadí celého kurzovního dění. Hledání smyslu je významně spojeno s autenticitou. Dá se říct, že putování, jež je hledáním autentického prožívání je vlastně hledáním smyslu. Zatímco však autenticita je spojena nejvíce s aktivním prožíváním, hledání smyslu je pevně spjato s reflexí a promýšlením významu prožitých událostí. Hledání smyslu je tázáním se po smyslu, naplněním smyslu je pak jeho prožití v autenticitě existence.

Účastníková nejistota stimuluje tázání se po jejím původu: „*Jsem celý nesvůj. Proč jsem takový? Vždyť na tohle jsem se těšil, kvůli tomu jsem tady.*“ (esej, 14) Hledání smyslu

a tázání se soustřeďuje nejvíce v deníkových zápiscích, jež jsou reflexe prožívaných událostí: „*Kam jdu? Kam směřuju? Co tím sleduju? Co od toho čekám? Kým jsem? Kým chci být? Pokládat si otázky a hledat na ně odpovědi. Hledat a jít. Cíl je v nekonečnu.*“ (esej, 15) Objevuje se zde zřetelná touha po nalezení odpovědi na otázky a náznaky toho, že odpověď a tedy smysl je v autentickém prožívání vlastního života: „*Jít za svým cílem, sledovat cestu za smyslem života, za svým smyslem světa... Vychází od tebe, zevnitř, od srdce... Když následuješ svoje sny, vize, jdeš po cestě, za svým cílem, který je v nekonečnu...*“ (esej, 20) A další tázání, tentokrát po podstatě lidské přirozenosti: „*Co puď člověka, aby konal dobro? Jeho vlastní svědomí, vědomí karmy, boží trest, pokrytectví a nebo je to lidská přirozenost?? Lidskost... Rodí se člověk jako dobrý nebo se dobrým stává až během života? Dobro jako smysl života? Podle čeho dobro poznáme, vlastní úsudek rozumem odvozený nebo od srdce pocítěný... intuice dobra.*“ (esej, 24) A konečně tematizace hledání smyslu a zjištění, že smysl nelze jednoduše nalézt, je totiž v samotné činnosti aktivního tázání: „*Žít život pro mě znamená pátrat po smyslu. Proč jsem tady? Proč dělám to, co dělám? Proč dělat něco, co nemá smysl? Najít svůj smysl ve věcech, které ostatním smysl nedávají... Hledat smysl ve věcech, hledat smysl v sobě, hledat smysl... Smyslem života není najít smysl, ale hledat ho. Smyslem života je hledání smyslu života... Co mi dává pocit smyslu? Jsem na správně cestě, sounáležitost se světem.*“ (esej, 55)

Hledání smyslu vlastního života je vlastně společným jmenovatelem všech večerních filosofických přednášek, je to totiž jedno z ústředních témat filosofie vůbec a tak se line celou dramaturgií kurzu ŽGP 2011: „*Tématem celoživotního hledání, stejně jako u mnoha předcházejících, je smysl života. Jak jej nalézt? Kde jej hledat? Jak se mu přiblížit, když nám o něm věda vůbec nic neříká?*“ (Jirásek, 2011, 39) Tázání se je také jedním z důležitých prvků putování: „*Poutník se spíše otevírá tázání, je položen do otázky, která je důležitější než jakákoliv časová odpověď. Nemá dopředu stanovenou otázku, protože cesta na místo a pobyt tam jsou samy svým způsobem tázání, postupným odkrýváním specifičnosti místa a jeho ducha.*“ (Jirásek, 2011, 14)

Objevuje se zde téma nalézání smyslu vlastním úsilím a vlastní aktivitou: „*Smysl se projeví v mezních situacích, ve chvílích vnitřních zápasů- smysl si musíme vydobýt! Vybojovat!! Musíme ho vyrvat z lhostejného přebývání a usměrnit jej k angažovanému konání našich skutků.*“ (Jirásek, 2011, 40) Nalézání smyslu je také propojeno s

překonáváním výzev bolesti a utrpení: „Smysl života *neleží pouze v příjemnostech. Je potřeba umět osmyslnit i nepříjemné stránky našich životů, nalézat smysl třeba i v utrpení.... Protože má-li mít život smysl, pak jej musí mít jako celek, včetně bolesti.*“ (Jirásek, 2011, 40)

Jaký je tedy smysl podstupování toho všeho? Je smysl již v otázce? „S čím *vyrážíte na své cesty vy, Gotičtí Psové? Proč se vydáváte do pustin bez civilizačního zázemí, bez veřejného světla elektrických lamp, bez jistoty hřejivého ústředního topení, bez možnosti pojidat vybrané lahůdky a čerstvou krmí? Co vás láká na té nejistotě táhnoucí veškeré své chatrné zabezpečení na svých bolavých bedrech? Proč podstupujete únavné mnohakilometrové pochody zimní přírodou, abyste si na konci denní etapy postavili stan a uvařili na malých vařičích stravu zřejmě výživnou, ale rozhodně ne tak rozmanitou, jakou byste získali v poklidu svých městských obydlí? Proč uléháte do promrzlých či provlhlých spacích pytlů, oddělení od chladného sněhu jenom slabou izolační vrstvou? Proč jste ochotni přijímat takové výzvy? Je to také touha očekávání? Tázání se otevřené budoucnosti, která nám může napovědět ledacos podstatného o nás samých?*“ (Jirásek, 2011, 1) Jaký je tedy smysl účasti na kurzu ŽGP 2011? Je ten smysl v účasti samé nebo v tom, co taková zkušenost přinese do dalšího života?

5.2.6 Přenos do pokurzovního života

Přenos do pokurzovního života není tématem, které by bylo výrazným způsobem tematizováno v dramaturgické linii kurzu, je však inherentní v každém působení výchovy prožitkem či výchovy k prožívání. Přenos do pokurzovního života je vlastně smyslem a výstupem výchovy prožitkem (kurz ŽGP 2011 nevyjímaje) a prostupuje celou dramaturgií kurzu jako neviditelná červená nit. Ve zkoumané účastnické zkušenosti se téma přenosu do pokurzovního života projevuje ve dvou rovinách: jednak v přímých uvědomovaných dopadech kurzu a také v otázce, jak propojit kurzovní realitu s realitou každodenního prožívání.

Otázka, jak přenést autenticitu prožívanou na kurzu do běžného života, se objevuje v účastníkově deníku již několik dní po kurzu: „*A co já? Jsem stejný jako dřív? Nebo už nikdy nebudu stejný? Podívejte se na mě a řekněte mi to. Já to nepoznám. Deník nespí. Gotickej pes je nesmazatelné pouto, nemůžeš říct, už to není pravda, je to minulost...*

Přenést autenticitu a otevřenost do pokurzovního života... Jak na to?? Nechat plynout, nechat rozplynout??“ (esej, 53) To, že přenos autenticity z kurzu do normálního života je zásadním tématem je zřejmé také z dalšího úryvku, zde již však také s praktickými dopady kurzu: „*Ono je to tak, že já jsem měl jako kdyby od toho kurzu. Ten kurz byl takovej docela okamžik, kterej mě tomuhle tomu otevíral. Já jsem potom hodně si v sobě řešil, jak ten pocit tý živosti, opravdovosti, toho, že fakt můžu dělat to, co cítím, tak jak si tohle přenést do toho normálního života a fakt dělat ty věci, který ti říká ten vnitřní hlas. Dělat, poslouchat sám sebe, to co cítíš, že máš dělat, tak to dělej, tak to pro mě bylo obrovský téma, který já jsem si v tom kurzu řešil a najednou jsem začal hrát na kytaru, jo a začal jsem si psát deník, malovat si obrázky a takový ty věci a já jsem si potom v tom deníku chroustal strašně moc věcí, který...*“ (rozhovor, 38) Hledání autenticity se stává hlavním přínosem kurzu spolu se zjištěním, že autenticitu lze hledat v každém okamžiku, v každé činnosti: „*Fakt to byl takovej posun a posun k tomu poslouchat sebe sama, být svobodný uvnitř sám sebe a nenechat se, nenechat se ohraničovat tím vnějším okolím, ale najít tu sílu uvnitř tebe, jo. Tak to byl pro mě obrovskej posun a potom od toho kurzu se to začalo otvírat a potom zjistíš, že tohle můžeš hledat úplně v každý situaci, aji ve vztahu třeba k rodině.*“ (rozhovor, 39)

Praktický přínos do dalšího života se objevuje jednak hned po kurzu: „*No, určitě to bylo v tom období po tom kurzu bezprostředně, když jsem žil z tý energie přímo jako čišící.*“ (rozhovor, 46.1) a také ve vztahu k vlastní rodině: „*...a tohleto pro mě bylo obrovský poznání, který jsem potom využil, hned jak jsem přijel ze sladký tečky a letěl jsem prostě na kole za babičkou, za tou mojí devadesátiletou prababičkou...*“ (rozhovor, 40)

Další rovina dopadu kurzu se dá chápat v celkovém smyslu výchovy k prožívání. Kurz učí, jak se učit z prožitků: „*Spíš to mám jako celistvej proud a je to spíš na tý úrovni, že víš, že můžeš to těžký překonat a už tomu věříš a už nepotřebuješ se vracet v myšlenkách zpátky ke kurzu, ale ta zkušenost tam je a už víš, že ty těžký věci jsou vždycky jenom odrazový můstek pro to další...*“ (rozhovor, 46.2) nebo také: „*Takže ty překážky už vnímáš jako možnost posunu, je to úplně něco jinýho než... přijímáš ty věci, co se dějou a snažíš se od nich učit, jo. Nebo na nich růst a to ti pomáhá k tomu, aby ses dostal dál, že když se děje něco špatnýho, tak to nebereš jako konec světa, hrůzu a děs, jo, nekrčíš se někde, ale víš, že s tím umíš pracovat...*“ (rozhovor, 47) Nakonec se zkušenost z kurzu stane ucelenou součástí osobního příběhu účastníka: „*...že ten kurz je mojí součástí a že bez toho si*

najednou už nedokážu představit svůj život. Že prostě беру to jako ucelenou součást sebe sama...“ (rozhovor, 44)

V dramaturgické linii kurzu je však přenos do dalšího života přece jenom tématizován v podobě výzvy k osobnímu využití nabytých zkušeností a myšlenek: *„Jestli se vám tyto ideové útržky časem propojí do komplexního celku a stanou se součástí vašeho žití, jestli vám pomohou dodat impuls k mravnému a smysluplnému konání nejenom na vašich dalších cestách, to už záleží jen a pouze na vás.“* (Jirásek, 2011, 43)

Zárodek budoucího přínosu do života účastníků je více než zřetelný také v hlavním cíli kurzu: *„Zimním putováním v přírodě umožnit účastníkům přemýšlet o životních hodnotách, životě. Prožít zimní pouť jako zlomovou životní zkoušku, po které „nic nebude jako předtím“. Změna jako příležitost.“* (Hanuš, 2011, 5) Zkouška, po které nic nebude jako předtím, se obloukem vrací k hledání autentického prožívání. Jakmile totiž účastník ochutná záblesk pravdy svého bytí, záblesk autenticity vlastní existence, již nikdy se nechce vrátit k bezsmyslnému prodlévání a plýtvání vlastním životem. Naplňuje se tedy motto projektu: *„Jistým bodem počínaje není již návratu. Toho bodu je třeba dosáhnout. Franz Kafka“* (Hanuš, 2011, 3) Zkušenost kurzu Život je gotickej pes 2011, zkušenost hledání autentického prožívání je již ucelenou součástí účastníkovy života. Toho bodu bylo dosaženo.

6 DISKUZE

V diskuzi se vrátím ke vztahu jednotlivých nalezených kategorií k sobě navzájem a také k jejich vztahu k dramaturgii kurzu, který byl již tématizován v závěrečných částech předchozích kapitol. Dále výsledky a samotný provedený výzkum vztáhnou k obecnější problematice výchovy prožitkem a jejího výzkumu.

Jednotlivé hlavní kategorie jistě nejsou oddělenými entitami, ale jsou součástí jedné zkušenosti, jsou tedy vzájemně provázané. Pokusím se naznačit vztahy mezi jednotlivými kategoriemi a zároveň zdůrazňuji, že tato práce neaspíruje na tvorbu teorie zakotvené v datech, jde spíše o nástin existujících vztahů. Bytí v přítomnosti velmi úzce souvisí s autenticitou prožívání. Čím více se dokážeme ponořit do přítomného prožitku, tím plněji a autentičtěji prožíváme. Hledání autenticity se tedy stává přijímáním a prožíváním přítomnosti ve své úplnosti. V autentickém prožívání přítomného okamžiku se zjevuje smysl našeho konání. Smysl života nejde vymyslet, ten musí být autenticky prožit v přítomném okamžiku. Hledání smyslu je vlastně hledání autenticity a přítomnosti. Prostředkem k nalézání smyslu může být sebezpřekonání, vnitřní boj, vynaložení vlastního úsilí právě třeba ve vztahu k ostatním lidem. Vztah k ostatním lidem je totiž nejzřetelnější zpětnou vazbou toho, jak na tom jsme. Druzí nám automaticky nastavují zrcadlo a tím nám ukazují, kdo jsme. Hledání autenticity i v životě po kurzu je již jen důsledkem nalezení záblesků autenticity v životě na kurzu, protože jiný než autentický a smysluplný život snad nemá cenu žít.

V dramaturgické rovině je zřejmé, že nalezené kategorie, jsou součástí dramaturgie kurzu ŽGP 2011 a se všemi těmito tématy bylo na kurzu cíleně pracováno. To do jaké míry se témata objevují v účastnické zkušenosti záleží na otevřenosti účastníka daným tématům, jeho přednastavenosti a samozřejmě také na tom, zda instruktorský tým zvládne úspěšně naplnit dramaturgii kurzu a nakolik instruktorský tým věří tomu, co účastníkům předává. Když je tým opravdový, dech opravdovosti se přenáší i na účastníky. V případě této účastnické zkušenosti byly splněny obě podmínky, jak otevřenost a přednastavenost účastníka, tak dramaturgické ztvárnění a autenticita instruktorského týmu.

Téma přenosu kurzovní zkušenosti do dalšího života je zásadním tématem celé výchovy prožitkem. Otázkou je co a jak si účastník z kurzu odnáší? Záleží nejvíce na účastníkovi, co si z kurzu vezme a jak zkušenost zpracuje. V tomto ohledu zde vyvstává

téma reality a virtuality zážitkových kurzů, kterému se blíže věnoval Jirásek (2007). Když účastník vnímá kurz jenom jako hru a striktně oddělí kurzovní realitu od reality běžné, stane se pro něho přenos obtížnější, protože bude vnímat to, co se dělo na kurzu jako něco neopravdového, něco odtrženého od reality, něco „jenom jako“. Zatímco účastník vstupující plně do světa kurzu a prožívající kurz doopravdy, nebude chtít oddělovat kurz od reality a přenos pro něj bude snazší.

S tím souvisí další aspekt přenosu do dalšího života. Co dělá účastník, který zažije na kurzu záblesk autenticity potom, co se vrátí domů? Má dvě možnosti: buď se snaží přenést pocit autenticity do svého života anebo žije dál stejně, vzpomíná zasněně na kurz a těší se, kdy zase příště na nějaký kurz pojede. Druhý zmíněný přístup ale rozhodně není příkladem otevřenosti k výchově k prožívání a vede k syndromu chronického účastníka zážitkových akcí, který má pocit, že jedinečně na kurzu doopravdy žije. V této souvislosti zmíním příspěvek Pavla Veselského (2006), který přirovnává svět kurzu ke hře božské reality- Líle. Výchova prožitkem nás může učit prožívat svůj život jako hru s vědomím toho, že tento (hmotný) svět není reálný a je to jenom hra, kterou s námi hraje hlavní instruktor našeho kurzu (Bůh). V takovém případě přijímáme veškeré přítomné dění s vědomím toho, že to tak má být, což může být jedním z projevů autentické existence.

Nezbývá než zhodnotit tuto práci v kontextu výzkumu na poli výchovy prožitkem a přínosu pro praxi či další možný výzkum. Tato práce nepřímě navazuje na dvě diplomové práce obhájené na FTK, které se obě věnovaly kurzu Život je gotickéj pes. První z nich byla diplomová práce Štefla (2008), který zjišťoval dopad kurzu na osobnostní charakteristiky účastníků kvantitativním způsobem pomocí standartizovaného psychologického nástroje a druhou byla bakalářská práce Dvořáčkové (2012), která zkoumala skupinovou soudržnost na kurzu a také sebehodnocení účastníků po stránce fyzické, psychické a sociální, a která částečně využívala také kvalitativní metody výzkumu. V tomto směru tato práce dodržuje již stanovený směr a využívá již plně metod kvalitativního výzkumu, které slouží k detailnímu postižení zkušenosti spíše než k statistickému dokumentování dopadů kurzu. Oba přístupy jsou relevantní a rozhodně by stálo za to využít smíšeného výzkumu, aby se mohlo zjistit proč (kvalita) došlo k osobnostním změnám (kvantita).

Použitá výzkumná metoda (IPA) se jeví jako vhodná metoda pro zkoumání oblasti výchovy prožitkem, je v ní velký potenciál pro zkoumání vnitřních aspektů kurzů výchovy

prožitkem. V této práci nebyla IPA použita ve své standardní podobě (byla zkoumána pouze individuální zkušenost) a také se v plné míře neprojevil její interpretativní potenciál. Je tedy na dalších výzkumnících či dalších výzkumech, aby metodu IPA dále rozvíjeli a zkoumali s její pomocí vnitřní aspekty zkušeností z projektů výchovy prožitkem.

7 ZÁVĚRY

Výsledky práce v podobě narativního popisu účastnické zkušenosti a rozboru hlavních kategorií s následnou diskuzí vedou k naplnění hlavního cíle práce, jímž bylo komplexním způsobem popsat a interpretovat individuální zkušenost účastníka kurzu PŠL ŽGP 2011 využitím metody IPA.

Dílčí cíl popsání kurzu ŽGP 2011 prostřednictvím metody případové studie byl naplněn díky analýze účastnické zkušenosti, závěrečné zprávy z kurzu a filosofických přednášek, jež byla doplněna popisem kurzu v metodické části práce. Druhý dílčí cíl tedy provedení kvalitativní evaluace kurzu ŽGP 2011 se zaměřením na vztah cílů kurzu, dramaturgie kurzu a účastnickou zkušenost byl naplněn ve výsledkové části věnující se hlavním kategoriím a také v diskuzi, kde jsem se zabýval vztahem dramaturgie kurzu a účastnické zkušenosti. Na výzkumné otázky bylo odpovězeno ve výsledkové a části a v diskuzi.

Hlavní výsledek práce je v detailním narativním popisu účastnické zkušenosti, který slouží k lepšímu porozumění jemnějším odstínům zkoumané zkušenosti, které se objevují v hlavních kategoriích, jimiž jsou: bytí v přítomnosti, autenticita, sebezpřekonání, otevřenost ve vztahu k lidem, hledání smyslu a přenos do pokurzovního života. Bylo zjištěno, že dramaturgické úmysly instruktorů se zásadním způsobem promítají do zkoumané účastnické zkušenosti, což je způsobeno jednak kvalitní dramaturgickou prací a autentičností instruktorského týmu a jednak otevřeností účastníka k nabízeným tématům. Z pohledu zkoumané účastnické zkušenosti se dá tvrdit, že byly naplněny dramaturgické cíle kurzu.

Vedlejším výsledkem práce je zjištění vhodnosti použité metody interpretativní fenomenologické analýzy pro výzkum v oblasti výchovy prožitkem, jelikož IPA pomáhá k odhalování vnitřních souvislostí zkoumané zkušenosti a pomáhá k postižení komplexních dějů ve výchově prožitkem.

Předložená práce může být přínosem pro pochopení vnitřních procesů ve výchově prožitkem, což může obohatit praktickou činnost výchovy prožitkem a být odrazovým můstkem pro další výzkum v dané oblasti.

8 SHRNUTÍ

Práce nese název Interpretativní fenomenologická analýza zkušenosti účastníka kurzu PŠL Život je gotickej pes 2011 a je vlastně případovou studií individuální zkušenosti účastníka kurzu ŽGP 2011, kterým je sám autor práce. Hlavní výzkumnou metodou je interpretativní fenomenologická analýza.

V teoretické části je vymezena zkoumaná oblast již je výchova prožitkem. V rámci vymezení této oblasti jsou představeny nejdůležitější pojmy jako prožitek, zážitek, zkušenost, výchova prožitkem a zážitková pedagogika. Práce se také zabývá metodou výchovy prožitkem a její součástí metodou dramaturgickou. Dále pak osvětluje historii Prázdninové školy Lipnice, jejích zimních kurzů a projektu Život je gotickej pes. Součástí teoretické části práce je také filosofické podloží práce vycházející z fenomenologie, hermeneutiky a fundamentální ontologie.

V metodické části práce je popsáno epistemologické paradigma práce, jednotlivé použité výzkumné metody a jejich použití v praktické části výzkumu. Je popsán také výzkumný vzorek (účastník kurzu), výzkumná laboratoř (kurz ŽGP 2011), sběr a analýza dat. V práci je analyzováno několik typů dat: zpětnovazební esej účastníka, transkript rozhovoru s účastníkem, závěrečná zpráva kurzu a filosofické přednášky, které byly součástí dramaturgie kurzu.

Výsledková část práce se skládá ze dvou dílčích částí: z narativního popisu účastnické zkušenosti s chronologickou sousledností dějů a z hlavních kategorií, nejdůležitějších aspektů účastnické zkušenosti, kterými jsou bytí v přítomnosti, sebepřekonání, autenticita, otevřenost ve vztahu k lidem, hledání smyslu a přenos do pokurzovního života. Je zkoumáno, zda se tyto aspekty účastnické zkušenosti objevují také v dramaturgii kurzu.

Nejpodstatnějším výsledkem práce je detailní popis účastnické zkušenosti spolu se souhrnem vzájemně provázaných kategorií, které jsou úzce spjaty s dramaturgií kurzu. V účastnické zkušenosti se projevuje naplnění dramaturgických cílů a kurzu a kurzovních témat. Tento vztah dramaturgie a účastnické zkušenosti však nemůže zobecnitelný na celou oblast výchovy prožitkem, je souhrou dramaturgicky dobře zvládnutého kurzu, otevřenosti účastníka tématům kurzu a motivaci přenést zkušenosti z kurzu do dalšího života.

9 SUMMARY

The name of the thesis is Interpretative phenomenological analysis of the participant's experience from VSL course *Život je gotickej pes* 2011 and it is actually a case study of individual experience of the participant of the course *ŽGP* 2011, who is the author of the thesis himself. Interpretative phenomenological analysis is the main research method.

In the theoretical part there is defined the area of the inquiry, which is experiential education. As a part of this definition there are presented the most important terms such as experience (all three Czech versions: *prožitek*, *zážitek* and *zkušenost*) and experiential education (both Czech versions: *výchovy prožitkem* and *zážitková pedagogika*). The study is also engaged in method of experiential education with specific part of dramaturgy method. Further it puts light on history of Vacation School Lipnice, its winter courses and project *Život je gotickej pes*. Philosophical grounding is also a part of the study, which comes from phenomenology, hermeneutics and fundamental ontology.

In the methodical part of the study there is described epistemological paradigm of the study, particular used research methods and their use in practical part of the research. There is also described the research sample (course's participant), research laboratory (course *ŽGP* 2011), the data collection and analysis of the data. In the study there are analysed several types of the data: feedback essay of the participant, transcript of the interview with the participant, final report from the course and philosophical lectures, which were part of the course's dramaturgy.

The result part of the study consists of two parts: narrative description of participant's experience with chronological sequence of actions and main categories, the most important aspects of participant's experience, which are being in the present, selftranscendence, authenticity, openness towards people, seeking of the meaning and transfer to the life after the course. It is examined whether these aspects of the participant's experience occur also in the dramaturgy of the course.

The most significant result of the study is the detailed description of the participant's experience together with summary of mutually linked categories, which are narrowly bound to course's dramaturgy. In the participant's experience there is expressed the fulfilment of the dramaturgy objectives of the course and course's themes. This relation

between dramaturgy and participant's experience cannot be generalized for the whole area of experiential education, it is a teamwork of dramaturgically well done course, openness of the participant towards course's themes and the motivation to transfer the experiences from the course to further life.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Allison, P., & Pomeroy, E. (2000). How shall we “know?” Epistemological concerns in research in experiential education. *Journal of Experiential Education*, 23 (2), 91-99.
- Barrett, J. & Greenaway, R. (1995). *Why adventure? The Role and Value of Outdoor Adventure in Young People's Personal and Social Development: A Review of Research*. Coventry: Foundation for Outdoor Adventure.
- Dvořáčková, A. (2012). *Vývoj skupinové soudržnosti a změny aktuálních stavů účastníků v průběhu zimního zážitkového projektu Život je gotickej pes 2012*. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, Fakulta Tělesné Kultury, Olomouc.
- Hanuš, M. (2011). *Závěrečná zpráva projektu Život je gotickej pes 2011*. Interní materiál Prázdninové školy Lipnice.
- Hanuš, R., & Chytilová, L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada.
- Hanuš, R., & Neuman, J. (2007). Kristova léta školy prázdninového času. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 7, 17-55.
- Hartl, P. & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hlavinka, P. (2001). *Daseinsanalýza : setkání filosofie s psychoterapií*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Holec, O., Břicháček, V., Hanuš, R., Holcová, M., Holeyšovský, J., Klusáček, M., Lata, J., Paša, L., Smékal, V., Stránský, B., Jr., & Svatoš, V. (1994). *Instruktorský slabikář*. Uherské Hradiště: Prázdninová škola Lipnice.
- Hora, P. et al. (1984). *Prázdniny se šlehačkou*. Praha: Mladá fronta.
- Jirásek, I. (2001) *Prožitek a možné světy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Jirásek, I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 1, 6-16.
- Jirásek, I. (2007). Realita a virtualita zážitkových kurzů. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 7, 56-62.
- Jirásek, I. (2011). *Z pera gotických psů*. Interní materiál Prázdninové školy Lipnice.
- Kubala, P. (2008). Zážitek je živá bytost. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 9, 53-55.

- Másilka, D. (2003). *Zážitková pedagogika*. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Patočka, J. (1993). *Úvod do fenomenologické filosofie*. Praha: ISE.
- Paulusová, Z. (2004). Smysl a význam dramaturgie při přípravě akcí zážitkové pedagogiky. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 1, 85-89.
- Smith, J., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. London: Sage.
- Strauss, A. & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- Štefl, K. (2008). *Kurzy zážitkové pedagogiky a osobnost klienta*. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta Tělesné Kultury, Olomouc.
- Turčová, I. (2007). „Terminologická džungle“ – česká a anglická terminologie oblasti výchovy a aktivit v přírodě. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 8, 23-35.
- Vážanský, M. (1992). *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Vydavatelství Masarykovy Univerzity.
- Veselský, P. (2006). Líla- hra reality. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 6, 15-23.
- Warner, A. (1984). How to creatively evaluate programs. *Journal of Experiential Education*, 7 (2), 38-43.
- Zappe, P. (2011). *Výchova prožitkem očima účastníků vysokoškolského výukového kurzu (kvalitativní analýza edukačního procesu)*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.

Internetové zdroje

Historie projektu ŽGP. Retrieved 9.4.2013 from the World Wide Web:http://www.psl.cz/index.phpmenu=2&submenu=4&kurz_prohlizeni=61&kapitola=204

Poslání PŠL. Retrieved 9.4.2013 from the World Wide Web: <http://www.psl.cz/index.php?>

menu=1&submenu=3

Životopis Prázdninové školy Lipnice. Retrieved 9.4.2013 from the World Wide Web:

<http://www.psl.cz/index.php?menu=1&submenu=2>

Život je gotickej pes - v novém experimentu, který se může stát legendou. Retrieved

9.4.2013 from the World Wide Web: http://www.psl.cz/index.php?menu=2&submenu=27&kurz_prohlizeni=61

11 PŘÍLOHY

Příloha 1. Zpětnovazební esej účastníka kurzu ŽGP 2011 s označením kódů

Příloha 2. Transkript rozhovoru s účastníkem ŽGP 2011 s označením kódů

Příloha 3. Seznam kódů z eseje

Příloha 4. Kategorie z eseje – myšlenková mapa

Příloha 5. Seznam kódů z rozhovoru

Příloha 6. Kategorie z rozhovoru – myšlenková mapa

Příloha 1. Zpětnovazební esej účastníka kurzu ŽGP 2011 s označením kódů

Těchto dvanáct dní v kontextu mého života aneb k čemu mi to celé bylo

Napiš esej! Hm esej, to slovo zní tak učeně a školsky, že by člověk brečel. No, nechám se zasnít a rozmělnit. Nechám se inspirovat Jackem Kerouacem a jeho spontánní prózou. Piš, co tě napadne, v kofeinovém rauši a pod časovým nátlakem. Na sloh a úpravu nezbývá ani čas ani mozková kapacita. Vyhrává obsah nad ušlechtilostí formy. Divoká směsice dojmů, pocitů a myšlenek. Říkejme tomu třeba esej.(1)

V kontextu mého života, ano cítím tu metafyzickou šíři a hloubku. Co se v mém životě stalo, abych těchto dvanácti nádherných dní byl tam, kde jsem byl? Budu se dívat do minulosti, která není tak daleká.(2) Na konci prvního ročníku studia rekreologie mě čekala Lipnice. Kurz vedl Ivoš. Zjistil jsem, že existuje PŠL, zážitkovka, Gymnasion, setkal jsem se s Alanem Gintelem a Václavem Břicháčkem. Prožil jsem si nezapomenutelné a odjížděl jsem nadšený a motivovaný.(3) Ze stránek gymnasionů jsem dovídal spoustu věcí, ale vše mi připadalo spíše jako krásný sen, ke kterému jsem měl strašně daleko. Tak šel čas a já jsem podvědomě cítil, že zážitkovka je oblast, kde bych se rád jednou realizoval. Jenže kde nic tu nic a stále jsem byl na míle daleko.(4) Strávil jsem semestr v Norsku, kde jsem se nechal pohltit filosofií friluftslivu a odjížděl jsem odtud se značně intenzívnějším vztahem k přírodě. Strávil jsem tam také spoustu zimních dní venku a získal zkušenosti, bez kterých bych si nejspíš na Gotického psa netroufl.(5) Když jsem potom zjistil, že se Gotickéj pes otevírá na rok 2011 a kdo na kurzu bude, neváhal jsem. Nabídka lákavá, cena mírná. Už je už. Od léta jsem byl jak na trní. Pojedu na kurz, pojedu na kurz!(6) Když se mi pak na začátku podzimu zhroutil můj studentský domeček z karet, vyhozen od státnic jsem nemohl pokračovat ve studiu. Stal se naráz kurz majákem na rozbouřeném moři nijakosti a beznaděje.(7)

Slaný předkrm byl pro mě totálním vytržením z všednodennosti, odjížděl jsem tak plný všeho. Po pravdě řečeno nejbliže ke zvonečku jsem měl při čtení jmen, kdo ano a kdo snad. Po dílničkách jsem pochyboval o všem, o čem se pochybovat dá. Pane Bože, kde seženu milióny na goráče, benzíňák a nové boty? Zazvoním? Nebo ne? Rozdýchávám, nezvoním, tři měsíce jsou daleko, co chybí ve vybavení snad doženu pilnou přípravou. Snad.(8) Od prvního dne po předkrmu měním režim, cíl je jasný. Chci tam být a nechci zklamat. Nechci být jen přítěží a pátým kolem u vozu. Nechci zklamat ostatní a nechci

zklamat sebe. Poslouchám, jaký jsem vůl, když spím venku za každého počasí. Před každou studenou sprchou se přemlouvám, jako by to bylo poprvé. Chodím venku, chodím s batohem. Užívám si přírody a jsem tam stále častěji. Příprava na kurz už je jen výmluvou.(9) Tři nejdůležitější věci na kurzu jsou prý boty, boty a boty. Proč mám z těch popradek po tatínkovi vždycky tak dorasované nohy? Musím se s nimi sžít! Stávají se pro mě nerozlučným přítelem. Když jim budu věřit, ony mě nezklamou. Snad.(10) Už se to blíží, už jen pár dní. Svátky pod stanem, no kdy jindy ho mám testovat. Vybavení dávám dohromady, jak to jde. Kaťata od maminky, jsou šité s láskou. Bunda před léty nepromokavá. Půjčené, co půjčit se dá. Miláňo hlásí: Budeme tři! Tak Adélka bude s námi. Aspoň ospravedlním ten hangár, co беру s sebou. Ano, i takhle přemýšlím. Rychle to narvat nacpat namačkat do té almary a hurá na vlak. Mám všechno? Mám všechno? No, teď už je to jedno, už jsem na cestě.(11) Vlak kodrcá a medituji nad básničkou, která ani básničkou není. Taková krása, taková krása, už teď se těším, jak ji ostatním přednesu, mráz mi běhá po zádech. Jak to, že jsem se k tomu během těch dvanácti dnů nedostal? Čekal jsem, až bude už, až přijde tá správná chvíle a ona nepřišla. Někdy příště.(12) Stanica Humenné. Ohó nás tu je jak psů. Všeobecné okoukávání a oťukávání v plném proudu. Stanica Čertižné. Tak jsme tu. No co koukáte, tady máte sněžnice a jdeme! Po prvním kopečku by mi i vrata od chliva mohly závidět. Stanujeme, dřevujeme.(13) Jsem celý nesvůj. Proč jsem takový? Vždyť na tohle jsem se těšil, kvůli tomu jsem tady. Tohle je přece ono. A já zatím průsvitný, duchem jinde, připadám si navíc. Ono to přijde. Deník, to je moje záchrana.(14) Ptám se ho: **Kam jdu? Kam směřuju? Co tím sleduju? Co od toho čekám? Kým jsem? Kým chci být? Pokládat si otázky a hledat na ně odpovědi. Hledat a jít. Cíl je v nekonečnu. I cesta dlouhá tisíc mil začíná prvním krokem... Asi mě sem zavál vítr, the answer is blowin' in the wind.* Lidský mozek prý dokáže vygenerovat pouze otázky na které tuší odpověď. A já se pořád jenom ptám.(15)

* kurzívou jsou psané citace z deníčku

Druhý den, ranní rozcvička ještě s rozpaky. Jdu jak ovce, nevnímám nic než paty svého předchůdce. V tomhle tempu přírodu neprožívám, jen zvedám nohy. Večer se osmělí. Oheň je oheň, kytara je kytara. Deník hlásí: *rozjitření, uvolnění, nálada přichází.*(16) Ranní rituálek mě začíná bavit, po cestě je ta tam tupá chůze a anonymita ve skupince. Hlídej si své máslo ve dvojičce a pomoz mu s batohem. Ve troječce se člověk dozví věci a společné svačinky chytají nový rozměr.(17) Večer Ivoš nadhodí téma cesta a cíl. Tohle už jsem řešil

předevčírem, tak jdeme hloubš. Nechal jsem se zlákat, nadchnout, inspirovat Ivošem. Jdu s kůží na trh, pro mnohé překvapení, pro mě trochu taky. Jsem unešen, to nejde zastavit. Když se otevírají světy a objevují se nové a nové horizonty. Tao ti napoví, že čím dále jdeš, tím míň znáš. A oni mi rozumí.(18) A po tomhle filosofickém rozohnění přijde na řadu masáž. Ostych je ten tam, jsem to ještě já? Kdo jiný? Deník hlásí poplach: *cesta dlouhá tisíc mil začíná u tvých dveří* – druhá možná verze budhistického přísloví. Nejsem si jistý, kterou verzi jsem četl a kterou si vymyslel, ale obě mi dávají krásný smysl. Udělat první krok a začít u sebe. Vždyť o tom to všechno je!(19) Deník nespí: *Jít za svým cílem, sledovat cestu za smyslem života, za svým smyslem světa... Vychází od tebe, zevnitř, od srdce... Když následuješ svoje sny, vize, jdeš po cestě, za svým cílem, který je v nekonečnu... Tím, že sen splníš, ho zabiješ?*(20)

Jedeme v tempu, čas běží jako splašený. Miluju mravenečka. Stěhujeme se do dvojky za Miláněm, za celou cestu snad nepřestal vyprávět. Žasnu a jen žasnu. To bylo tak, když mě Ivoš uháněl do Prázdňinovky a mě se nechtělo, ale nechal jsem se ukecat. Ha há. (21) Ty večery. Láska je jako večernice alá Janča. Slyším to v uších ještě teď. Čirá krása, srdce buší, dech se tají. Po tomhle tam přece nevlezu. Zrod punkové scény. Nechápatě hledím na včelku Máju a bosou nohu. Znamka punku už mě ale donutí otevřít pus. Tohle snad není pravda.(22) Micháč radí: nechod' spát, bude koupačka ve sněhu. A taky že byla. Jupíí. Očistec hadra. Proudny žití se valí a ty to nestíháš blokovat. Prozařuješ to ven. Nejde to zastavit. Extáze.(23) Tohle musí do deníku: *Co pudí člověka, aby konal dobro? Jeho vlastní svědomí, vědomí karmy, boží trest, pokrytectví a nebo je to lidská přirozenost?? Lidskost... Rodí se člověk jako dobrý nebo se dobrým stává až během života? Dobro jako smysl života? Podle čeho dobro poznáme, vlastní úsudek rozumem odvozený nebo do srdce pocítěný... intuice dobra.* Tohle téma jsem později otevřel u ohně s Maroškem a taky u ohně při Ivošově okénku. Chtěl jsem ho tam.(24)

Hurá scházíme ke srubu! Nálada na bodu mrazu. Přepadají mě chmury. Chci zastavit, chci provětrat hlavu, chci klid pro sebe sama. Chci být v lese sám. Přepadá mě ponorka. Cítím, že nestíhám pobrat všechny ty vjemy a že mi všechno to kurzovní dění jen protíká mezi prsty. Potřebuji nutně vstřebat, ale není čas. Jsem mrzutý, hnědé bláto lepí se nám na paty. Jsem vyřízený fyzicky i psychicky. Dřevo mě doráží. Pletu nohama, propadám se v močálech, jsem nasráč.(25) Jdem na guláš, holky voní a třpytí se jim vlasy. Já z těch slepenců už radši nesundávám čepici. Připadám si jak vypadený krávě z p.dele.

Sežeru guláše dva ešusy, takhle sladký chleba jsem ještě nejedl. Kdyby mě nechali, usnul bych na stole. Taneční zábava začíná, jsem příjemně nenaladěm. Sedím v rohu a snažím se zrelaxovat a nevnímat, potřebuji si odpočinout, škoda, že je zrovna tančírna.(26) Nakonec mě k tanci dokopou a jsem za to rád. Takové hitovky si o to říkají. Holky jsou bez těch goráčů takové jiné, kdo by to byl řekl. Co se to děje? Kruh se uzavírá a Mířda repuje, ostatní drží rytmus a odpovídají. Nedokážu vstát a jít mezi ně. Nechci to pokazit. Totálně mě to vcucne, i když nejsem v kruhu. Buší mi srdce, vidím to zvnějšku, vidím, co se děje? Chci být u toho, jsem u toho. Magický moment. Věčný okamžik. Energie z toho tryská, šamanský rituál. Trans. Absolutní pohlcení. My tě nezklamem, my to dojdeme.(27) Sprcha druhý den je vysvobozením. U krbu bych se sušil klidně do večera. Alespoň dneska chci zůstat v suchu, nohy musí nutně odpočívat. Sobecky dřevuju s mírou.(28) Jdeme do chrámu, kostnice mě nechce pustit. Takhle všichni jednou skončíme. Ty prázdné oči a bezzubé úsměvy. Takhle všichni jednou skončíme. Ivošovo téma – smrt jako součást života. Už jsem si to srovnal v kostnici, nemám, co bych řekl. Zaujala mě poznámka o autenticitě a neautenticitě bytí.(29) Margarita. Atmosféra by se dala krájet. Někteří nás opouštějí. Rozlučka s Honzou u ohně. Měli jsme k sobě tak blízko, ale bavili jsme se až poslední večer. Moje věčné téma. Večer konečně nahlížím do stránek se vzkazy v deníku, říkal jsem si, že je otevřu až bude nejhůř, ale pak jsem pochopil, že mi vzkazy a rady mohou pomoci kdykoliv. A je lepší je nenechat přezrát, po kurzu už by asi bylo pozdě.(30)

Další den jsme zpátky na cestě. Trochu se obávám jestli se dokážu zpátky naladit a chytit ten rytmus. Ranní rituál obohacují Lúca s Jančou o sluníčko. Ony tak září. A sluníčko skutečně vyšlo a my viděli světa kraj. Stál bych a hleděl třeba celý den. Kouzelné karpatské kopečky.(31) Co je to slast? Nechápu, ale rozumím. Rozčarován z povrchnosti jsem konečnou fázi trochu sabotoval, za což jsem se poté styděl. Proč něco jen tak přejdeš a necháš to plavat, když s tím nesouhlasíš? Úplně obyčejná pohodlnost a lenost. Vymyslíme si nějaký abstraktní obecný pojem, za který se všichni schováme a budeme předstírat všeobecnou shodu. Mlčení znamená souhlas. Brutální paralela se soudobou společností až se z toho dělá dětem špatně. Myjeme si ruce. Bůh nám odpustí.(32) Ivoš vybízí k pohroužení se do své mysli během pochodu. Buďte sami pro sebe. *Co je to láska? Reflektuj, přemýšlej, jdi hlouběji, až na dřev, proživej, sdílej, otevři se...prostě to udělej.* (33) Konečně jdu šlapat dopředu, líp než teď už na tom stejně asi nebudu, není nač čekat. Pojd' do toho! Ten pocit, když před tebou nikdo nejde, je skvostný. Musíš sledovat cestu,

když jseš kousek napřed, můžeš zažít i příjemnou iluzi, že jsi tam sám.(34) Ivošovo okénko se promění ve volnou diskusi. Přichází moje chvíle, chci to ze sebe dostat. Jak to teda je? Navážu na Micháčovu myšlenku o upřímnosti a přijdu s obecnějším pojetím. Rodí se lidé dobří? Je dobro lidskou přirozeností? Ivoš se ptá, jestli jsem došel jen k otázce nebo zda jsem zkoušel i odpovědět. Zásadní otázka, která podnítí. Nezůstat na povrchu, nehodit návnadu a jít pryč. Ano, na každou otázku bych chtěl odpovědět. Kdysi jsem se bál, že konám dobro jen z pokrytectví, abych si mohl říct, že mám čisté svědomí. Teď věřím tomu, že je lidskou přirozeností konat dobro.(35) Zmíním i můj snad nejzásadnější náboženský zážitek s feťákem toluenu v parku, když jsem se mu snažil vysvětlit, že lidé se rodí dobří. Bylo toho víc, ale jsou věci, které se nehází jen tak do placu, ale říkají se z očí do očí. Každé takové sdílení mých niterných myšlenek s ostatními a jejich porozumění mi přinášejí neskutečné uvolnění a víru v to, že to, o čem sním a co se mi honí hlavou, je daleko reálnější než jsem si kdy mohl myslet. Cítím se šťastný.(36)

Jdeme dál a blížíme se ke konci, chci si to ještě užít, ale stejně cítím, že nestihnu všechno, co bych si přál. Děkuji za každou chvíli vpředu, ono to tak nabíjí. Prožívám to vždycky naplno. Vatra jak má být, spolek pyromanů na výletě se nezapře. Aha skončíme o den dřív! Ivoš se vyžívá ve vysvětlení názvu Život je gotickej pes. To zanícení pro myšlenku se musí vidět cítit zažít.(37) Tak a je to tady, společnost mrtvých básníků přichází na scénu! Tolik krásných témat, ale přece jen sluníčko je sluníčko. Sbalit si tři Č – čelovku, čaj, čokoládu a dál károšku, deníček a hurá pod strom. Třeba mě políbí múza. Nejsem básník, rýmovat neumím, ale chci s něčím přijít. Soustředění pekelné aá je to na světě: *Slunce nám dává život, světlo a teplo našich životů. Necht' mraky ustoupí a slunce rozjasní se. Ale jen přítomnost mraků nám dovolí prožít opravdovou radost, když slunce nad obzor vyjde. Chvalte slunce, ale nezapomeňte, že bez mraků by slunce nebylo tím, čím je...* A stejně z toho nakonec vyleze taoistické ponaučení, že svět se skládá z protikladů, které plodí jeden druhého.(38) Ty večery u ohně jsou nezapomenutelné. Ráno s Verčou budíme, bez ní bych to nehecl. Here comes the sun. To je moje milovaná.(39) Vyrážíme směr Kremeniec. Nožičky bolí a jsem rád, že jsem rád. Trojmezí. Tak jsme tu! Hm a co jako? Tohle je cíl, sem jsme šli, kvůli tomu jsme sem šli nebo co to má znamenat? O co jde? Nechápu a nerozumím. Nechám si třást rukou, i když nevím proč. Cíl je pro mě někde jinde, ten je v nekonečnu a třeba se skrývá uvnitř mě a třeba taky obojí zároveň.(40) Ivoš zavelí: vřuru dolů! A my jdeme. Nohy už pláčou při každém kroku. Tak rád bych si ten

bukový prales užil, ale nemám pro něj myšlenky. Mirda se ptá: Tak co? Odpovím: Hrůza. Jedno slovo za všechny. Dolů jsem se doplazil a končím tam, kde jsem začínal, na chvostu. Jak poetické.(41) Po příchodu na naše poslední tábořiště nás zastihne záchvat smíchu. Nevím jestli to byly výpary z Jarova benzínem nasáklého batohu nebo prostě jen radost z toho, že jsme došli, ale křenili jsme se jak prdlí. Čirá radost, prostě jen tak. Sama pro sebe. (42) Oheň hoří a my se přeneseme do světa povídky, který je nám však více než blízký. Zavřu oči a imaginace proudí, vidím to všechno živě. Celý příběh se mi odehrává v hlavě a najednou se probouzím a nevím jestli sním nebo bdím.(43) Poslední večer. Kdo by šel spát. Nechci aby to skončilo, chci ještě pít z té studny poznání dokud můžu. Už jako malý jsem rád sedával s dospělými a poslouchal, o čem se baví. Asi mi to zůstalo. Seděl jsem u ohně a poslouchal vášnivou debatu Mirdy a Janči. O všem, o kurzu, o životě. Tak rád pozoruji a poslouchám lidi, když se baví. Můžu si všímat věcí a vstřebávat věci, kterých bych si při rozhovoru s nimi nevšiml. Zaujala mě Mirkova poznámka o tom, že každý jede na kurz z čistým štítem, ještě se k ní vrátím.(44) Večer končí, někdy musíme jít spát. Ráno mě sestřelil jeden kouzelný okamžik. Vracel jsem se ráno s úsměvem z místa kam i králové chodí sami a uviděl Mároška, jak dřepí a tlačí. Usmál se na mě, usmál jsem se na něho. Porozumění beze slov.(45)

Poslední krátký výšlap a scházíme do vesnice. V altánku nás ještě čeká švédský stůl, aneb co dům dal a také kouzelný gothic band. Ty chvíle s kytarou mi budou chybět. Autobus a postupný návrat do civilizace. Poslední ranní rituál na autobusáku. Když se mravenčí přivítání stane rozloučením, není co dodat. Je to silné.(46) Lůca s Jančou jedou vozem, loučení loučení. Nechápatě poslouchám Lúcinu větu: Potkáme se ve škole, ale už to bude jiné. Nemůžu uvěřit. Jak jiné? Proč by to mělo být jiné?(47) Stříh. Stanica Humenné. Skupinová terapie obžerstvím v hotelové restauraci a extatický zážitek z cukrárny. Cesta nočním vlakem utíká a utíká. Společné chvíle už se krátí, každý už se vidí doma. Zábřeh na Moravě, vystoupím a jsem poprvé sám, už žádná gotická smečka kolem. Sedím na nádraží, čekám na vlak, hledím na lidi kolem a po tváři mi stékají slzy.(48) Zavřu oči a slyším Janču zpívat, jako kdyby seděla vedle mě. Z ráje, my vyhnaní z ráaje... Koukám na lidi kolem, každý je tak sám, mračí se neosobně a anonymně. Každý tak sám. Ten kontrast je pro mě těžko pochopitelný. Z prostředí čistých a usměvavých vztahů a vřelých objetí do anonymní bezohlednosti a uzavřenosti. Každý sám pro sebe ve svém trápení. Návrat do reality.(49) Chci do deníku. *Na kurzu v přírodě k sobě mají lidé blíž,*

drží spolu, prožívají, žijí pohromadě, sdílejí všechno... jsou spontánní, přirození, autentičtí, nemusejí se skrývat za maskami svých sociálních rolí... mohou vystoupit v bezpečí soudržnosti skupiny... Když nejses zatížený vztahy z minula, začínáš na kurzu s čistým štítem, můžeš ukázat jaký opravdu jsi, jaký chceš být, autenticita existence...(50) Našel jsem v tom paralelu s mým Erasmus pobytem, kde mi vytržení z mého života a prostředí dovolilo, žít svůj život jako sen. Můžeš dělat cokoli, můžeš žít svůj sen. Vše je možné. Oprostit se od svých zábran, společenských měřítek, ostychu. Jediné hranice jsou ty, které si ty sám vytvoříš a slepě jim věříš...(51)

Během několika prvních pokurzovních dní se v Olomouci potkávám s některými spolusouputníky nebo spolupoutníky. Ano Lúco, měla jsi pravdu, je to jiné! Verča už není punkerka s cikánskou ověšenou almarou a vrabčím hnízdem na hlavě, ale nažehlená studentka u státnic. Ivoš se na mě usměje a prohodí pár slov, ale už to není řvoucí drak, škola dělá z draků profesory. Kam se poděl ten lesk z Jančiných očí?(52) A co já? Jsem stejný jako dřív? Nebo už nikdy nebudu stejný? Podívejte se na mě a řekněte mi to. Já to nepoznám. Deník nespí. *Gotickej pes je nesmazatelné pouto, nemůžeš říct, už to není pravda, je to minulost... Přenést autenticitu a otevřenost do pokurzovního života... Jak na to?? Nechat plynout, nechat rozplynout??(53)*

Chodím dál městem a v hlavě mi zní ohňové písně. Jdu dál a v hlavě mi probíhají vzpomínky na kurz jsou tak živé, že se mi vždy rozbuší srdce. Nechám se inspirovat. Deník na to čeká. *Jsem člověkem, který žije svůj život a nemůže z něho uprchnout. Nelze se absolutně a nevratně odpoutat od sebe sama. Já budu vždycky měřítkem svého vlastního bytí.(54) Žít život pro mě znamená pátrat po smyslu. Proč jsem tady? Proč dělám to, co dělám? Proč dělat něco, co nemá smysl? Najít svůj smysl ve věcech, které ostatním smysl nedávají... Hledat smysl ve věcech, hledat smysl v sobě, hledat smysl... Smyslem mého života není najít smysl, ale hledat ho. Smyslem života je hledání smyslu života.... Co mi dodává pocit smyslu? Jsem na správné cestě, sounáležitost se světem.(55)*

Upřednostnění cesty před cílem, když je cesta správná, už cesta sama je cílem, cesta správným směrem dává smysl... Cíl bez cesty nic neznamená... Cílem je autentické bytí, to neznačí stav věci, ale nekonečný proces... Cesta je cílem, cíl je cestou....(56)

Autentické bytí- pociťování smyslu života, přirozenost, příroda, opravdovost, pravda, když se smysl mé existence ztotožňuje se smyslem existence světa... Spontánnost a opravdovost přírody. Spontánní naslouchání hlasu srdce mi dává pocit přirozenosti a

opravdovosti. Spontánní bytí, nezatížené předsudky, nezatížené hranicemi, neblokované, přirozeně proudící, plynoucí

Radost

Jednoduchost

Jasnost

Chci žít svůj život!(57)

Příloha 2. Transkript rozhovoru s účastníkem ŽGP 2011 s označením kódů

Pavel: Jestli se Tě na tom kurzu něco skutečně dotklo.

Kuba: Rozhodně se mě dotklo spoustu věcí. Jednak celý to, ten kurz jako celek, jako taková ta výzva toho že opravdu někam se zapíšu a nečím si zkusím projít, takovou jako kdyby zkouškou a celej ten projekt byl pro mě obrovskej, já jsem to vnímal celkově jako věc, jako zkoušku, kterou si chcu projít a zároveň... (1) A potom ty jednotlivý věci jako vztah k lidem, kterej byl prostě daleko bližší, živočišný, prostě když spolu spíte ve stanu čtrnáct dní a jíte z jednoho ešusu, tak to jsou samozřejmě věci, který se tě dotknou. Potom. (2)

Pavel: Ses úplně rozzářil, když si to řekl, jako to bylo pro tebe silný...

Kuba: No, tak to normálně nezažíváš a najednou tam to všechno připadá úplně normální, protože ty činnosti děláš každý den a všechno ostatní pustíš z hlavy a vlastně soustředíš se na to, co je pro tebe důležitý v ten moment, jo... (3)

Pavel: To pro tebe bylo silný? To pro tebe bylo významný tohle, na tom kurzu...

Kuba: No, takový to, řešíš jenom co je teďka a tady, řešíš jenom ty lidi se kterýma tam jseš a všechno ostatní jako kdyby neexistuje, řešíš prostě jenom ty základní věci. (4) A potom pro mě bylo úžasný ty raníčky, ty ranní rozcvičky, kdy jsme se vzájemně objímali a to potom jako prozáří úplně celej ten den a to třeba v tak jako intenzivní podobě v tý skupině lidí jsem nikdy předtím nezažil, takže to pro mě bylo jako takový hodně očišťující a úplně... (5) Ten den najednou chytí úplně jiný rozměr, když máš pocit té sounáležitosti s tou skupinou a všichni se na sebe smějou, usmívaj se, objímaj se a potom jako společně vyjdou do toho, do těch lesů, do těch hor a je to takový... Cítíš se dobře na duši a takhle, no... (6) A potom samozřejmě to zpívání večer u ohně, protože já jsem nikdy předtím nějak nezpíval nebo jsem měl k tomu daleko, já jsem měl pocit, že neumím zpívat, nebo že zpívám falešně a tam potom v tom chumlu, té hromady lidí, jak se potom už vyřvává u toho ohně, tak se postupně jako oprostíš a potom si to užíváš čím dál víc a je to takový jako sebevyjádření, no... (7) A co se mě dotklo, pro mě ještě byly, teďka když si na to takhle ještě vzpomenu byly zásadní momenty třeba večerní masáže, když jsme si kontrolovali nohy a potom jsme si masírovali nohy, tak to pro mě bylo takový jako aha musím si najít nějakou slečnu, která mě bude masírovat nohy, tak to není jen tak jako... Protože já jsem byl vždycky takovej zakřiknutej, takže to pro mě, co se bude dít, jo... Takže to byl takovej

zajímavěj moment.(8) A potom určitě další věc, která byla pro mě hodně osobní, tak to byly ty diskuze po těch večerních Ivošových přednáškách. Tak většinou to bylo tak, že moc lidí se k tomu jako nevyjadřovalo, ale mě to začalo, prostě nastartovalo mě to v hlavě spoustu věcí.(9) Tam se řešilo cesta a cíl, jo, taoismus, tak úplně jako, jsem právě rok předtím četl Tao te t'ing, tak mě to tam začalo skákat do hlavy, si říkám takový to jako úplně takový ten pohled na svět(10) a když to vyjádříš, to co máš na srdci a teďka to porozumnění těch ostatních lidí pro mě bylo strašně důležitý, protože ti lidi jako tě přijímali takovýho jakěj jseš, když to co třeba neobratně nějakým způsobem vyjádříš, ti lidi tě přijmou, to bylo pro mě strašně důležitý a potom i u těch dalších večerů, když tohle se opakovalo.(11) Potom určitě pro mě byl zásadní moment, když jsme si psali dva večery vlastně psaníčka, jednou do deníčku, po druhý na lístečky, takový to jako povzbudivý věci, který potom ty si přečteš a tím ti jako dávaj tu důvěru a říkaj ti, tohle je na tobě dobrý, tohle je na tobě špatný, tady na tom zapracuj, tady máš nějaký rezervy, takže si člověk uvědomí, jak na tu skupinu působí,(12) že to člověk třeba má pocit, že je tam sám, přijede na nějakěj kurz a tak čeká, co se bude dít a potom se vlastně spojí s tou skupinou a už to funguje skupina jako celek a už tam máš ty vztahy s těma ostatníma a je to úplně jiný.(13) Pavel: Ty jsi teď vyjmenoval spoustu věcí a zdá se žeš o tom přemýšlel a přirozeně jste to reflektovali spolu potom mockrát a teď na to píše jakoby tu práci a asi bys byl schopnej mluvit dál. Mám jednu takovou otázku, jestli mezi těma věcmi, který se teďka vyjmenoval, jestli tam je něco jednotícího, jestli tam je nějakěj jeden moment, jakoby nejsilnější, jeden, z těch situací, co jsi jmenoval.

Kuba: Pro mě to bylo, překonání nějakých vlastních bloků, jo. Buď ve vztahu k těm ostatním lidem, kde jsem měl takovou tu vzdálenost jako kdybych byl nějaký bublině a ty ostatní vnímáš jako kdyby z dálky a prostě se k nim nedostaneš tak blízko, k tomu otevřenému, prostě radostnému kontaktu, takže to mě strašně chybělo a takže to pro mě bylo zásadní ta otevřenost.(14)

Pavel: A tam se to stalo. A tam z té bubliny ses dostal jakoby pryč.

Kuba: Protože najednou už na to nemáš energii, nemáš na to, prostě to není najednou důležitý.

Pavel: Na co nemáš energii?

Kuba: Na tu neustálou ochranu sebe samotného. Ta bublina najednou praskne a už jseš...

Pavel: A čím se to stalo, že ta bublina praskla? Na tom kurzu.

Kuba: To bylo postupný, jako takový, když cítíš, že ti ostatní tě přijímají, tak najednou jako, najednou to povolí.(15)

Pavel: Bylo potřeba, aby to přišlo z venku...

Kuba: To bezpečný prostředí jako, no. A zároveň furt je takovej ten vnitřní boj jako, tak čekám, aha možná, možná kdybych se jim otevřel tak, co se stane, co se bude dít. Takový to, hm, takový to lákání, který... Takovej ten hlas, který ti říká co se stane, když fakt jako poslechnu, co mě tam někde vzadu našeptává a když to fakt jako udělám, tak co se stane, takový to fakt jako překročení vlastního stínu a najednou otevření úplně nových obzorů ve vztahu k lidem a ... (16)

Pavel: Co to je ten hlas, co tam říká...

Kuba: (smích) To je těžký, nějaký, to opravdový já nebo co to je, kdo to mluví za Tebe nebo... Ale je to fakt, že když ten hlas poslechněš, když opravdu přestaneš nad tím přemýšlet a furt s v tom rýpat jako jestli jo, jestli ne, kdo se na mě dívá, nedívá, jestli to můžu, jestli se před ostatníma nestydím, když najednou tohleto zahodím a otevřu se tomu. Otevřu se tomu svému vlastnímu, tomu opravdovému, tomu co je v hloubce, tak najednou jako se cítím daleko líp a je to takový uvolnění radostn to opravdový já nebo co to je, kdo to mluví za Tebe nebo... Ale je to fakt, že když ten hlas poslechněš, když opravdu přestaneš nad tím přemýšlet a furt s v tom rýpat jako jestli jo, jestli ne, kdo se na mě dívá, nedívá, jestli to můžu, jestli se před ostatníma nestydím, když najednou tohleto zahodím a otevřu se tomu. Otevřu se tomu svému vlastnímu, tomu opravdový, takže...(17)

Pavel: Já jsem tam slyšel vlastně jakoby víc věcí jakoby a měl jsem pocit, že tam je to téma jakoby té blízkosti, mluvil jsi o té bulbině jakoby a že ty sám jsi měl chuť jakoby vyjít z té bubliny a dostat se do kontaktu s druhými. To jsem měl pocit, že tam slyším a pak to, žeš proto potřeboval jakoby, aby to okolí bylo taky nějak aktivní, aby se to nějak jako událo, trošku jako postrčit. Tys mluvil o tom, že s tou nejistotou třeba při té masáži těch nohou. A tak. Je to tak?

Kuba: Protože ono, ty podmínky tam byly, ty věci co jsme dělali společně, tak k tomu jako spěly, že ty lidi jako postupně jsme to shazovali ty zábrany a najednou a prostě šlo to postupně a potom už to šlo samo od sebe a najednou od jistýho momentu jako kdyby to běželo samo, už se nemusíš přemlouvat k tomu aby si zpíval nebo aby si nepřemýšlel nad tím, jestli zpíváš falešně nebo jestli někoho můžeš obejmout jako a.. Takže najednou se na ty lidi usmíváš, jseš s nima rád a je to takový jako kdyby přirozenej opravdovej kontakt s

lidma.(18)

Pavel: A to je něco, co bylo specifický v tom kurzu. Nebo co dělá ten kurz, co dělá ten rozdíl mezi tím kurzem a jinejma situacema v tvým životě.

Kuba: No to bylo pro mě strašně silný, protože do té doby jsem tohleto v takový intenzivní podobě zažíval strašně málo a ten kurz byl pro mě tímto hodně silný, protože to bylo jako kumulovaný, kumulovaný v tom jednom období s těma lidma v té skupině neustále, takže to šlo daleko hloubš, než kdybych... když se potkám s nějakým kamarádem nebo jednou za rok si někde sednu k ohni, tak...(19)

Pavel: Jako by ty lidi byli pro tebe... Protože teďka o tom mluvíš už nějakou dobu nebo mluvíme spolu a ty jsi nezmiňoval prostředí a tady tyhle věci a ty ostatní a jakoby ti lidi, ta blízkost byla pro tebe nejdůležitější v tom kurzu. Je to tak nebo ne?

Kuba: Určitě ta blízkost, ale vlastně ten vnitřní boj k tomu otevřít se tomu, co se děje, jo... A pro mě úplně nejdůležitější byli ty lidi tam a potom to jako kdyby přerostlo tady ten vnitřní boj neustálej jako bolí tě nohy, bolí tě ramena, prostě furt se musíš starat o to jestli máš rozedraný paty, furt se oblepovat a takový udržování toho životního komfortu, to tě stojí strašný úsilí a přemáhání, takže tady ten, tady ten, takovej ten boj sám se sebou musíš dělat aji na ostatních úrovních, aby ses udržel schopnej to prostě celý zvládnout jako celek ten kurz, takže...(20) A tím, že se těm lidem otevřeš, tím že se nastaviš, tím že ta skupina pracuje, tak ona tě vlastně v tomhleto podrží, že nemáš pocit, že jseš tam sám a že bojuješ prostě s větrnýma mlýnema a že prostě hmm a že je to prostě takovej jako kdyby marnej boj, ale ti ostatní tě podrží a že to děláš i kvůli nim, máš pocit, že že si tím máš projít celým tím kurzem a že se ti nechce skončit, chceš to prostě zvládnout celý, jako celek.(21)

Pavel: Je to tak jako by ses k těm tématům toho kurzu: to starání se o ten komfort, rozedřenou patu a tak dále vlastně dostal přes to téma té vztahovosti jakoby. To je to co ti...

Kuba: Jo, tak ty věci se tam dějou samy od sebe, tady to, že po třech dnech ty nohy prostě tě bolí a máš je rozedraný, takže to jsou věci, který chodí samy od sebe, takže ty abyses v tom komfortu udržel, tak s nima musíš pracovat, jinak to nejde, takže...(22)

Ivoš: Já bych se tě chtěl zeptat Kubo, promiň že jsem tě vytrhnul, protože ty jsi byl předtím na lipnickým kurzu, že jo. A to co tady popisuješ, tak mám pocit, že se děje i tam, že se lidi dostanou k sobě blízko a že tam jeden druhýmu se může otevřít a že si tam dávaj tu zpětnou vazbu a že tam valej tu pneumatiku, takže taky tam je nějaký úsilí a musíš ráno

vstávat a to. V čem to bylo jiný? Nebo se pletu v tom, že říkám, že ty blízký vztahy se dějou i na jinejch kurzech.

Kuba: Pro mě to bylo tak, že vlastně v prváku na kurzu to byla taková jako kdyby ochutnávka, tam jsem dělal ty krůčky maličký, jo a šlo to postupně, taky jsem se těm lidem otvíral, ale bylo to fakt jenom jenom kousek, jako kdyby to vnímám jako cestu neustálýho pracování na sobě a tady toto bylo jako další skok kvalitativně úplně někam jinam, jo... že vlastně ty věci, ty principy fungujou, ale najednou to bylo ještě někde jinde...(23)

Ivoš: Já se teď ptám na to jestli ve stejný době jaký jsi byl na Gotickým psovi, bys byl na nějakým lipnickým kurzu, tedy zase po těch dvou třech letech, jestli by to mělo taky takovýhle, jestli se to dá vůbec takhle hypoteticky předpokládat, takovýhle vliv a nebo to bylo tím kurzem, nejenom tím načasováním, že teda v prváku ses otevřel trošku a teďka ses mohl otevřít víc, jestli to bylo vlastně jakoby chronologický otevírání nebo zesilování nebo jestli to bylo i tím kurzem.

Kuba: Tak rozhodně to bylo tím kurzem, já jsem na ten kurz, pro mě to bylo úplně fantastický, když jsem zjistil, že ten kurz se bude dělat a otvírat. Teďka kdo tam bude, všichni Hanušovci, že tam bude Ivoš Jirásek, tak to jsem taky vnímal velice silně, protože jsme se potkali na tom kurzu v prváku a aha tak to bude fakt jako něco úžasného, legendy se vracejí, takže já jsem byl naladěný, natěšený na celý ten kurz.(24) A vlastně tím, že já jsem neudělal státnice ten rok, jsem vlastně měl takovou díru, já jsem nevěděl, co budu dělat a najednou ten kurz se stal pro mě takovým, jako možností seberealizace, takže já jsem se pak jako připravoval, ten kurz pro mě byl v tom trvání. To bylo od toho listopadu až někdy do té sladké tečky.(25) Aji po té sladké tečce to ještě strašně dlouho působilo, já jsem... mě se to furt odehrávalo v hlavě, ty dialogy s těma lidma, ty písničky mě zněly v hlavě. Já jsem šel po městě ještě týden po kurzu a slyšel jsem v hlavě ty písničky.(26) To pro mě, byly tak intenzivní intenzivní věci, to že jsem vlastně se připravoval, několik měsíců jsem prostě spal na tom balkóně, jo a studenou sprchou jsem se sprchoval a chodil jsem furt prostě s tím batohem, abych teda trénoval. Pak jsem si udělal takovej třídní vejlet, sám ve sněhu, jsem tomu říkal gotické štěně, tím jsem se prostě připravil na ten kurz, abych to fakt zvládl. To jsem poprvý zjistil, že mě můžou zmrznout boty a nedokážu se do nich dostat.(27)

Ivoš: Když to takhle popisuješ jako dlouhodobou přípravu, s tím že sis vytknul zrovna ten kurz, s tím že to bude něco takového důležitýho s tou možností seberealizace. V čem ta

seberelizace, v čem to bylo, kromě toho, že sis odřel nohy.

Kuba: Já jsem třeba fakt ten vztah k té přírodě, to na začátku, já jsem před tím byl půl roku v Norsku, tam jsem objevoval friluftsliv, jako takovýto téma prostě příroda je domov kultury, vracíš se do přírody jako domů, tak to pro mě bylo strašně silný. A v tom Norsku jsem si vybudoval takovej intenzivnější vztah k té přírodě, takže já jsem se tam potom strašně rád vracel a ten kurz mi pomohl k tomu, že jsem do té přírody chodil častěji ještě s tím jiným motivem, jako že fakt je to pro mě důležitý, vím, že musím jakoby trénovat, tak tam chodím...(28)

Ivoš: A čím se ten vztah projevuje. Říkáš máš intenzivnější vztah k přírodě, co to vlastně znamená?

V čem se to projevuje. Že tam chodíš z města, nebo v čem je ta kvalita toho vztahu?

Kuba: Jo, ten. Prostě cítíš se tam dobře, najednou si daleko víc všímáš těch věcí, co se tam dějou. Šáhnout si na zem, že je fakt mokrá, nebo ten mech, všechno, ochutnat, co můžeš, jo. A najednou vnímáš tu přírodu jako živou a jseš její součástí, úplně daleko víc než předtím, tam chodíš jako na výlet se dívat, vidíš, že tráva je zelená, ale najednou máš úplně chuť po ní chodit bosky a dotýkat se té přírody a potom aji ten posvátný klid jako to ticho a ten rozhled...(29)

Ivoš: V čem je ten klid posvatný, proč je posvátný ten klid? Když půjdeš do pokoje, tak taky budeš mít ticho...

Kuba: Tam...No je to něco úplně jinýho, protože tam nejde jenom o to ticho ale celej, to působí jako celek ta příroda.(30)

Ivoš: A je to daný těma smyslama? Protože ty jsi tady popisoval smyslový vjemy. Sáhneš si, je to mokrá a ochutnáš, tak to nějak to a teďka říkáš posvátný klid. Je to daný těma smyslama?

Kuba: Jako hmm...Určitě těma smyslama vnímáš daleko víc věcí, když jseš v té přírodě, protože ty barvy, západ slunce, všechno, vítr, najednou je to daleko intenzivnější a je to takový opravdový, živý, na co si můžeš šáhnout, co můžeš. Cítíš se jako součástí toho, kde jseš.(31)

Ivoš: A ten posvátný klid, jsi říkal, že to není jenom tím tichem, dá se to popsat ještě nějak jinak?

Kuba: Radost z toho, že jseš tam, kde jseš, radost z toho, že tě ta příroda přijímá, že tam najednou můžeš být tím, kým chceš být. Neřešíš prostě, co je za tebou, co je doma, co je ve

škole, ale najednou přijímáš ty podněty té přírody, jak přicházejí, jo... Uvidím veverku, tak se na ní dívám, tady prostě pavučina, tak jako přijímáš ty věci, tak jak přicházejí, takže to a vlastně nepřemýšlíš nad ničím jiným, takže se ti úplně vyčistí, vyčistí hlava.(32)

Ivoš: Čím se to projevuje to vyčištění hlavy?

Kuba: No, že nepřemýšlím nad ničím jiným, jenom jseš zrovna ten okamžik, řešíš to, co je tady a teď. Řeším teďka tu přírodu, protože jsem její součástí a nepřemýšlím nad tím, co jsem měl k obědu nebo jestli si mám najít práci nebo co budu dělat.(33)

Pavel: To je to s čím ses potkával na tom kurzu?

Kuba: No, rozhodně. Tam to... ten kurz je takovej prostor sám pro sebe a tam na nic jinýho není čas ani prostor, abys to všechno mohl zvládnout, tak nemáš čas ani sílu na to řešit něco jinýho, protože jseš úplně pohlcenej v té činnosti, co děláš tam. Jdeš na dřevo, tak prostě, to tam mlátíš...(34)

Pavel: To téma být tam kde jseš plně a nebýt nikde jinde souvisí s tím, že už nemáš sílu jakoby na nic jinýho. Souvisí to s nějakým limitem?

Kuba: Najednou to pro tebe není důležitý, co je jinde, jo. Najednou, jo, kdybych seděl na zadku někde v kanceláři, tak furt mám čas přemýšlet nad tím a rejpat se v tom, ale tam ta činnost tě zaměstnává natolik, že...(35)

Pavel: A co udělalo to, že na tom kurzu jsi neměl čas rýpat se v hlavě jako v kanceláři. Co to bylo? Co to způsobilo?

Kuba: To že jseš furt v pohybu, furt je co dělat, furt se musíš starat o to, ráno vstaneš, hned jdeš připravovat jídlo, a teďka se musíš přemáhat abys vůbec do té zimy vlezl a furt jseš v té činnosti, furt je to intenzivní, furt bojuješ. Potom šlapeš, je to těžký, zapotíš se, do kopce, zkopce, jo. Mlha, vítr, všechno.(36) Teďka ty lidi, tak neřešíš nic jinýho než ty lidi, se kterýma tam jseš. Všechno všechno to na sebe tak navazuje, že vnímáš ten život jako celek toho, co se tam děje a nic jinýho, nic jinýho neřešíš, to jsou všechno úplně zbytečnosti, protože tam, abys to mohl plně prožívat, tak nic jinýho k tomu nepotřebuješ. (37)

Pavel: A tohle jakoby nezažíváš v tom běžném životě?

Kuba: Ono je to tak, že já jsem měl jako kdyby od toho kurzu. Ten kurz byl takovej docela okamžik, kterej mě tomuhle tomu otevíral. Já jsem potom hodně si v sobě řešil, jak ten pocit té živosti, opravdovosti, toho, že fakt můžu dělat to, co cítím, tak jak si tohle přenést do toho normálního života a fakt dělat ty věci, který ti říká ten vnitřní hlas. Dělat,

poslouchat sám sebe, to co cítíš, že máš dělat, tak to dělej, tak to pro mě bylo obrovský téma, který já jsem si v tom kurzu řešil a najednou jsem začal hrát na kytaru, jo a začal jsem si psát deník, malovat si obrázky a takový ty věci a já jsem si potom v tom deníku chroustal strašně moc věcí, který...(38) Fakt to byl takovej posun a posun k tomu poslouchat sebe sama, být svobodný uvnitř sám sebe a nenechat se, nenechat se ohraničovat tím vnějším okolím, ale najít tu sílu uvnitř tebe, jo. Tak to pro mě bylo obrovské posun a potom od toho kurzu se to celý začalo otvírat a potom zjistíš, že to, že tohleto můžeš hledat úplně v každé situaci, aji ve vztahu třeba k rodině.(39) Já jsem třeba díky gotickému psovi objevil svoji prababičku, devadesátiletou, na sladký teče jsme byli v ústavu pro postižený seniory nebo v diakonii a my jsme zrovna byli v oddělení, kde byli lidi s alzheimerem, osmdesátiletí, devadesátiletí, a tam jsem zjistil, jak snadný je těm lidem pomáhat, že stačí jenom být s nima otevřít se jim a najednou v nich vidíš, že ti lidi se cítí líp, to poznáš na očích, když se prostě rozjiskří, jo nebo když tě chytanou za ruku a cítí se dobře, to na nich poznáš. Tak jsem zjistil, že je fakt strašně jednoduchý těm lidem pomáhat, nebo jim můžeš pomáhat jenom tím, že jseš s nima a tohleto pro mě bylo obrovský poznání, který jsem potom využil, hned jak jsem přijel ze sladký tečky a letěl jsem prostě na kole za babičkou, za tou mojí devadesátiletou prababičkou, která teďka nám nedávno umřela a úplně jsem měl radost z toho že jsem objevil cestu k ní skrze toho gotickýho psa. Do té doby to byla babička, která tam prostě ležela v posteli a blábolila nesmysly a my jsme se na ni chodili dívat jako na to je nadělení prostě, tady už dlouho nebude, jo takový, ale prostě vůbec k ní nemáš takovej ten blízký intenzivní vztah.(40)

Pavel: Ty o tom celou dobu mluvíš, tak já se omlouvám, že se na to ptám znova a znova. Co se teda stalo, že teda najednou si tu cestu jakoby našel, jako že ses jí mohl dotknout.

Kuba: Tím, že na tom kurzu jsem si uvědomil v kontaktu s těma lidma s těma důchodcema, že jim můžu pomoci tak jednoduše, jenom tím, že jsem s nima v tom bezprostředním kontaktu, tak to mě najednou úplně otevřelo oči, že vlastně, že to můžu, že se můžu těm lidem otevřít a že mě to vevnitř uspokojuje, když se těm lidem otevřu, protože najednou se s nima setkáváš na úplně jiný úrovni než když jseš zavřenej v sobě a díváš se na někoho z povzdálí, tak jste si úplně cizí, ale najednou když víš, že můžeš a když se otevřeš tomu druhému, tak on má daleko blíž k tobě, že se ti otevře a potom když se ti lidi otevřou sobě navzájem, tak to je úžasný, protože...(41)

Jirka: Takže jsi na tom kurzu jako svým způsobem zažil nebo se naučil to, že ve vztazích

mezi lidma se můžeš dostat na nějakou jinou úroveň...

Kuba: Jo, že se můžu daleko otevřeněji s těma lidma bavit, že ti lidi mě přijímají. A že když já s úplně čistým jako s čistým srdcem se jim otevřu a není za tím nic jinýho, jenom prostě to dělám, dělám to pro ně, jo, že se otevřu jim, dělám to pro ně, tak je to tak čistý, že ti lidi se prostě otevřou taky a pak je to kvalitativně jinde než když se neustále bráním, jo, těm druhým a bojím se toho, co se bude dít, jo, tak najednou je to úplně.(42)

Pavel: Hodně dlouho se točíme kolem té otevřenosti, vlastně tys říkal nějaká ta příprava na to, štěně gotický a obava jestli můžu vyjít z té bubliny a tak dál a pak vlastně ta otevřenost je možná v té sounáležitosti s druhým, tak co pro tebe znamená otevřenost? Když bych to zkusil hodit do trošku abstraktnější roviny, když se řekne otevřenost, tak co to je pro tebe?

Kuba: Takový... Svoboda rozhodně a zhození zábran, pocit bezpečí, že vím, že to co dělám je správně a najednou můžu to dělat s čistým srdcem, takže se otevřu všemu, co přichází a беру ten svět tak, jak je a otevírám se mu a on ke mně přichází a je to daleko větší spojení se světem, takový pocit sjednocení, jednoty, že nejseš někde pryč a nediváš se jenom zvenku, co se děje, ale najednou jseš uvnitř toho všeho. Takže skrze tebe zažíváš ten svět a najednou se ti to... Otevření, no prostě radost z toho, že... z toho prostoru, jako by ti prasknou okovy a uvolnění.(43)

Pavel: Jak se teď cítíš?

Kuba: Já se cítím dobře, najednou takový to vzpomínání je vždycky takový radostný. Ona je otázka nakolik se vrátím do toho původního prožitku, ale já jsem se k tomu kurzu vracel strašně dlouho, prostě vždycky, když jsem byl někde v přírodě, já jsem třeba byl schopnej si vylízt na skálu a křičet Gotickej pes, prostě hurá do údolí. Já jsem byl stašně vděčnej, že tu zkušenost jsem si mohl prožít, takže já jsem to jako kdyby cítil, že ten kurz je mojí součástí a že bez toho si najednou už nedokážu představit svůj život. Že prostě беру to jako ucelenou součást sebe sama potom ta identifikace s tou Jovankou na čepici(44) a potom se to vlastně celý tak... Strašně rád jsem o tom vyprávěl těm ostatním lidem a vždycky když jsem potkal někoho, nějaký ty účastníky ve škole nebo Ivoše ve škole, tak prostě to je, vždycky najednou máš pocit, že se vracíš k těm starým známým, že spolu máte něco tak intimního prožitého, že máte spolu něco, o čem se ani nemusíte bavit a víte prostě, že to je to společný.(45)

Pavel: Říkáš, že to je součástí tebe jakoby. Máš to po ruce, když máš nějakou temnější chvíli, když ti bylo hůř třeba?

Kuba: No, určitě to bylo v tom období po tom kurzu bezprostředně, když jsem žil z té energie přímo jako čišící. Teďka jako kdybych už to měl trochu jinak. Je to, není to tak, že kdybych měl nějakou těžkou chvíli a teďka si říkal, jo na gotickým psovi jsem to zvládl, tak to mě nefunguje. Spíš to mám jako celistvej proud a je to spíš na té úrovni, že víš, že můžeš to těžký překonat a už tomu věříš a už nepotřebuješ se vracet v myšlenkách zpátky ke kurzu, ale ta zkušenost tam je a už víš, že ty těžký věci jsou vždycky jenom odrazový můstek pro to další, takže...(46)

Pavel: Takže to nemusí být spojený s nějakou konkrétní vzpomínkou nebo představou, ale ta zkušenost žes to zažil sama o sobě v tobě působí, že je možný překonat překážky. Rozumím tomu dobře.

Kuba: Takže ty překážky už vnímáš jako možnost posunu, jo to je úplně něco jinýho než... přijímáš ty věci, co se dějou a snažíš se od nich učit, jo. Nebo na nich růst a to ti pomáhá k tomu aby ses dostal dál, že když se děje něco špatnýho, tak to nebereš jako konec světa, hrůzu a děs, jo, nekrčíš se někde, ale víš, že s tím umíš pracovat a...(47)

Příloha 3. Seznam kódů z eseje

1. spontánnost, cit, emoce, důležitost obsahu před formou, touha po autenticitě
2. otázka po významu, hloubka, důležitost minulosti
3. nadšení a motivace pro zážitkovku, role osobností-Ivoš, Alan, Václav
4. sen o zážitkovce, nedosažitelný sen
5. vztah k přírodě, Friluftsliv, nevědomá příprava na ŽGP
6. nadšené rozhodnutí jet na kurz, význam osobností (instructorů), těšení se
7. kurz jako záchytný bod, možnost seberealizace
8. vytržení z všednosti, naplnění, nadšení, pochybnost o vybavení
9. disciplína, touha uspět, příprava, sebepřekonání, vztah k přírodě
10. citový vztah k botám po tátovi, symbol mužské energie, důvěra, sebepřekonání
11. horečná příprava, bytí na cestě, vztah k vybavení
12. chvějící se těšení, čekání na sebe, nesplnění snu (plánu)
13. rychlý začátek kurzu, ostych
14. sebetázání, nespokojenost s vlastním naladěním, deník
15. sebetázání, hledání smyslu, deník, bytí na cestě
16. ostych, rozpaky, nenaladěnost na přírodu, uvolnění, deník, oheň, kytara
17. naladění se na skupinu, sdílení, partnerka (žena)
18. ostych stranou, sebepřekonání, důležitost Ivoše, přijetí skupinou, otevírání se světu
19. ostych stranou, žena, sebepřekonání, otázka po sobě, bytí na cestě, nutnost vlastního úsilí
20. deník, bytí na cestě, hledání smyslu uvnitř sebe sama, hloubka, nekonečno
21. zrychlený čas, ranní rituál, obětí, blízkost lidí (ženy), instruktoři (Mirek, Ivoš)
22. zpívání, žena (Janča), emoce, bušení srdce, after scéna (mimo oficiální program), zpěv, sebepřekonání
23. nahota před děvčaty, ostych pryč, nadšení, flow, očista, uvolnění, odblokování
24. jaká je lidská přirozenost, sebetázání, hledání smyslu, jak najít správnou cestu, rozum x srdce
25. potřeba samoty, odpočinku, špatná nálada, únava, dno
26. pocit nečistoty, potřeba odpočinku, únava, holčičí vlasy
27. překonávání únavy, svědectví rituálu, pohlčení v okamžiku, tlukot srdce, ostych

28. odpočinek, myslet na svůj komfort
29. vědomí konečnosti, autenticita v přednášce- Heidegger
30. otevření až v závěru- odchod Honzy, sdílení, pomoc skupiny
31. holky září, obavy z návaznosti
32. rozladěnost z povrchnosti a pokrytectví, zhnusení
33. podívat se do sebe, hloubka, sdílení, otevřenost, deník
34. radost z prošlapávání cesty, touha splynout s přírodou
35. Ivoš inspiruje, otevření se skupině, hledání pravdy, lidská přirozenost
36. sdílení, přijetí skupinou, sen se mění v realitu
37. touha, aby to neskončilo, Ivoš, prošlapávání stopy
38. pozitivita, rovnováha protikladů, báseň, tao
39. Verča, sluneční píseň
40. bolest nohou, vrchol hory není cílem, cíl je uvnitř, v nekonečnu
41. bolest, Mirda, zpět na konec
42. spontánní radost, dětská radost
43. Miláňo povídka, sen nebo realita, ponoření
44. nechci domů, čerpat energii, pozorování, pozorovatel, čistý štít na kurzu
45. radost se sdílení
46. kytara a zpěv, sdílení ve skupině, návrat, loučení
47. nechota skončit se snem, žít je navždy
48. nadšení z civilizace, návrat do reality, slzy
49. postupný návrat, obrovský kontrast, oddělenost mezi lidmi, samota v civilizaci
50. deník, soudržnost skupiny, autenticita, žít svůj sen, uvolněně
51. žít svůj sen, pryč zábrany, ostych, bez hranic, odhození myslí
52. pokurzovní setkání, už je to jiné, Proč?
53. Sebetázání, deník, autenticita i mimo kurz, realita x virtualita
54. stále duchem na kurzu, bušení srdce, být sám sebou
55. hledání smyslu, sebetázání, sounáležitost, moje cesta
56. cesta je cíl, nekonečný proces, autentické bytí
57. autenticita, pravda, bytí sám sebou, svoboda, spontánnost

Příloha 4. Kategorie z eseje – myšlenková mapa

touha po autenticitě OPRAVDVOST

HLOUBKA

SKUPINA-PŘIJET

OSOBNOSTI- IVOŠ

ZÁCHYTNÝ BOD- MAJÁK

počáteční pochybnosti, ostych, zábrany x touha uspět- sebezpřekonání, vlastní úsilí-
příprava

sebetázání – HLEDÁNÍ SMYSLU

sdílení- ženy- otevřenost

rozum x srdce ??

DENÍK

AUTENTICITA

OTEVŘENÍ SE AŽ NA ZÁVĚR

CÍL JE V NEKONEČNU, HLOUBKA

SPONTANEITA RADOST

ENERGIE

OHEŇ, KYTARA, ZPĚV

ŠOK Z REALITY??

SOUDRŽNOST SKUPINY

JAK UDĚLAT PŘENOS DO POKURZOVNÍHO ŽIVOTA

HLEDÁNÍ SMYSLU

SVOBODA

NEKONEČNÁ CESTA

PRAVDA

BÝT SÁM SEBOU

Příloha 5. Seznam kódů z rozhovoru

1. kurz jako celek, výzva, zkouška, transformace
2. vztah k lidem, blízkost, živočišnost, sdílení
3. odstup od všednosti, přítomnost, koncentrace, tady a teď, disciplína
4. tady a teď, lidi, zbytek světa neexistuje, jednoduchost
5. ranní rituál, objímání, sdílení, skupina lidí, očista
6. sounáležitost se skupinou, sdílení, úsměvy, radost, pocit štěstí, emoce
7. zpěv, oheň, sebepřekonání, sebevyjádření, sounáležitost, sdílení
8. blízkost lidí, masáže, vztah k ženám, otevření se, zbavení se ostychu, bez zábran, co se stane, když překročím hranici
9. Ivoš, výzva k zamyšlení, inspirovanost, otevírání témat
10. cesta a cíl, taoismus, myšlenky
11. emoce, srdce, přijetí skupinou, opravdovost, empatie
12. margarita, vyjádření, zpětná vazba od lidí, jak na lidi působím, skupina lidí
13. počáteční pasivita, ostych, spojení se skupinou, nové dimenze vztahu k lidem
14. překonání bloků, blízkost lidí, výstup ze samoty a izolace, radost, otevřenost
15. ochrana ega už není důležitá, výstup z bubliny, otevřenost, prasknutí bubliny, postupné přijetí a povolení bloků, pocit přijetí
16. přijetí, bezpečné prostředí, vnitřní boj, sebepřekonání, zvědavost- co je za hranicí?, našeptávání vnitřního hlasu, vnitřní svědomí, hlas srdce, sebepřekonávání, otevřenost ve vztahu k lidem, nové obzory
17. opravdovost, přestat poslouchat mysl-ego, nepřemýšlet, dělat co cítím, ztráta ostychu, otevřenost, otevření se pravdě, která je hluboko uvnitř, radostné uvolnění
18. pomoc zvenku- přijetí, postupné shazování zábran, přestat myslet, ale jednat ze srdce, nepřemýšlíš, ale činíš, přirozenost, opravdovost, kontakt s lidmi, objetí
19. intenzivnější, dříve málo kontaktu, koncentrace (kumulace) doba-lidi, větší hloubka
20. vnitřní boj k otevřenosti, nejdůležitější lidi, sebepřekonání i na fyzické úrovni, úsilí, přemáhání, vnitřní boj na všech úrovních, zvládnutí celku
21. skupina podrží, nejsem sám, není to marný boj, děláš to pro ně, chceš to zvládnout jako celek, dokončit, dojít
22. přijetí fyzického nepohodlí jako součásti toho všeho

23. odkaz na Lipnici v prváku, cesta práce na sobě, kvalitativní skok o úroveň výš
24. motivace jet na kurz, tým, Ivoš, těšení, nálada
25. zaplnění prázdného roku, seberealizace, délka kurzu, rozložení, příprava
26. působení i po hlavním chodu, písně v hlavě, lidi, situace, rozhovory
27. intenzivní příprava, sprchování, chození, spaní venku, přípravný výlet
28. Norsko jako předpříprava, vztah k přírodě, chození do přírody v rámci přípravy na kurz
29. dobrý pocit z bytí v přírodě, smyslové vnímání, být součástí přírody, rozdíl oproti minulosti, klid a ticho přírody
30. příroda působí jako celek, celistvost
31. intenzivní vjemy, opravdovost, být součástí toho, kde jseš
32. radost z přijetí přírodou, svoboda být tím, kým jseš, přijetí přítomnosti, čištění hlavy, přestat přemýšlet
33. koncentrace na přítomnost, bytí v přítomnosti, čistá mysl
34. kurzovní svět, koncentrované dění v přítomnosti, na ostatní věci není čas
35. činnost tě udržuje v přítomnosti
36. neustálá koncentrovaná činnost, základní potřeby, neustálá činnost, neustálý boj
37. řešit jen přítomné lidi, všechno do sebe zapadá, život jako celek, odložení zbytečností
38. kurz jako start cesty srdce, jak přenést opravdovost z kurzu do života, naslouchání vnitřního hlasu
39. posun k vnitřní svobodě, nenechat se ohraničit, vnitřní síla, transfer do běžnosti
40. babička Růženka, diakonie, pomoc lidem, služba, jednoduchost, pocti, že pomáhám ostatním, jenom být s nimi, vytvoření vztahu k prababičce
41. pomoc lidem skrze otevřenost, vnitřní uspokojení ze služby, jiná úroveň vztahu k lidem, otevření lidí sobě navzájem
42. čisté srdce, čisté úmysly, otevření, služba, překonávání bloků
43. svoboda, shození zábran, čisté srdce, pocit, že dělám věci správně, přijetí reality, spojení se světem, jednota, nebyť vně, ale uvnitř, radost, zábrany pryč
44. vzpomínání, vděčnost, kurz jako moje součást, identifikace s kurzem
45. setkávání se psy po kurzu, staří známí, společný intimní prožitek, svět za slovy
46. život z energie kurzu, transfer na podvědomé úrovni, celistvost, těžká chvíle je

vždy jen odrazový můstek výš

47. překážka jako příležitost k posunu, příležitost k růstu, umíš pracovat s překážka

Příloha 6. Kategorie z rozhovoru – myšlenková mapa

blízkost lidí	přijetí	sebepřekonání
	bezpečí ve skupině	vnitřní boj
sdílení		ztráta bloků
otevřenost ve vztahu k lidem (ženám)		překonání zábran, ostychu
opravdovost	výstup z bubliny	vnitřní hlas – svědomí – srdce
přítomnost – tady a teď		celistvost – cesta i cíl
inspirace – Ivoš – tým		
příprava – Norsko, sprchy, spaní, příroda		SVOBODA, OTEVŘENOST,
PŘIJETÍ,		
přenos z kurzu do reality		PŘÍTOMNOST, LIDÉ
služba- jiná úroveň vztahu k lidem		